

Τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου Ἀπολογία ὑπὲρ Χριστιανῶν

πρὸς Ἀντωνῖνον τὸν Εὐσεβῆ.

Αὐτοκράτορι Τίτῳ Αἰλίῳ Ἀδριανῶ Ἀντωνίνῳ
Εὐσεβεῖ Σεβαστῶ Καίσαρι, καὶ Οὐηρισσίμῳ υἱῶ Φιλοσόφῳ, καὶ
Λουκίῳ Φιλοσόφῳ, Καίσαρος φύσει υἱῶ καὶ Εὐσεβοῦς εἰς
ποιητῶ, ἔραστῆ παιδείας, ἱερᾶ τε συγκλήτῳ καὶ δήμῳ παντὶ
Ῥωμαίων, ὑπὲρ τῶν ἐκ παντὸς γένους ἀνθρώπων ἀδίκως μι
σουμένων καὶ ἐπηρεαζομένων, Ἰουστίνος Πρίσκου τοῦ Βακ
χείου, τῶν ἀπὸ Φλαουΐας Νέας πόλεως τῆς Συρίας Παλαι
στίνης, εἷς αὐτῶν, τὴν προσφώνησιν καὶ ἔντευξιν πεποίημαι.

Τοὺς κατὰ ἀλήθειαν εὐσεβεῖς καὶ φιλοσόφους μόνον
τάληθές τιμᾶν καὶ στέργειν ὁ λόγος ὑπαγορεύει, παραιτουμέ
νους δόξαις παλαιῶν ἐξακολουθεῖν, ἂν φαῦλαι ὦσιν· οὐ γὰρ
μόνον μὴ ἔπεσθαι τοῖς ἀδίκως τι πράξασιν ἢ δογματίσασιν
ὁ σώφρων λόγος ὑπαγορεύει, ἀλλ' ἐκ παντὸς τρόπου καὶ
πρὸ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς τὸν φιλαλήθη, κἂν θάνατος ἀπειλήται,
τὰ δίκαια λέγειν τε καὶ πράττειν αἰρεῖσθαι δεῖ.

ὕμεῖς μὲν

οὖν ὅτι λέγεσθε εὐσεβεῖς καὶ φιλόσοφοι καὶ φύλακες δικαιοσύνης
καὶ ἔρασταὶ παιδείας, ἀκούετε πανταχοῦ· εἰ δὲ καὶ

ὑπάρχετε, δειχθήσεται.

οὐ γὰρ κολακεύσοντες ὑμᾶς διὰ

τῶνδε τῶν γραμμάτων οὐδὲ πρὸς χάριν ὀμιλήσοντες, ἀλλ'
ἀπαιτήσοντες κατὰ τὸν ἀκριβῆ καὶ ἐξεταστικὸν λόγον τὴν κρίσιν
ποιήσασθαι προσεληλύθειμεν, μὴ προλήψει μηδ' ἀνθρωπαρεσκεία
τῆ δεισιδαιμόνων κατεχομένων ἢ ἀλόγῳ ὀρμῇ καὶ χρονίᾳ προ
κατεσχηκυῖα φήμῃ κακῇ τὴν καθ' ἑαυτῶν ψῆφον φέροντας.

ἡμεῖς μὲν γὰρ πρὸς οὐδενὸς πείσεσθαι τι κακὸν δύνασθαι
λελογίσμεθα, ἢ μὴ κακίας ἐργάται ἐλεγχώμεθα ἢ πονηροὶ
διεγνώσμεθα· ὕμεῖς δ' ἀποκτεῖναι μὲν δύνασθε, βλάψαι δ' οὐ.

Ἄλλ' ἵνα μὴ ἄλογον φωνὴν καὶ τολμηρὰν δόξῃ τις
ταῦτα εἶναι, ἀξιοῦμεν τὰ κατηγορούμενα αὐτῶν ἐξετάζεσθαι,
καὶ, ἐὰν οὕτως ἔχοντα ἀποδεικνύωνται, κολάζεσθαι ὡς πρέ
πον ἐστὶ μᾶλλον δὲ κολάζειν· εἰ δὲ μηδὲν ἔχοι τις ἐλέγχειν,
οὐχ ὑπαγορεύει ὁ ἀληθὴς λόγος διὰ φήμην πονηρὰν ἀναι
τίους ἀνθρώπους ἀδικεῖν, μᾶλλον δὲ ἑαυτούς, οἳ οὐ κρίσει
ἀλλὰ πάθει τὰ πράγματα ἐπάγειν ἀξιοῦτε.

καλὴν δὲ καὶ

μόνην δικαίαν πρόκλησιν ταύτην πᾶς ὁ σωφρονῶν ἀποφα
νεῖται, τὸ τοὺς ἀρχομένους τὴν εὐθύνην τοῦ ἑαυτῶν βίου καὶ
λόγου ἄληπτον παρέχειν, ὁμοίως δ' αὖ καὶ τοὺς ἄρχοντας μὴ
βία μηδὲ τυραννίδι ἀλλ' εὐσεβείᾳ καὶ φιλοσοφίᾳ ἀκολουθοῦν
τας τὴν ψῆφον τίθεσθαι· οὕτως γὰρ ἂν καὶ οἱ ἄρ
χοντες καὶ οἱ ἀρχόμενοι ἀπολαύοιεν τοῦ ἀγαθοῦ.

ἔφη

γάρ που καὶ τις τῶν παλαιῶν· – Ἄν μὴ οἱ ἄρχοντες φιλο
σοφῆσωσι καὶ οἱ ἀρχόμενοι, οὐκ ἂν εἶη τὰς πόλεις εὐδαί

μονῆσαι.

ἡμέτερον οὖν ἔργον καὶ βίου καὶ μαθημάτων τὴν ἐπίσκεψιν πᾶσι παρέχειν, ὅπως ὑπὲρ τῶν ἀγνοεῖν τὰ ἡμέτερα νομιζόντων τὴν τιμωρίαν, ὣν ἂν πλημμελῶσι τυφλώττοντες αὐτῶν, αὐτοῖς ὀφλήσωμεν· ὑμέτερον δὲ, ὡς αἰρεῖ λόγος, ἀκούοντας ἀγαθοὺς εὐρίσκεσθαι κριτάς.

ἀναπολόγητον γὰρ λοιπὸν

μαθοῦσιν, ἢν μὴ τὰ δίκαια ποιήσητε, ὑπάρξει πρὸς θεόν.

Ὀνόματος μὲν οὖν προσωνομίᾳ οὔτε ἀγαθὸν οὔτε κακὸν κρίνεται ἄνευ τῶν ὑποπιπτουσῶν τῷ ὀνόματι πράξεων· ἐπεὶ, ὅσον τε ἐκ τοῦ κατηγορουμένου ἡμῶν ὀνόματος χρηστότατοι ὑπάρχομεν.

ἀλλ' ἐπεὶ οὐ τοῦτο δίκαιον ἡγούμεθα,

διὰ τὸ ὄνομα ἐὰν κακοὶ ἐλεγχώμεθα, αἰτεῖν ἀφίεσθαι, πάλιν, εἰ μηδὲν διὰ τε τὴν προσηγορίαν τοῦ ὀνόματος καὶ διὰ τὴν πολιτείαν εὐρισκόμεθα ἀδικοῦντες, ὑμέτερον ἀγωνιᾶσαί ἐστι, μὴ ἀδίκως κολάζοντες τοὺς μὴ ἐλεγχομένους τῇ δίκῃ κόλασιν ὀφλήσητε.

ἐξ ὀνόματος μὲν γὰρ ἢ ἔπαινος ἢ κόλασις οὐκ

ἂν εὐλόγως γένοιτο, ἢν μὴ τι ἐνάρετον ἢ φαῦλον δι' ἔργων ἀποδείκνυσθαι δύνηται.

καὶ γὰρ τοὺς κατηγορου

μένους ἐφ' ὑμῶν πάντας πρὶν ἐλεγχθῆναι οὐ τιμωρεῖτε· ἐφ' ἡμῶν δὲ τὸ ὄνομα ὡς ἔλεγχον λαμβάνετε, καίπερ, ὅσον γε ἐκ τοῦ ὀνόματος, τοὺς κατηγοροῦντας μᾶλλον κολάζειν ὀφείλετε. Χριστιανοὶ γὰρ εἶναι κατηγορούμεθα· τὸ δὲ χρηστὸν μισεῖσθαι οὐ δίκαιον.

καὶ πάλιν, ἐὰν μὲν τις τῶν κατηγορουμέ

νων ἔξαρνος γένηται τῇ φωνῇ μὴ εἶναι φήσας, ἀφίετε αὐτὸν ὡς μηδὲν ἐλέγχειν ἔχοντες ἀμαρτάνοντα, ἐὰν δέ τι ὁμολογήσῃ εἶναι, διὰ τὴν ὁμολογίαν κολάζετε· δέον καὶ τὸν τοῦ ὁμολογοῦντος βίον εὐθύνειν καὶ τὸν τοῦ ἄρνούμενου, ὅπως διὰ τῶν πράξεων ὁποῖός ἐστιν ἕκαστος φαίνεται.

ὃν γὰρ

τρόπον παραλαβόντες τινὲς παρὰ τοῦ διδασκάλου Χριστοῦ μὴ ἀρνεῖσθαι ἐξεταζόμενοι παρακελεύονται, τὸν αὐτὸν τρόπον κακῶς ζῶντες ἴσως ἀφορμὰς παρέχουσι τοῖς ἄλλως καταλέγειν τῶν πάντων Χριστιανῶν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν αἰρουμένοις. οὐκ ὀρθῶς μὲν οὐδὲ τοῦτο πράττεται· καὶ γὰρ τοι φιλοσοφίας ὄνομα καὶ σχῆμα ἐπιγράφονται τινες, οἳ οὐδὲν ἄξιον τῆς ὑποσχέσεως πράττουσι· γινώσκετε δ' ὅτι καὶ οἱ τὰ ἐναντία δοξάσαντες καὶ δογματίσαντες τῶν παλαιῶν τῷ ἐνὶ ὀνόματι προσαγορεύονται φιλόσοφοι.

καὶ τούτων τινὲς ἀθεότητα ἐδί

δαξαν, καὶ τὸν Δία ἀσελγῆ ἅμα τοῖς αὐτοῦ παισὶν οἱ γενόμενοι ποιηταὶ καταγγέλλουσι· κακείνων τὰ διδάγματα οἱ μετερχόμενοι οὐκ εἴργονται πρὸς ὑμῶν, ἄθλα δὲ καὶ τιμὰς τοῖς εὐφώνως ὑβρίζουσι τούτους τίθετε.

Τί δὴ οὖν τοῦτ' ἂν εἴη; ἐφ' ἡμῶν, ὑπισχνουμένων

μηδὲν ἀδικεῖν μηδὲ τὰ ἄθεα ταῦτα δοξάζειν, οὐ κρίσεις ἔξε
τάζετε, ἀλλὰ ἀλόγῳ πάθει καὶ μάστιγι δαιμόνων φαύλων
ἐξελαυνόμενοι ἀκρίτως κολάζετε μὴ φροντίζοντες.

εἰρήσεται

γὰρ τάληθές· ἐπεὶ τὸ παλαιὸν δαίμονες φαῦλοι, ἐπιφανείας
ποιησάμενοι, καὶ γυναῖκας ἐμοίχευσαν καὶ παῖδας διέφθειραν
καὶ φόβητρα ἀνθρώποις ἔδειξαν, ὡς καταπλαγῆναι τοὺς οἱ
λόγῳ τὰς γινομένας πράξεις οὐκ ἔκρινον, ἀλλὰ δέει συνηρ
πασμένοι καὶ μὴ ἐπιστάμενοι δαίμονας εἶναι φαύλους θεοὺς
προσωνόμαζον, καὶ ὄνοματι ἕκαστον προσηγόρευον, ὅπερ ἕκαστος
αὐτῶ τῶν δαιμόνων ἐτίθετο.

ὅτε δὲ Σωκράτης λόγῳ ἄλη

θεῖ καὶ ἐξεταστικῶς ταῦτα εἰς φανερόν ἐπειρᾶτο φέρειν καὶ
ἀπάγειν τῶν δαιμόνων τοὺς ἀνθρώπους, καὶ αὐτοὶ οἱ δαίμονες
διὰ τῶν χαϊρόντων τῇ κακίᾳ ἀνθρώπων ἐνήργησαν ὡς ἄθεον
καὶ ἀσεβῆ ἀποκτεῖναι, λέγοντες καινὰ εἰσφέρειν αὐτὸν δαι
μόνια· καὶ ὁμοίως ἐφ' ἡμῶν τὸ αὐτὸ ἐνεργοῦσιν.

οὐ γὰρ

μόνον Ἕλλησι διὰ Σωκράτους ὑπὸ λόγου ἠλέγχθη ταῦτα, ἀλλὰ
καὶ ἐν βαρβάρους ὑπ' αὐτοῦ τοῦ λόγου μορφωθέντος καὶ ἀν
θρώπου γενομένου καὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ κληθέντος, ᾧ πεισθέντες
ἡμεῖς τοὺς ταῦτα πράξαντας δαίμονας οὐ μόνον μὴ
ὀρθοὺς εἶναι φαμεν, ἀλλὰ κακοὺς καὶ ἀνοσίους δαίμονας, οἱ
οὐδὲ τοῖς ἀρετῆν ποθοῦσιν ἀνθρώποις τὰς πράξεις ὁμοίας
ἔχουσιν.

Ἔνθεν δὲ καὶ ἄθεοι κεκλήμεθα· καὶ ὁμολογοῦμεν

τῶν τοιούτων νομιζομένων θεῶν ἄθεοι εἶναι, ἀλλ' οὐχὶ τοῦ
ἀληθεστάτου καὶ πατρὸς δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης καὶ
τῶν ἄλλων ἀρετῶν ἀνεπιμίκτου τε κακίας θεοῦ·
ἀλλ' ἐκεῖνόν

τε καὶ τὸν παρ' αὐτοῦ υἱὸν ἐλθόντα καὶ διδάξαντα ἡμᾶς ταῦτα,
καὶ τὸν τῶν ἄλλων ἐπομένων καὶ ἐξομοιουμένων ἀγαθῶν
ἀγγέλων στρατόν, πνεῦμά τε τὸ προφητικὸν σεβόμεθα καὶ προ
σκυνοῦμεν, λόγῳ καὶ ἀληθείᾳ τιμῶντες, καὶ παντὶ βουλομένῳ
μαθεῖν, ὡς ἐδιδάχθημεν, ἀφθόνως παραδιδόντες.

Ἄλλὰ, φήσει τις, ἤδη τινὲς ληφθέντες ἠλέγχθησαν
κακοῦργοι.

καὶ γὰρ πολλοὺς πολλακίς, ὅταν ἐκάστοτε τῶν
κατηγορουμένων τὸν βίον ἐξετάζητε, ἀλλ' οὐ διὰ τοὺς προλεχ
θέντας καταδικάζετε.

καθόλου μὲν οὖν κάκεῖνο ὁμολογοῦμεν,

ὅτι ὃν τρόπον οἱ ἐν Ἕλλησι τὰ αὐτοῖς ἀρεστὰ δογματίσαντες
ἐκ παντὸς τῷ ἐνὶ ὄνοματι φιλοσοφίας προσαγορεύονται, καίπερ
τῶν δογμάτων ἐναντίων ὄντων, οὕτως καὶ τῶν ἐν βαρβάρους
γενομένων καὶ δοξάντων σοφῶν τὸ ἐπικατηγορούμενον ὄνομα
κοινόν ἐστι· Χριστιανοὶ γὰρ πάντες προσαγορεύονται.

ὅθεν

πάντων τῶν καταγελλομένων ὑμῖν τὰς πράξεις κρί
νεσθαι ἀξιοῦμεν, ἵνα ὁ ἐλεγχθεὶς ὡς ἄδικος κολάζεται, ἀλλὰ

μη ὡς Χριστιανός· ἐὰν δέ τις ἀνέλεγκτος φάνηται, ἀπολύηται ὡς Χριστιανός οὐδὲν ἀδικῶν.

οὐ γὰρ τοὺς κατηγοροῦντας κολάζειν ὑμᾶς ἀξιόσομεν· ἀρκοῦνται γὰρ τῇ προσοῦση πονηρία καὶ τῇ τῶν καλῶν ἀγνοία.

Λογίσασθε δ' ὅτι ὑπὲρ ὑμῶν ταῦτα ἔφημεν ἐκ τοῦ ἔφ' ἡμῖν εἶναι ἀρνεῖσθαι ἐξεταζομένους.

ἀλλ' οὐ βουλόμεθα

ζῆν ψευδολογοῦντες· τοῦ γὰρ αἰωνίου καὶ καθαροῦ βίου ἐπιθυμοῦντες τῆς μετὰ θεοῦ τοῦ πάντων πατρὸς καὶ δημιουργοῦ διαγωγῆς ἀντιποιοῦμεθα, καὶ σπεύδομεν ἐπὶ τὸ ὁμολογεῖν, οἱ πεπεισμένοι καὶ πιστεύοντες τυχεῖν τούτων δύνασθαι τοὺς τὸν θεὸν δι' ἔργων πείσαντας, ὅτι αὐτῷ εἶποντο καὶ τῆς παρ' αὐτῷ διαγωγῆς ἤρων, ἔνθα κακία οὐκ ἀντιτυπεῖ.

ὡς μὲν οὖν διὰ

βραχέων εἰπεῖν, ἅ τε προσδοκῶμεν καὶ μεμαθήκαμεν διὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ διδάσκομεν ταῦτά ἐστι.

Πλάτων δὲ ὁμοίως ἔφη

Ῥαδάμανθυν καὶ Μίνω κολάσειν τοὺς ἀδίκους παρ' αὐτοὺς ἐλθόντας· ἡμεῖς δὲ τὸ αὐτὸ πράγμα φαμεν γενήσεσθαι, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῖς αὐτοῖς σώμασι μετὰ τῶν ψυχῶν γινόμενων καὶ αἰωνίαν κόλασιν κολασθησομένων, ἀλλ' οὐχὶ χιλιονταετῆ περίοδον, ὡς ἐκεῖνος ἔφη, μόνον.

εἰ μὲν οὖν ἄπιστον

ἢ ἀδύνατον τοῦτο φήσει τις, πρὸς ἡμᾶς ἦδε ἡ πλάνη ἐστὶν ἀλλ' οὐ πρὸς ἕτερον, μέχρις οὗ ἔργω μηδὲν ἀδικοῦντες ἐλεγχόμεθα.

Ἄλλ' οὐδὲ θυσίαις πολλαῖς καὶ πλοκαῖς ἀνθῶν τι μῶμεν οὐς ἄνθρωποι μορφώσαντες καὶ ἐν ναοῖς ἰδρύσαντες θεοὺς προσωνόμασαν, ἐπεὶ ἄψυχα καὶ νεκρὰ ταῦτα γινώσκουμεν καὶ θεοῦ μορφήν μὴ ἔχοντα (οὐ γὰρ τοιαύτην ἠγούμεθα τὸν θεὸν ἔχειν τὴν μορφήν, ἣν φασὶ τινες εἰς τιμὴν μεμιῆσθαι), ἀλλ' ἐκείνων τῶν φανέντων κακῶν δαιμόνων καὶ ὀνόματα καὶ σχήματα ἔχειν.

τί γὰρ δεῖ εἰδόσιν ὑμῖν λέγειν, ἃ τὴν ὕλην οἱ τεχνῖται διατιθέασιν ξέοντες καὶ τέμνοντες καὶ χωνεύοντες καὶ τύπτοντες; καὶ ἐξ ἀτίμων πολλάκις σκευῶν διὰ τέχνης τὸ σχῆμα μόνον ἀλλάξαντες καὶ μορφοποιήσαντες θεοὺς ἐπονομάζουσιν.

ὅπερ οὐ μόνον ἄλογον ἠγούμεθα, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ὕβρει τοῦ θεοῦ γίνεσθαι, ὃς ἄρρητον δόξαν καὶ μορφήν ἔχων ἐπὶ φθαρτοῖς καὶ δεομένοις θεραπείας πράγμασιν ἐπονομάζεται. καὶ ὅτι οἱ τούτων τεχνῖται ἀσελγεῖς τε καὶ πᾶσαν κακίαν, ἵνα μὴ καταριθμῶμεν, ἔχουσιν, ἀκριβῶς ἐπίστασθε καὶ τὰς ἑαυτῶν παιδίσκας συνεργαζομένας φθειροῦσιν.

ὦ τῆς ἐμ

βροντησίας, ἀνθρώπους ἀκολάστους θεοὺς εἰς τὸ προσκυνεῖσθαι πλάσσειν λέγεσθαι καὶ μεταποιεῖν, καὶ τῶν ἱερῶν, ἔνθα ἀνατίθενται, φύλακας τοιούτους καθιστάναι, μὴ συνορῶντας ἀθέμιτον

καὶ τὸ νοεῖν ἢ λέγειν ἀνθρώπους θεῶν εἶναι φύλακας.
Ἄλλ' οὐ δέεσθαι τῆς παρὰ ἀνθρώπων ὑλικῆς προ-
σφορᾶς προσειλήφαμεν τὸν θεόν, αὐτὸν παρέχοντα πάντα
ὀρώντες· ἐκείνους δὲ προσδέχεσθαι αὐτὸν μόνον δεδιδάγμεθα
καὶ πεπεισμεθα καὶ πιστεύομεν, τοὺς τὰ προσόντα αὐτῷ ἀγαθὰ
μιμουμένους, σωφροσύνην καὶ δικαιοσύνην καὶ φιλανθρωπίαν
καὶ ὅσα οἰκεῖα θεῷ ἐστὶ, τῷ μηδενὶ ὀνόματι θετῷ καλουμένῳ.
καὶ πάντα τὴν ἀρχὴν ἀγαθὸν ὄντα δημιουργῆσαι αὐτὸν ἐξ
ἀμόρφου ὕλης δι' ἀνθρώπους δεδιδάγμεθα· οἱ ἂν ἀξίους τῷ
ἐκείνου βουλεύματι ἑαυτοὺς δι' ἔργων δείξωσι, τῆς μετ' αὐτοῦ
ἀναστροφῆς καταξιωθῆναι προσειλήφαμεν συμβασιλεύοντας,
ἀφθάρτους καὶ ἀπαθεῖς γενομένους.

ὃν τρόπον γὰρ τὴν
ἀρχὴν οὐκ ὄντας ἐποίησε, τὸν αὐτὸν ἡγούμεθα τρόπον διὰ τὸ
ἐλέσθαι τοὺς αἰρουμένους τὰ αὐτῷ ἀρεστὰ καὶ ἀφθαρσίας καὶ
συνουσίας καταξιωθῆναι.

τὸ μὲν γὰρ τὴν ἀρχὴν γενέσθαι οὐχ
ἡμέτερον ἦν· τὸ δ' ἐξακολουθῆσαι οἷς φίλον αὐτῷ αἰρουμένους
δι' ὧν αὐτὸς ἐδωρήσατο λογικῶν δυνάμεων πείθει τε καὶ εἰς
πίστιν ἄγει ἡμᾶς.

καὶ ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων ἡγούμεθα
εἶναι τὸ μὴ εἴργεσθαι ταῦτα μανθάνειν, ἀλλὰ καὶ προτρέπεσθαι
ἐπὶ ταῦτα.

ὅπερ γὰρ οὐκ ἠδυνήθησαν οἱ ἀνθρώπειοι νόμοι
πρᾶξι, ταῦτα ὁ λόγος θεῖος ὧν εἰργάσατο, εἰ μὴ οἱ φαῦλοι
δαίμονες κατεσκεδάσαν πολλὰ ψευδῆ καὶ ἄθεα κατη-
γορήματα, σύμμαχον λαβόντες τὴν ἐν ἐκάστῳ κακὴν πρὸς πάντα
καὶ ποικίλην φύσει ἐπιθυμίαν, ὧν οὐδὲν πρόσεστιν ἡμῖν.

Καὶ ὑμεῖς, ἀκούσαντες βασιλείαν προσδοκῶντας ἡμᾶς,
ἀκρίτως ἀνθρώπινον λέγειν ἡμᾶς ὑπειλήφατε, ἡμῶν τὴν μετὰ
θεοῦ λεγόντων, ὡς καὶ ἐκ τοῦ ἀνεταζομένου ὑφ' ὑμῶν ὁμο-
λογεῖν εἶναι Χριστιανούς, γινώσκοντες τῷ ὁμολογοῦντι θάνατον
τὴν ζημίαν κεῖσθαι, φαίνεται.

εἰ γὰρ ἀνθρώπινον βασιλείαν
προσεδοκῶμεν, κἂν ἡρνούμεθα, ὅπως μὴ ἀναιρώμεθα, καὶ λαν-
θάνειν ἐπειρώμεθα, ὅπως τῶν προσδοκωμένων τύχωμεν· ἀλλ'
ἐπεὶ οὐκ εἰς τὸ νῦν τὰς ἐλπίδας ἔχομεν, ἀναιρούντων οὐ πε-
φροντίκαμεν τοῦ καὶ πάντως ἀποθανεῖν ὀφειλομένου.

Ἄρωγοι δ' ὑμῖν καὶ σύμμαχοι πρὸς εἰρήνην ἐσμέν
πάντων μᾶλλον ἀνθρώπων, οἱ ταῦτα δοξάζομεν, ὡς λαθεῖν
θεὸν κακόεργον ἢ πλεονέκτην ἢ ἐπίβουλον ἢ ἐνάρετον ἀδύνα-
τον εἶναι, καὶ ἕκαστον ἐπ' αἰωνίαν κόλασιν ἢ σωτηρίαν κατ'
ἀξίαν τῶν πράξεων πορεύεσθαι.

εἰ γὰρ οἱ πάντες ἄνθρωποι
ταῦτα ἐγίνωσκον, οὐκ ἂν τις τὴν κακίαν πρὸς ὀλίγον ἠρεῖτο,
γινώσκων πορεύεσθαι ἐπ' αἰωνίαν διὰ πυρὸς καταδίκην, ἀλλ'
ἐκ παντὸς τρόπου ἑαυτὸν συνεῖχε καὶ ἐκόσμει ἀρετῇ, ὅπως τῶν
παρὰ τοῦ θεοῦ τύχῃ ἀγαθῶν καὶ τῶν κολαστηρίων ἀπηλλαγ-
μένος εἴη.

οὐ γὰρ διὰ τοὺς ὑφ' ὑμῶν κειμένους νόμους καὶ κολάσεις πειρῶνται λανθάνειν ἀδικοῦντες, ἀνθρώπους δ' ὄντας λανθάνειν ὑμᾶς δυνατὸν ἐπιστάμενοι ἀδικοῦσιν· εἰ ἔμαθον καὶ ἐπέισθησαν θεὸν ἀδύνατον εἶναι λαθεῖν τι, οὐ μόνον πραττόμενον ἀλλὰ καὶ βουλευόμενον, κὰν διὰ τὰ ἐπικείμενα ἐκ παντὸς τρόπου κόσμιοι ἦσαν, ὡς καὶ ὑμεῖς συμφήσετε. Ἄλλ' εὐόικατε δεδιέναι μὴ πάντες δικαιοπραγήσωσι, καὶ ὑμεῖς οὐκ κολάζετε ἔτι οὐχ ἔξετε· δημίων δ' ἂν εἴη τὸ τοιοῦτον ἔργον, ἀλλ' οὐκ ἀρχόντων ἀγαθῶν.

πεπέισμεθα δ' ἐκ δαιμόνων φαύλων, οἳ καὶ παρὰ τῶν ἀλόγως βιούντων αἰτοῦσι θύματα καὶ θεραπείας, καὶ ταῦτα, ὡς προέφημεν, ἐνεργεῖσθαι· ἀλλ' οὐχ ὑμᾶς, οἳ γε εὐσεβείας καὶ φιλοσοφίας ὀρέγεσθε, ἄλογόν τι πράξει ὑπειλήφαμεν.

εἰ δὲ καὶ ὑμεῖς ὁμοίως τοῖς ἀνοήτοις τὰ ἔθη πρὸ τῆς ἀληθείας τιμᾶτε, πράττετε ὃ δύνασθε· τοσοῦτον δὲ δύνανται καὶ ἄρχοντες πρὸ τῆς ἀληθείας δόξαν τιμῶντες, ὅσον καὶ ληστὰι ἐν ἐρημίᾳ.

ὅτι δ' οὐ καλλιερήσετε, ὁ λόγος ἀποδείκνυσιν, οὗ βασιλικώτατον καὶ δικαιοτάτον ἄρχοντα μετὰ τὸν γεννήσαντα θεὸν οὐδένα οἶδαμεν ὄντα.

ὄν γὰρ τρόπον διαδέχεσθαι πενίας ἢ πάθη ἢ ἀδοξίας πατρικὰς ὑφαιροῦνται πάντες, οὕτως καὶ ὅσα ἂν ὑπαγορεύσῃ ὁ λόγος μὴ δεῖν αἰρεῖσθαι ὁ νουνεχῆς οὐχ αἰρήσεται.

γενήσεσθαι ταῦτα πάντα προεῖπε, φημί, ὁ ἡμέτερος διδάσκαλος καὶ τοῦ πατρὸς πάντων καὶ δεσπότης θεοῦ υἱὸς καὶ ἀπόστολος ὢν Ἰησοῦς Χριστός, ἀφ' οὗ καὶ τὸ Χριστιανοὶ ἐπονομάζεσθαι ἐσχήκαμεν.

ὅθεν καὶ βέβαιοι γινόμεθα πρὸς τὰ δεδιδραγμένα ὑπ' αὐτοῦ πάντα, ἐπειδὴ ἔργῳ φαίνεται γινόμενα ὅσα φθᾶσας γενέσθαι προεῖπεν· ὅπερ θεοῦ ἔργον ἐστί, πρὶν ἢ γενέσθαι εἰπεῖν καὶ οὕτως δειχθῆναι γινόμενον ὡς προεῖρηται.

ἦν μὲν οὖν καὶ ἐπὶ τούτοις παυσαμένους μηδὲν προστιθέναι, λογισαμένους ὅτι δίκαιά τε καὶ ἀληθῆ ἀξιούμεν· ἀλλ' ἐπεὶ γνωρίζομεν οὐ ἄν ἄγνοια κατεχομένην ψυχὴν συντόμως μεταβάλλειν, ὑπὲρ τοῦ πείσαι τοὺς φιλαλήθεις μικρὰ προσθεῖναι προεθυμήθημεν, εἰδότες ὅτι οὐκ ἀδύνατον ἀληθείας παρατεθείσης ἄγνοιαν φυγεῖν.

Ἄθεοι μὲν οὖν ὡς οὐκ ἔσμεν, τὸν δημιουργὸν τοῦδε τοῦ παντὸς σεβόμενοι, ἀνενδεῖαι αἱμάτων καὶ σπονδῶν καὶ θυμιαμάτων, ὡς ἐδιδάχθημεν, λέγοντες, λόγῳ εὐχῆς καὶ εὐχαριστίας ἐφ' οἷς προσφερόμεθα πᾶσιν, ὅση δύναμις, αἰνοῦντες, μόνην ἀξίαν αὐτοῦ τιμὴν ταύτην παραλαβόντες, τὸ τὰ ὑπ' ἐκείνου εἰς διατροφήν γενόμενα οὐ πυρὶ δαπανᾶν, ἀλλ' ἑαυτοῖς καὶ τοῖς δεομένοις προσφέρειν, ἐκείνῳ δὲ εὐχαρίστους ὄντας διὰ λόγου πομπὰς καὶ ὕμνους πέμπειν ὑπὲρ τε τοῦ γεγονέναι καὶ

τῶν εἰς εὐρωστίαν πόρων πάντων, ποιότητων μὲν γενῶν
καὶ μεταβολῶν ὥρων, καὶ τοῦ πάλιν ἐν ἀφθαρσίᾳ γενέσθαι
διὰ πίστιν τὴν ἐν αὐτῷ αἰτήσεις πέμποντες, –τίς σωφρονῶν
οὐχ ὁμολογήσει;

τὸν διδάσκαλόν τε τούτων γενόμενον ἡμῖν
καὶ εἰς τοῦτο γεννηθέντα Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν σταυρωθέντα
ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, τοῦ γενομένου ἐν Ἰουδαίᾳ ἐπὶ χρόνοις
Τιβερίου Καίσαρος ἐπιτρόπου, υἱὸν αὐτοῦ τοῦ ὄντως θεοῦ μα
θόντες καὶ ἐν δευτέρᾳ χώρᾳ ἔχοντες, πνευμά τε προφητικὸν ἐν
τρίτῃ τάξει ὅτι μετὰ λόγου τιμῶμεν ἀποδείξομεν.

ἐνταῦθα γὰρ
μανίαν ἡμῶν καταφαίνονται, δευτέραν χώραν μετὰ τὸν ἄτρεπτον
καὶ ἀεὶ ὄντα θεὸν καὶ γεννήτορα τῶν ἀπάντων ἀνθρώπῳ σταυ
ρωθέντι διδόναι ἡμᾶς λέγοντες, ἀγνοοῦντες τὸ ἐν τούτῳ μυστή
ριον, ᾧ προσέχειν ὑμᾶς ἐξηγουμένων ἡμῶν προτρεπόμεθα.

Προλέγομεν γὰρ ὑμῖν φυλάξασθαι, μὴ οἱ προδια
βεβλημένοι ὑφ' ἡμῶν δαίμονες ἐξαπατήσωσιν ὑμᾶς καὶ ἀπο
τρέψωσι τοῦ ὅλως ἐντυχεῖν καὶ συνεῖναι τὰ λεγόμενα (ἀγωνί
ζονται γὰρ ἔχειν ὑμᾶς δούλους καὶ ὑπηρέτας, καὶ ποτὲ μὲν δι'
ὀνείρων ἐπιφανείας, ποτὲ δ' αὖ διὰ μαγικῶν στροφῶν χειροῦνται
πάντας τοὺς οὐκ ἔσθ' ὅπως ὑπὲρ τῆς αὐτῶν σωτηρίας ἀγωνιζο
μένους), ὃν τρόπον καὶ ἡμεῖς μετὰ τὸ τῷ λόγῳ πεισθῆναι ἐκεί
νων μὲν ἀπέστημεν, θεῷ δὲ μόνῳ τῷ ἀγεννήτῳ διὰ τοῦ υἱοῦ
ἐπόμεθα·

οἱ πάλαι μὲν πορνείαις χαίροντες, νῦν δὲ σωφρο
σύνην μόνην ἀσπαζόμενοι· οἱ δὲ καὶ μαγικαῖς τέχναις
χρώμενοι, ἀγαθῷ καὶ ἀγεννήτῳ θεῷ ἑαυτοὺς ἀνατεθεικότες·
χρημάτων δὲ καὶ κτημάτων οἱ πόρους παντὸς μᾶλλον στέρ
γοντες, νῦν καὶ ἃ ἔχομεν εἰς κοινὸν φέροντες καὶ παντὶ δεο
μένῳ κοινωνοῦντες·

οἱ μισάλληλοι δὲ καὶ ἀλληλοφόνοι καὶ
πρὸς τοὺς οὐχ ὁμοφύλους διὰ τὰ ἔθη καὶ ἐστίας κοινὰς μὴ
ποιούμενοι, νῦν μετὰ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Χριστοῦ ὁμοδίαιτοι
γινόμενοι, καὶ ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν εὐχόμενοι, καὶ τοὺς ἀδίκως
μισοῦντας πείθειν πειρώμενοι, ὅπως οἱ κατὰ τὰς τοῦ Χριστοῦ
καλὰς ὑποθημοσύνας βιώσαντες εὐέλπιδες ὥσι σὺν ἡμῖν τῶν
αὐτῶν παρὰ τοῦ πάντων δεσπόζοντος θεοῦ τυχεῖν.

ἵνα δὲ
μὴ σοφίζεσθαι ὑμᾶς δόξωμεν, ὀλίγων τινῶν τῶν παρ' αὐτοῦ
τοῦ Χριστοῦ διδαγμάτων ἐπιμνησθῆναι καλῶς ἔχειν πρὸ τῆς
ἀποδείξεως ἡγησάμεθα, καὶ ὑμέτερον ἔστω ὡς δυνατῶν βασι
λέων ἐξετάσαι εἰ ἀληθῶς ταῦτα δεδιδάγμεθα καὶ διδάσκομεν.
βραχεῖς δὲ καὶ σύντομοι παρ' αὐτοῦ λόγοι γεγόνασιν· οὐ γὰρ
σοφιστὴς ὑπῆρχεν, ἀλλὰ δύναμις θεοῦ ὁ λόγος αὐτοῦ ἦν.

Περὶ μὲν οὖν σωφροσύνης τοσοῦτον εἶπεν· Ὁς
ἂν ἐμβλέψῃ γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς ἤδη ἐμοίχευσε
τῇ καρδίᾳ παρὰ τῷ θεῷ.

καί· Εἰ ὁ ὀφθαλμὸς σου ὁ δεξιὸς
σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτόν· συμφέρει γάρ σοι μονόφθαλμον

είσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἢ μετὰ τῶν
δύο πεμφθῆναι εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ.
καί· Ὅς γαμειῖ ἀπολε
λυμένην ἀφ' ἑτέρου ἀνδρὸς μοιχᾶται.
καί· Εἰσὶ τινες οἵτινες
εὐνοχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, εἰσὶ δὲ οἱ ἐγεννήθησαν
εὐνοῦχοι, εἰσὶ δὲ οἱ εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν
οὐρανῶν· πλὴν οὐ πάντες τοῦτο χωροῦσιν.
ὥσπερ καὶ οἱ
νόμῳ ἀνθρωπίνῳ διγαμίας ποιούμενοι ἀμαρτωλοὶ παρὰ τῷ ἡμε
τέρῳ διδασκάλῳ εἰσὶ, καὶ οἱ προσβλέποντες γυναικὶ πρὸς τὸ
ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς· οὐ γὰρ μόνον ὁ μοιχεύων ἔργῳ ἐκβέβληται
παρ' αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ ὁ μοιχεῦσαι βουλόμενος, ὡς οὐ τῶν ἔργων
φανερῶν μόνον τῷ θεῷ ἀλλὰ καὶ τῶν ἐνθυμημάτων.
καὶ
πολλοὶ τινες καὶ πολλαὶ ἐξηκοντοῦται καὶ ἑβδομηκοντοῦται, οἱ
ἐκ παίδων ἐμαθητεύθησαν τῷ Χριστῷ, ἄφθοροι διαμένουσι· καὶ
εὐχομαι κατὰ πᾶν γένος ἀνθρώπων τοιοῦτους δεῖξαι.
τί γὰρ
καὶ λέγομεν τὸ ἀναρίθμητον πλῆθος τῶν ἐξ ἀκολασίας μετα
βαλόντων καὶ ταῦτα μαθόντων; οὐ γὰρ τοὺς δικαίους οὐδὲ τοὺς
σώφρονας εἰς μετάνοιαν ἐκάλεσεν ὁ Χριστός, ἀλλὰ τοὺς ἀσεβεῖς
καὶ ἀκολάστους καὶ ἀδίκους.
εἶπε δὲ οὕτως· οὐκ ἦλθον κα
λέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἀμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. θέλει γὰρ ὁ
πατὴρ ὁ οὐράνιος τὴν μετάνοιαν τοῦ ἀμαρτωλοῦ ἢ τὴν κόλασιν
αὐτοῦ.
περὶ δὲ τοῦ στέργειν ἅπαντας ταῦτα ἐδίδαξεν· Εἰ
ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τί καινὸν ποιεῖτε;
καὶ γὰρ οἱ πόρνοι τοῦτο ποιοῦσιν. Ἐγὼ δὲ ὑμῖν λέγω· Εὐ
χεσθε ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν καὶ ἀγαπᾶτε τοὺς μισοῦντας
ὑμᾶς καὶ εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμῖν καὶ εὐχεσθε ὑπὲρ
τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς.
εἰς δὲ τὸ κοινωνεῖν τοῖς δεομένοις
καὶ μηδὲν πρὸς δόξαν ποιεῖν ταῦτα ἔφη· Παντὶ τῷ αἰτοῦντι
δίδοτε καὶ τὸν βουλόμενον δανείσασθαι μὴ ἀποστραφῆτε. εἰ
γὰρ δανεῖζετε παρ' ὧν ἐλπίζετε λαβεῖν, τί καινὸν ποιεῖτε; τοῦτο
καὶ οἱ τελῶναι ποιοῦσιν.
ὑμεῖς δὲ μὴ θησαυρίζετε ἑαυτοῖς
ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σῆς καὶ βρῶσις ἀφανίζει καὶ λησταὶ διο
ρύσσουσι· θησαυρίζετε δὲ ἑαυτοῖς ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου οὔτε
σῆς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει.
τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος, ἂν
τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσῃ; ἢ τί
δώσει αὐτῆς ἀντάλλαγμα; θησαυρίζετε οὖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς,
ὅπου οὔτε σῆς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει.
καί· Γίνεσθε δὲ χρηστοὶ
καὶ οἰκτίρμονες, ὡς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν χρηστός ἐστι καὶ οἰκτίρ
μων, καὶ τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ ἀμαρτωλοὺς καὶ δικαίους

καὶ πονηροὺς.

μὴ μεριμνᾶτε δὲ τί φάγητε ἢ τί ἐνδύσησθε.
οὐχ ὑμεῖς τῶν πετεινῶν καὶ τῶν θηρίων διαφέρετε; καὶ ὁ θεὸς
τρέφει αὐτά.

μὴ οὖν μεριμνήσητε τί φάγητε ἢ τί ἐνδύ
σησθε· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι τούτων χρεῖαν
ἔχετε.

ζητεῖτε δὲ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ
ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. ὅπου γὰρ ὁ θησαυρὸς ἐστίν,
ἐκεῖ καὶ ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου.

καί· Μὴ ποιῆτε ταῦτα πρὸς
τὸ θεαθῆναι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· εἰ δὲ μὴ γε, μισθὸν οὐκ
ἔχετε παρὰ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
Περὶ δὲ τοῦ ἀνεξικακούς εἶναι καὶ ὑπηρετικούς πᾶσι
καὶ ἀοργήτους ἃ ἔφη ταῦτά ἐστι· Τῷ τύπτοντί σου τὴν σιαγόνα
πάρεχε καὶ τὴν ἄλλην, καὶ τὸν αἶροντά σου τὸν χιτῶνα ἢ τὸ
ἱμάτιον μὴ κωλύσης.

ὅς δ' ἂν ὀργισθῆ, ἔνοχός ἐστιν εἰς τὸ
πῦρ. παντὶ δὲ ἀγγαρεύοντί σε μίλιον ἀκολουθήσον δύο. λαμ
ψάτω δὲ ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἵνα
βλέποντες θαυμάζωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
οὐ γὰρ ἀνταίρειν δεῖ· οὐδὲ μιμητὰς εἶναι τῶν φαύλων βε
βούληται ἡμᾶς, ἀλλὰ διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ πραότητος ἐξ αἰσχύ
νης καὶ ἐπιθυμίας τῶν κακῶν ἄγειν πάντας προετρέψατο.

ὁ

γὰρ καὶ ἐπὶ πολλῶν τῶν παρ' ὑμῖν γεγενημένων ἀποδειῖξαι
ἔχομεν· ἐκ βιαίων καὶ τυράννων μετέβαλον, ἠττηθέντες ἢ γει
τόνων καρτερίαν βίου παρακολουθήσαντες ἢ συνοδοιπόρων πλεο
νεκτουμένων ὑπομονὴν ξένην κατανοήσαντες ἢ συμπραγματευσ
μένων πειραθέντες.

περὶ δὲ τοῦ μὴ ὀμνύειν ὅλως, ἀληθῆ
δὲ λέγειν αἰεὶ, οὕτως παρεκελεύσατο· Μὴ ὀμόσητε ὅλως· ἔστω
δὲ ὑμῶν τὸ ναὶ ναί, καὶ τὸ οὐ οὐ· τὸ δὲ περισσὸν
τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ.

ὥς δὲ καὶ τὸν θεὸν μόνον δεῖ
προσκυβεῖν, οὕτως ἔπεισεν εἰπών· Μεγίστη ἐντολή ἐστι· Κύριον
τὸν θεόν σου προσκυνήσεις καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις ἐξ ὅλης
τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, κύριον τὸν θεὸν
τὸν ποιήσαντά σε.

καὶ προσελθόντος αὐτῷ τινος καὶ εἰπόν
τος· Διδάσκαλε ἀγαθέ, ἀπεκρίνατο λέγων· Οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ
μὴ ὁ μόνος ὁ θεός, ὁ ποιήσας τὰ πάντα.

οἱ δ' ἂν μὴ εὐρί

σκωνται βιοῦντες, ὡς ἐδίδαξε, γνωριζέσθωσαν μὴ ὄντες Χρι
στιανοί, κἂν λέγωσιν διὰ γλώττης τὰ τοῦ Χριστοῦ διδάγματα·
οὐ γὰρ τοὺς μόνον λέγοντας, ἀλλὰ τοὺς καὶ τὰ ἔργα πράττοντας
σωθήσεσθαι ἔφη.

εἶπε γὰρ οὕτως· Οὐχὶ πᾶς ὁ λέγων μοι

Κύριε κύριε εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ'

ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
ὃς γὰρ ἀκούει μου καὶ ποιεῖ ἃ λέγω ἀκούει τοῦ ἀποστεί
λαντός με.

πολλοὶ δὲ ἐροῦσί μοι· Κύριε κύριε, οὐ τῷ σῶ
ὄνόματι ἐφάγομεν καὶ ἐπίομεν καὶ δυνάμεις ἐποιήσαμεν; καὶ
τότε ἐρῶ αὐτοῖς· Ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ, ἐργάται τῆς ἀνομίας.
τότε κλαυθμὸς ἔσται καὶ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, ὅταν οἱ μὲν
δίκαιοι λάμπωσιν ὡς ὁ ἥλιος, οἱ δὲ ἄδικοι πέμπωνται εἰς τὸ
αἰῶνιον πῦρ.

πολλοὶ γὰρ ἤξουσιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου,
ἔξωθεν μὲν ἐνδεδυμένοι δέρματα προβάτων, ἔσωθεν δὲ ὄντες
λύκοι ἄρπαγες· ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐ
τούς. πᾶν δὲ δένδρον, μὴ ποιοῦν καρπὸν καλόν, ἐκκόπτεται
καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

κολάζεσθαι δὲ τοὺς οὐκ ἀκολουθῶντας
τοῖς διδάγμασιν αὐτοῦ βιοῦντας, λεγομένους δὲ μόνον Χριστια
νοὺς, καὶ ὑφ' ὑμῶν ἀξιοῦμεν.

Φόρους δὲ καὶ εἰσφορὰς τοῖς ὑφ' ὑμῶν τεταγμένοις
πανταχοῦ πρὸ πάντων πειρώμεθα φέρειν, ὡς ἐδιδάχθημεν παρ'
αὐτοῦ.

κατ' ἐκεῖνο γὰρ τοῦ καιροῦ προσελθόντες τινὲς
ἠρώτων αὐτόν, εἰ δεῖ Καίσαρι φόρους τελεῖν. καὶ ἀπεκρίνατο·
Εἴπατέ μοι, τίνος εἰκόνα τὸ νόμισμα ἔχει; οἱ δὲ ἔφασαν· Καί
σαρος. καὶ πάλιν ἀνταπεκρίνατο αὐτοῖς· Ἀπόδοτε οὖν τὰ Καί
σαρος τῷ Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ.

ὅθεν θεὸν μὲν

μόνον προσκυνοῦμεν, ὑμῖν δὲ πρὸς τὰ ἄλλα χαίροντες ὑπηρε
τοῦμεν, βασιλεῖς καὶ ἄρχοντας ἀνθρώπων ὁμολογοῦντες καὶ εὐ
χόμενοι μετὰ τῆς βασιλικῆς δυνάμεως καὶ σώφρονα τὸν λογισμὸν
ἔχοντας ὑμᾶς εὐρεθῆναι.

εἰ δὲ καὶ ἡμῶν εὐχομένων καὶ

πάντα εἰς φανερόν τιθέντων ἀφροντιστήσετε, οὐδὲν ἡμεῖς βλα
βησόμεθα, πιστεύοντες, μᾶλλον δὲ καὶ πεπεισμένοι, κατ' ἀξίαν
τῶν πράξεων ἕκαστον τίσειν διὰ πυρὸς αἰωνίου δίκας, καὶ πρὸς
ἀναλογίαν ὧν ἔλαβε δυνάμεων παρὰ θεοῦ τὸν λόγον ἀπαιτη
θήσεσθαι, ὡς ὁ Χριστὸς ἐμήνυσεν εἰπών· Ὡς πλέον ἔδωκεν
ὁ θεός, πλέον καὶ ἀπαιτηθήσεται παρ' αὐτοῦ.

Ἀποβλέψατε γὰρ πρὸς τὸ τέλος ἕκαστου

τῶν γενομένων βασιλέων, ὅτι τὸν κοινὸν πᾶσι θάνατον ἀπέ
θανον· ὅπερ εἰ εἰς ἀναισθησίαν ἐχώρει, ἔρμαιον ἂν ἦν τοῖς
ἀδίκους πᾶσιν.

ἀλλ' ἐπεὶ καὶ αἴσθησις πᾶσι γενομένοις μένει

καὶ κόλασις αἰωνία ἀπόκειται, μὴ ἀμελήσητε πεισθῆναι τε καὶ
πιστεῦσαι ὅτι ἀληθῆ ταῦτά ἐστι.

νεκρομαντεῖαι μὲν γὰρ καὶ

αἱ ἀδιαφθόρων παίδων ἐποπτεύσεις καὶ ψυχῶν ἀνθρωπίνων
κλήσεις καὶ οἱ λεγόμενοι παρὰ τοῖς μάγοις ὄνειροπομποὶ καὶ
πάρεδροι καὶ τὰ γινόμενα ὑπὸ τῶν ταῦτα εἰδόντων πεισάτωσαν
ὑμᾶς, ὅτι καὶ μετὰ θάνατον ἐν αἰσθήσει εἰσὶν αἱ ψυχαί,

καὶ
οἱ ψυχαῖς ἀποθανόντων λαμβανόμενοι καὶ ἵπτούμενοι ἄνθρωποι,
οὓς δαιμονιολήπτους καὶ μαινομένους καλοῦσι πάντες, καὶ τὰ
παρ' ὑμῖν λεγόμενα μαντεῖα Ἀμφιλόχου καὶ Δωδώνης καὶ Πυ
θοῦς, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτά ἐστι,
καὶ τὰ τῶν συγγραφέων
διδάγματα, Ἐμπεδοκλέους καὶ Πυθαγόρου, Πλάτωνός τε καὶ
Σωκράτους, καὶ ὁ παρ' Ὀμήρῳ βόθρος καὶ ἡ κάθοδος Ὀδυσσεῶς
εἰς τὴν τούτων ἐπίσκεψιν, καὶ τῶν τὰ αὐτὰ τούτοις εἰπόντων
οἷς κὰν ὁμοίως ἡμᾶς ἀποδέξασθε, οὐχ ἦττον ἐκείνων θεῶ
πιστεύοντας ἀλλὰ μᾶλλον, οἳ καὶ τὰ νεκρούμενα καὶ εἰς γῆν
βαλλόμενα πάλιν ἀπολήψεσθαι ἑαυτῶν σώματα προσδοκῶμεν,
ἀδύνατον μηδὲν εἶναι θεῶ λέγοντες.
Καὶ κατανοοῦντι τί ἀπιστότερον ἂν μᾶλλον δόξαι,
ἢ εἰ ἐν σώματι μὴ ὑπάρχον καὶ τις ἔλεγεν, ἐκ μικρᾶς
τινος ἀνίδος τῆς τοῦ ἀνθρωπείου σπέρματος δυνατὸν ὅστέα
τε καὶ νεῦρα καὶ σάρκας εἰκονοποιηθέντα, οἷα ὀρώμεν, γενέσθαι;
ἔστω γὰρ νῦν ἐφ' ὑποθέσεως λεγόμενον· εἴ τις ὑμῖν μὴ οὔσι
τοιούτοις μηδὲ τοιούτων ἔλεγε, τὸ σπέρμα τὸ ἀνθρώπειον δεικνύς
καὶ εἰκόνα γραπτὴν, ἐκ τοῦ τοιοῦδε οἷόν τε γενέσθαι διαβε
βαιούμενος, πρὶν ἰδεῖν γενόμενον ἐπιστεύσατε; οὐκ ἂν τις τολ
μήσειεν ἀντειπεῖν.
τὸν αὐτὸν οὖν τρόπον διὰ τὸ μήπω ἔω
ρακέσαι ὑμᾶς ἀναστάντα νεκρὸν ἀπιστία ἔχει.
ἀλλ' ὄν τρόπον
τὴν ἀρχὴν οὐκ ἂν ἐπιστεύσατε ἐκ τῆς μικρᾶς ἀνίδος δυνατὸν
τοιούτους γενέσθαι, καὶ ὀρᾶτε γινομένους, τὸν αὐτὸν τρόπον
λογίσασθε, ὅτι διαλυθέντα καὶ δίκην σπερμάτων εἰς γῆν διαχυ
θέντα τὰ ἀνθρώπεια σώματα κατὰ καιρὸν προστάζει θεοῦ ἀνα
στῆναι καὶ ἀφθαρσίαν ἐνδύσασθαι οὐκ ἀδύνατον.
ποῖαν γὰρ
ἀξίαν θεοῦ δύναμιν λέγουσιν οἱ φάσκοντες εἰς ἐκεῖνο χωρεῖν
ἕκαστον ἐξ οὐπὲρ ἐγένετο, καὶ παρὰ ταῦτα μηδὲν ἄλλο δύνασθαι
μηδὲ τὸν θεόν, οὐκ ἔχομεν λέγειν· ἀλλ' ἐκεῖνο συνορῶμεν, ὅτι
οὐκ ἂν ἐπίστευσαν δυνατὸν εἶναι τοιούτους ποτὲ γενέσθαι, ὁποί
ους καὶ ἑαυτοὺς καὶ τὸν σύμπαντα κόσμον καὶ ἐξ ὁποίων γεγε
νημένα ὀρώσι.
κρεῖττον δὲ πιστεύειν καὶ τὰ τῆ ἑαυτῶν
φύσει καὶ ἀνθρώποις ἀδύνατα, ἢ ὁμοίως τοῖς ἄλλοις
ἀπιστεῖν παρελήφαμεν, ἐπειδὴ καὶ τὸν ἡμέτερον διδάσκαλον
Ἰησοῦν Χριστὸν ἔγνωμεν εἰπόντα· Τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώ
ποις δυνατὰ παρὰ θεῶ.
καί· Μὴ φοβεῖσθε τοὺς ἀναιροῦντας
ὑμᾶς καὶ μετὰ ταῦτα μὴ δυναμένους τι ποιῆσαι, εἶπε, φοβή
θητε δὲ τὸν μετὰ τὸ ἀποθανεῖν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα
εἰς γέενναν ἐμβαλεῖν.
ἢ δὲ γέεννά ἐστι τόπος, ἔνθα κολάζεσθαι
μέλλουσιν οἱ ἀδίκως βιώσαντες καὶ μὴ πιστεύοντες ταῦτα γενή
σασθαι ὅσα ὁ θεὸς διὰ τοῦ Χριστοῦ ἐδίδαξε.

Καὶ Σίβυλλα δὲ καὶ Ὑστάσπης γενήσεσθαι τῶν
φθαρτῶν ἀνάλωσιν διὰ πυρὸς ἔφασαν.
οἱ λεγόμενοι δὲ
Στωϊκοὶ φιλόσοφοι καὶ αὐτὸν τὸν θεὸν εἰς πῦρ ἀναλύεσθαι
δογματίζουσι καὶ αὐτὸν πάλιν κατὰ μεταβολὴν τὸν κόσμον γε
νέσθαι λέγουσιν· ἡμεῖς δὲ κρεῖττον τι τῶν μεταβαλλομένων
νοοῦμεν τὸν πάντων ποιητὴν θεόν.
εἰ οὖν καὶ ὁμοίως τινὰ
τοῖς παρ' ὑμῖν τιμωμένοις ποιηταῖς καὶ φιλοσόφοις λέγομεν,
ἔνια δὲ καὶ μειζόνως καὶ θείως καὶ μόνοι μετὰ ἀποδείξεως, τί
παρὰ πάντας ἀδίκως μισοῦμεθα;
τῷ γὰρ λέγειν ἡμᾶς ὑπὸ
θεοῦ πάντα κεκοσμηθῆσαι καὶ γεγενῆσθαι Πλάτωνος δόξομεν
λέγειν δόγμα· τῷ δὲ ἐκπύρωσιν γενέσθαι Στωϊκῶν· τῷ δὲ κο
λάζεσθαι ἐν αἰσθήσει καὶ μετὰ θάνατον οὔσας τὰς τῶν ἀδίκων
ψυχάς, τὰς δὲ τῶν σπουδαίων ἀπηλλαγμένας τῶν τιμωριῶν εὖ
διάγειν, ποιηταῖς καὶ φιλοσόφοις τὰ αὐτὰ λέγειν
δόξομεν·
τῷ δὲ καὶ μὴ δεῖν χειρῶν ἀνθρωπίνων ἔργοις
προσκυβεῖν Μενάνδρῳ τῷ κωμικῷ καὶ τοῖς ταῦτα φήσασι ταῦτα
φράζομεν· μείζονα γὰρ τὸν δημιουργὸν τοῦ σκευαζομένου ἀπε
φήναντο.
Τῷ δὲ καὶ τὸν λόγον, ὃ ἐστὶ πρῶτον γέννημα τοῦ θεοῦ,
ἄνευ ἐπιμιξίας φάσκουσιν ἡμᾶς γεγενῆσθαι, Ἰησοῦν Χριστὸν
τὸν διδάσκαλον ἡμῶν, καὶ τοῦτον σταυρωθέντα καὶ ἀποθανόντα
καὶ ἀναστάντα ἀνεληλυθέναι εἰς τὸν οὐρανόν, οὐ παρὰ τοὺς
παρ' ὑμῖν λεγομένους υἱοὺς τῷ Διὶ καινόν τι φέρομεν.
πό
σοις γὰρ υἱοὺς φάσκουσι τοῦ Διὸς οἱ παρ' ὑμῖν τιμώμενοι
συγγραφεῖς, ἐπίστασθε Ἑρμῆν μὲν, λόγον τὸν ἑρμηνευτικὸν καὶ
πάντων διδάσκαλον, Ἀσκληπιὸν δὲ, καὶ θεραπευτὴν γενόμενον,
κεραυνωθέντα ἀνεληλυθέναι εἰς οὐρανόν, Διόνυσον δὲ δια
σπαραχθέντα, Ἡρακλέα δὲ φυγῆ πόνων ἑαυτὸν πυρὶ δόντα,
τοὺς ἐκ Λήδας δὲ Διοσκούρους, καὶ τὸν ἐκ Δανάης Περσέα,
καὶ τὸν ἐξ ἀνθρώπων δὲ ἐφ' ἵππου Πηγάσου Βελλεροφόντην.
τί γὰρ λέγομεν τὴν Ἀριάδνην καὶ τοὺς ὁμοίως αὐτῇ κατη
στερίσθαι λεγομένους; καὶ τί γὰρ τοὺς ἀποθνήσκοντας παρ'
ὑμῖν αὐτοκράτορας, αἰεὶ ἀπαθανατίζεσθαι ἀξιοῦντες καὶ ὁμνούντα
τινὰ προάγετε ἑωρακένας ἐκ τῆς πυρᾶς ἀνερχόμενον εἰς τὸν οὐ
ρανὸν τὸν κατακαέντα Καίσαρα;
καὶ ὅποια ἐκάστου τῶν λε
γομένων υἱῶν τοῦ Διὸς ἱστοροῦνται αἱ πράξεις, πρὸς
εἰδότας λέγειν οὐκ ἀνάγκη, πλὴν ὅτι εἰς διαφορὰν καὶ προτρο
πὴν τῶν ἐκπαιδευομένων ταῦτα γέγραπται· μιμητὰς γὰρ θεῶν
καλὸν εἶναι πάντες ἡγοῦνται.
ἀπεῖθ' ἡ δὲ σωφροσύνης ψυχῆς
ἔννοια τοιαύτη περὶ θεῶν, ὡς καὶ αὐτὸν τὸν ἡγεμόνα καὶ γεν
νήτορα πάντων κατ' αὐτοὺς Δία πατροφόντην τε καὶ πατρὸς
τοιούτου γεγονέναι, ἔρωτί τε κακῶν καὶ αἰσχροῦν ἡδονῶν ἥττω

γενόμενον ἐπὶ Γανυμήδην καὶ τὰς πολλὰς μοιχευθείσας γυναικάς ἐλθεῖν, καὶ τοὺς αὐτοῦ παῖδας τὰ ὅμοια πράξαντας παραδέξασθαι.

ἀλλ', ὡς προέφημεν, οἱ φαῦλοι δαίμονες ταῦτα ἔπραξαν· ἀπαθανατίζεσθαι δὲ ἡμεῖς μόνους δεδιδάγμεθα τοὺς ὀσίως καὶ ἐναρέτως ἐγγὺς θεῶν βιοῦντας, κολάζεσθαι δὲ τοὺς ἀδίκως καὶ μὴ μεταβάλλοντας ἐν αἰωνίῳ πυρὶ πιστεύομεν. Υἱὸς δὲ θεοῦ, ὁ Ἰησοῦς λεγόμενος, εἰ καὶ κοινῶς μόνον ἄνθρωπος, διὰ σοφίαν ἄξιος υἱὸς θεοῦ λέγεσθαι· πατέρα γὰρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε πάντες συγγραφεῖς τὸν θεὸν καλοῦσιν. εἰ δὲ καὶ ἰδίως, παρὰ τὴν κοινὴν γένεσιν, γεγεννησθαι αὐτὸν ἐκ θεοῦ λέγομεν λόγον θεοῦ, ὡς προέφημεν, κοινὸν τοῦτο ἔστω ὑμῖν τοῖς τὸν Ἑρμῆν λόγον τὸν παρὰ θεοῦ ἀγγελτικὸν λέγουσιν.

εἰ δὲ αἰτιάσαιτό τις ἐσταυρῶσθαι αὐτόν, καὶ τοῦτο κοινὸν τοῖς προκατηριθμημένοις παθοῦσιν υἱοῖς καθ' ὑμᾶς τοῦ Διὸς ὑπάρχει.

ἐκείνων τε γὰρ οὐχ ὅμοια τὰ πάθη τοῦ θανάτου ἀλλὰ διάφορα ἱστορεῖται· ὥστε μὴδὲ τὸ ἴδιον τοῦ πάθους ἤττονα δοκεῖν εἶναι τοῦτον, ἀλλ', ὡς ὑπεσχόμεθα, προϊόντος τοῦ λόγου καὶ κρείττονα ἀποδείξομεν, μᾶλλον δὲ καὶ ἀποδέδεικται· ὁ γὰρ κρείττων ἐκ τῶν πράξεων φαίνεται.

εἰ δὲ καὶ διὰ παρθένου γεγεννησθαι φέρομεν, κοινὸν καὶ τοῦτο πρὸς τὸν Περσέα ἔστω ἡμῖν.

ὧ δὲ λέγομεν χωλοὺς καὶ παραλυτικούς καὶ ἐκ γενετῆς πονηροὺς ὑγιεῖς πεπονηκέναι αὐτόν καὶ νεκροὺς ἀνεγεῖραι, ὅμοια τοῖς ὑπὸ Ἀσκληπιοῦ γεγενῆσθαι λεγομένοις καὶ ταῦτὰ φάσκειν δόξομεν.

Ἴνα δὲ ἤδη καὶ τοῦτο φανερόν ὑμῖν γένηται, ὅτι ὅποσα λέγομεν μαθόντες παρὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν προεληθόντων αὐτοῦ προφητῶν μόνῃ ἀληθῆ ἔστι καὶ πρεσβύτερα πάντων γεγεννημένων συγγραφέων, καὶ οὐχὶ διὰ τὰ ταῦτὰ λέγειν αὐτοῖς παραδεχθῆναι ἀξιοῦμεν, ἀλλ' ὅτι τὸ ἀληθὲς λέγομεν·

καὶ Ἰησοῦς Χριστὸς μόνος ἰδίως υἱὸς τῷ θεῷ γεννηταί, λόγος αὐτοῦ ὑπάρχων καὶ πρωτότοκος καὶ δύναμις, καὶ τῇ βουλῇ αὐτοῦ γενόμενος ἄνθρωπος ταῦτα ἡμᾶς ἐδίδαξεν ἐπ' ἀλλαγῆ καὶ ἐπαναγωγῆ τοῦ ἀνθρωπέου γένους·

πρὶν ἢ ἐν ἀνθρώποις αὐτὸν γενέσθαι ἄνθρωπον φθάσαντές τινες διὰ τοὺς προειρημένους κακοὺς δαίμονας διὰ τῶν ποιητῶν ὡς γενόμενα εἶπον ἃ μυθοποιήσαντες ἔφησαν, ὃν τρόπον καὶ τὰ καθ' ἡμῶν λεγόμενα δύσφημα καὶ ἀσεβῆ ἔργα ἐνήργησαν, ὧν οὐδεὶς μάρτυς οὐδὲ ἀπόδειξις ἔστι, –τοῦτον ἔλεγχον ποιησόμεθα.

Πρῶτον μὲν ὅτι τὰ ὅμοια τοῖς Ἑλλήσι λέγοντες μόνον μισούμεθα δι' ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, καὶ μὴδὲν ἀδικοῦντες ὡς ἁμαρτωλοὶ ἀναιρούμεθα, ἄλλων ἀλλαχοῦ καὶ δένδρα σεβο

μένων καὶ ποταμούς καὶ μῦς καὶ αἰλούρους καὶ κροκοδείλους
καὶ τῶν ἀλόγων ζώων τὰ πολλά, καὶ οὐ τῶν αὐτῶν ὑπὸ πάν
των τιμωμένων ἀλλὰ ἄλλων ἀλλαχόσε, ὥστ' εἶναι ἀσεβεῖς ἀλλήλοις
πάντας διὰ τὸ μὴ τὰ αὐτὰ σέβειν.

ὅπερ μόνον ἐγκαλεῖν ἡμῖν

ἔχετε, ὅτι μὴ τοὺς αὐτοὺς ὑμῖν σέβομεν θεοὺς, μηδὲ τοῖς ἀποθα
νοῦσι χοὰς καὶ κνίσας καὶ ἐν γραφαῖς στεφάνους καὶ θυσίας
φέρομεν.

ὅτι γὰρ οὖν τὰ αὐτὰ παρ' οἷς μὲν θεοί, παρ' οἷς δὲ
θηρία, παρ' οἷς δὲ ἱερεῖα νενομισμένα ἐστίν, ἀκριβῶς ἐπίστασθε.

Δεύτερον δ' ὅτι ἐκ παντὸς γένους ἀνθρώπων οἱ
παλαιοὶ σεβόμενοι Διόνυσον τὸν Σεμέλης καὶ Ἀπόλλωνα τὸν
Λητοῖδην, οἳ δι' ἔρωτας ἀρσένων ὅσα ἔπραξαν αἴσχος καὶ λέ
γειν, καὶ οἱ Περσεφόνην καὶ Ἀφροδίτην, τὰς διὰ τὸν Ἄδωνιν
οἰσטרηθείσας, ὧν καὶ τὰ μυστήρια ἄγετε, ἢ Ἀσκληπιὸν ἢ τινα
τῶν ἄλλων ὀνομαζομένων θεῶν, καίπερ θανάτου ἀπειλουμένου
διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τούτων μὲν κατεφρονήσαμεν,
θεῶ δὲ τῶ

ἀγεννήτῳ καὶ ἀπαθεῖ ἑαυτοὺς ἀνεθήκαμεν, ὃν οὔτε ἐπ' Ἀντιόπη
καὶ τὰς ἄλλας ὁμοίως οὐδὲ ἐπὶ Γανυμήδην δι' οἴστρον
ἐληλυθέναι πειθόμεθα, οὐδὲ λυθῆναι βοθηθείας τυχόντα διὰ
Θέτιδος ὑπὸ τοῦ ἑκατοντάχειρος ἐκείνου, οὐδὲ μεριμνῶντα διὰ
τοῦτο τὸν τῆς Θέτιδος Ἀχιλλέα διὰ τὴν παλλακίδα Βρισηίδα
ὀλέσαι πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων.

καὶ τοὺς πειθομένους ἐλεοῦμεν·

τοὺς δὲ τούτων αἰτίους δαίμονας γνωρίζομεν.

Τρίτον δ' ὅτι καὶ μετὰ τὴν ἀνέλευσιν τοῦ Χριστοῦ
εἰς οὐρανὸν προεβάλλοντο οἱ δαίμονες ἀνθρώπους τινὰς λέ
γοντας ἑαυτοὺς εἶναι θεοὺς, οἳ οὐ μόνον οὐκ ἐδιώχθησαν ὑφ'
ὑμῶν, ἀλλὰ καὶ τιμῶν κατηξιώθησαν

Σίμωνα μὲν τινα Σα

μαρέα, τὸν ἀπὸ κώμης λεγομένης Γίτθων, ὃς ἐπὶ Κλαυδίου
Καίσαρος διὰ τῆς τῶν ἐνεργούντων δαιμόνων τέχνης δυνάμεις
ποιήσας μαγικὰς ἐν τῇ πόλει ὑμῶν βασιλίδι Ῥώμῃ θεὸς ἐνο
μίσθη καὶ ἀνδριάντι παρ' ὑμῶν ὡς θεὸς τετίμηται, ὃς ἀνδριάς
ἀνεγήγερται ἐν τῶ Τίβερι ποταμῶ μεταξὺ τῶν δύο γεφυρῶν,
ἔχων ἐπιγραφὴν Ῥωμαϊκὴν ταύτην· Σίμωνι δεωσάγκτῳ.

καὶ

σχεδὸν πάντες μὲν Σαμαρεῖς, ὀλίγοι δὲ καὶ ἐν ἄλλοις ἔθνεσιν,
ὡς τὸν πρῶτον θεὸν ἐκείνον ὁμολογοῦντες ἐκείνον καὶ προσκυ
νοῦσι· καὶ Ἑλένην τινά, τὴν περινοστήσασαν αὐτῶ κατ' ἐκεῖνο
τοῦ καιροῦ, πρότερον ἐπὶ τέγους σταθεῖσαν, τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἔν
νοϊαν πρώτην γενομένην λέγουσι.

Μένανδρον δὲ τινα,

καὶ αὐτὸν Σαμαρέα, τὸν ἀπὸ κώμης Καππαρεταίας, γενόμενον
μαθητὴν τοῦ Σίμωνος, ἐνεργηθέντα καὶ ὑπὸ τῶν δαιμο
νίων καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ γενόμενον πολλοὺς ἐξαπατῆσαι διὰ μαγικῆς
τέχνης οἶδαμεν, ὃς καὶ τοὺς αὐτῶ ἐπομένους ὡς μηδὲ ἀποθνή
σκοιεν ἔπεισε· καὶ νῦν εἰσὶ τινες ἀπ' ἐκείνου τοῦτο ὁμολο

γούντες.

Μαρκίωνα δέ τινα Ποντικόν, ὃς καὶ νῦν ἔτι ἐστὶ διδάσκων τοὺς πειθομένους, ἄλλον τινὰ νομίζειν μείζονα τοῦ δημιουργοῦ θεόν· ὃς κατὰ πᾶν γένος ἀνθρώπων διὰ τῆς τῶν δαιμόνων συλληψέως πολλοὺς πεποίηκε βλασφημίας λέγειν καὶ ἀρνεῖσθαι τὸν ποιητὴν τοῦδε τοῦ παντὸς θεόν, ἄλλον δέ τινα, ὡς ὄντα μείζονα, τὰ μείζονα παρὰ τοῦτον ὁμολογεῖν πεποίη κέναι.

πάντες οἱ ἀπὸ τούτων ὀρμώμενοι, ὡς ἔφημεν, Χριστιανοὶ καλοῦνται, ὃν τρόπον καὶ οἱ οὐ κοινωνοῦντες τῶν αὐτῶν δογμάτων τοῖς φιλοσόφοις τὸ ἐπικατηγορούμενον ὄνομα τῆς φιλοσοφίας κοινὸν ἔχουσιν.

εἰ δὲ καὶ τὰ δύσφημα ἐκεῖνα μυθολογούμενα ἔργα πράττουσι, λυχνίας μὲν ἀνατροπὴν καὶ τὰς ἀνέδην μίξεις καὶ ἀνθρωπείων σαρκῶν βοράς, οὐ γινώσκομεν· ἀλλ' ὅτι μὴ διώκονται μηδὲ φονεύονται ὑφ' ὑμῶν, κἂν διὰ τὰ δόγματα, ἐπιστάμεθα.

ἔστι δὲ ἡμῖν καὶ σύν ταγμα κατὰ πασῶν τῶν γεγενημένων αἰρέσεων συντεταγμένον, ᾧ εἰ βούλεσθε ἐντυχεῖν, δώσομεν.

Ἡμεῖς δέ, ἵνα μηδένα διώκωμεν μηδὲ ἀσεβῶμεν, ἐκτιθέμεναι καὶ τὰ γεννώμενα πονηρῶν εἶναι δεδιδάγμεθα· πρῶτον μὲν ὅτι τοὺς πάντας σχεδὸν ὀρώμεν ἐπὶ πορνείᾳ προάγοντας, οὐ μόνον τὰς κόρας ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄρσενας, καὶ ὃν τρόπον λέγονται οἱ παλαιοὶ ἀγέλας βοῶν ἢ αἰγῶν ἢ προβάτων τρέφειν ἢ ἵπων φορβάδων, οὕτω νῦν παῖδας εἰς τὸ αἰσχροῦς χρῆσθαι μόνον· καὶ ὁμοίως θηλειῶν καὶ ἀνδρογύνων καὶ ἀρρητοποιῶν πλῆθος κατὰ πᾶν ἔθνος ἐπὶ τούτου τοῦ ἄγους ἔστηκε.

καὶ τούτων μισθοὺς καὶ εἰσφοράς καὶ τέλη λαμβάνετε δέον ἐκκόψαι ἀπὸ τῆς ὑμετέρας οἰκουμένης.

καὶ τῶν τούτοις

χρωμένων τις πρὸς τῇ ἀθέῳ καὶ ἀσεβεῖ καὶ ἀκρατεῖ μίξει, εἰ τύχοι, τέκνω ἢ συγγενεῖ ἢ ἀδελφῷ μίγνυται.

οἱ δὲ καὶ τὰ

ἑαυτῶν τέκνα καὶ τὰς ὁμοζύγους προαγωγέονται, καὶ φανερώς εἰς κιναιδίαν ἀποκόπτονται τινες καὶ εἰς μητέρα θεῶν τὰ μυστήρια ἀναφέρουσι, καὶ παρὰ παντὶ τῶν νομιζομένων παρ' ὑμῖν θεῷ ὄφισ σύμβολον μέγα καὶ μυστήριον ἀναγράφεται.

καὶ

τὰ φανερώς ὑμῖν πραττόμενα καὶ τιμώμενα ὡς ἀνατετραμμένου καὶ οὐ παρόντος φωτὸς θεοῦ ἡμῖν προσγράφετε· ὅπερ ἀπηλλαγμένοις ἡμῖν τοῦ πράττειν τι τούτων οὐ βλάβην φέρει, ἀλλὰ τοῖς πράττουσι καὶ ψευδομαρτυροῦσι μᾶλλον.

Παρ' ἡμῖν μὲν γὰρ ὁ ἀρχηγέτης τῶν κακῶν δαιμόνων ὄφισ καλεῖται καὶ σατανᾶς καὶ διάβολος, ὡς καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων συγγραμμάτων ἐρευνήσαντες μαθεῖν δύνασθε· ὃν εἰς τὸ πῦρ πεμφθήσεται μετὰ τῆς αὐτοῦ στρατιᾶς καὶ τῶν ἐπομένων ἀνθρώπων κολασθησομένους τὸν ἀπέραντον αἰῶνα,

προεμήνυσεν ὁ Χριστός.
καὶ γὰρ ἡ ἐπιμονὴ τοῦ μηδέπω
τοῦτο πράξει τὸν θεὸν διὰ τὸ ἀνθρώπινον γένος γεγένηται·
προγινώσκει γὰρ τινὰς ἐκ μετανοίας σωθήσεσθαι μέλλοντας καὶ
τινας μηδέπω ἴσως γεννηθέντας,
καὶ τὴν ἀρχὴν νοερὸν καὶ
δυναμένον αἰρεῖσθαι τᾶληθῆ καὶ εὖ πράττειν τὸ γένος τὸ ἀν-
θρώπινον πεποίηκεν, ὥστ' ἀναπολόγητον εἶναι τοῖς πᾶσιν ἀν-
θρώποις παρὰ τῷ θεῷ· λογικοὶ γὰρ καὶ θεωρητικοὶ γεγένηται.
εἰ δέ τις ἀπιστεῖ μέλειν τούτων τῷ θεῷ, ἢ μὴ εἶναι αὐτὸν
διὰ τέχνης ὁμολογήσει, ἢ ὄντα χαίρειν κακία φήσει ἢ λίθῳ ἔοι-
κότα μένειν, καὶ μηδὲν εἶναι ἀρετὴν μηδὲ κακίαν, δόξη δὲ μόνον
τοὺς ἀνθρώπους ἢ ἀγαθὰ ἢ κακὰ ταῦτα ἡγεῖσθαι· ἥπερ μεγίστη
ἀσέβεια καὶ ἀδικία ἐστί.

Καὶ πάλιν, μὴ τῶν ἐκτεθέντων τις μὴ ἀναληφθεὶς
θανατωθῆ, καὶ ὧμεν ἀνδροφόνοι· ἀλλ' ἢ τὴν ἀρχὴν οὐκ ἔγα-
μοῦμεν εἰ μὴ ἐπὶ παίδων ἀνατροφῆ, ἢ παραιτούμενοι τὸ γή-
μασθαι τέλεον ἐνεκρατεύομεθα.

καὶ ἤδη τις τῶν ἡμετέρων,
ὑπὲρ τοῦ πείσαι ὑμᾶς ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν μυστήριον ἢ ἀνέδην
μίξις, βιβλίδιον ἀνέδωκεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Φήλικι ἡγεμονεύοντι
ἀξίων ἐπιτρέψαι ἰατρῷ τοὺς διδύμους αὐτοῦ ἀφελεῖν· ἄνευ γὰρ
τῆς τοῦ ἡγεμόνος ἐπιτροπῆς τοῦτο πράττειν ἀπειρησθαι οἱ ἐκεῖ
ἰατροὶ ἔλεγον.

καὶ μηδ' ὄλως βουλευθέντος Φήλικος
ὑπογράψαι, ἐφ' ἑαυτοῦ μείνας ὁ νεανίσκος ἠρκέσθη τῇ ἑαυτοῦ
καὶ τῶν ὁμογνωμόνων συνειδήσει.

οὐκ ἄτοπον δὲ ἐπιμνησ-
θῆναι ἐν τούτοις ἡγησάμεθα καὶ Ἀντινόου τοῦ νῦν γεγεννη-
μένου, ὃν καὶ πάντες ὡς θεὸν διὰ φόβου σέβειν ὠρμητο,
ἐπιστάμενοι τίς τε ἦν καὶ πόθεν ὑπῆρχεν.

Ὅπως δὲ μὴ τις εἶπῃ ἀντιτιθεὶς ἡμῖν, τί κωλύει
καὶ τὸν παρ' ἡμῖν λεγόμενον Χριστόν, ἄνθρωπον ἐξ ἀνθρώπων
ὄντα, μαγικῆ τέχνη ἃς λέγομεν δυνάμεις πεποιηκέναι καὶ δόξαι
διὰ τοῦτο υἱὸν θεοῦ εἶναι, τὴν ἀπόδειξιν ἤδη ποιησόμεθα, οὐ
τοῖς λέγουσι πιστεύοντες, ἀλλὰ τοῖς προφητεύουσι πρὶν ἢ γε-
νέσθαι κατ' ἀνάγκην πειθόμενοι, διὰ τὸ καὶ ὄψει ὡς προεφη-
τεύθη ὄρα ἡ γενόμενα καὶ γινόμενα· ἥπερ μεγίστη καὶ ἄλη-
θεστάτη ἀπόδειξις καὶ ὑμῖν, ὡς νομίζομεν, φανήσεται.

Ἄνθρωποι οὖν τινες ἐν Ἰουδαίοις γεγένηται θεοῦ
προφήται, δι' ὧν τὸ προφητικὸν πνεῦμα προεκήρυξε τὰ γε-
νήσεσθαι μέλλοντα πρὶν ἢ γενέσθαι· καὶ τούτων οἱ ἐν Ἰου-
δαίοις κατὰ καιροὺς γενόμενοι βασιλεῖς τὰς προφητείας, ὡς
ἐλέχθησαν ὅτε προεφητεύοντο, τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν Ἑβραϊδὶ φωνῇ ἐν
βιβλίαις ὑπ' αὐτῶν τῶν προφητῶν συντεταγμένας κτῶμενοι πε-
ριεῖπον.

ὅτε δὲ Πτολεμαῖος, ὁ Αἰγυπτίων βασιλεὺς, βιβλίο
θήκην κατεσκεύαζε καὶ τὰ πάντων ἀνθρώπων συγγράμματα συ-
νάγειν ἐπειράθη, πυθόμενος καὶ περὶ τῶν προφητειῶν τούτων,

προσέπεμψε τῷ τῶν Ἰουδαίων τότε βασιλεύοντι Ἡρώδη
ἀξιῶν διαπεμφθῆναι αὐτῷ τὰς βίβλους τῶν προφητειῶν.

καὶ

ὁ μὲν βασιλεὺς Ἡρώδης τῇ προειρημένη Ἑβραΐδι αὐτῶν φωνῇ
γεγραμμένας διεπέμψατο.

ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἦν γνώριμα τὰ ἐν
αὐταῖς γεγραμμένα τοῖς Αἰγυπτίοις, πάλιν αὐτὸν ἠξίωσε πέμψαι
τοὺς μεταβαλοῦντας αὐτὰς εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν ἀνθρώπων
ἀποστεῖλαι.

καὶ τούτου γενομένου ἔμειναν αἱ βίβλοι καὶ
παρ' Αἰγυπτίοις μέχρι τοῦ δεῦρο, καὶ πανταχοῦ παρὰ πᾶσιν
εἰσιν Ἰουδαίους, οἳ καὶ ἀναγινώσκοντες οὐ συνιᾶσι τὰ εἰρημένα,
ἀλλ' ἐχθροὺς ἡμᾶς καὶ πολεμίους ἡγοῦνται, ὁμοίως ὑμῖν ἀνα
ροῦντες καὶ κολάζοντες ἡμᾶς ὁπότεν δύνωνται, ὡς καὶ πεισ
θῆναι δύνασθε.

καὶ γὰρ ἐν τῷ νῦν γεγενημένῳ Ἰουδαϊκῷ
πολέμῳ Βαρχαχέβας ὁ τῆς Ἰουδαίων ἀποστάσεως ἀρχηγέτης,
Χριστιανούς μόνους εἰς τιμωρίας δεινὰς, εἰ μὴ ἄρνοιντο Ἰησοῦν
τὸν Χριστὸν καὶ βλασφημοῖεν, ἐκέλευεν ἀπάγεσθαι.

ἐν δὲ

ταῖς τῶν προφητῶν βίβλοις εὔρομεν προκηρυσσόμενον παραγι
νόμενον, γεννώμενον διὰ παρθένου, καὶ ἀνδρούμενον, καὶ θερα
πεύοντα πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν καὶ νεκροὺς ἀνε
γείροντα, καὶ φθονούμενον καὶ ἀγνοούμενον καὶ σταυρούμενον
Ἰησοῦν τὸν ἡμέτερον Χριστόν, καὶ ἀποθνήσκοντα καὶ ἀνεγει
ρόμενον καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀνερχόμενον, καὶ υἱὸν θεοῦ ὄντα
καὶ κεκλημένον, καὶ τινὰς πεμπομένους ὑπ' αὐτοῦ εἰς
πᾶν γένος ἀνθρώπων κηρύξοντας ταῦτα, καὶ τοὺς ἐξ ἔθνῶν
ἀνθρώπους μᾶλλον αὐτῷ πιστεύειν.

προεφητεύθη δέ, πρὶν

ἢ φανῆναι αὐτόν, ἔτεσι ποτὲ μὲν πεντακισχιλίοις, ποτὲ δὲ
τρισχιλίοις, ποτὲ δὲ δισχιλίοις, καὶ πάλιν χιλίοις καὶ ἄλλοτε
ὀκτακοσίοις· κατὰ γὰρ τὰς διαδοχὰς τῶν γενῶν ἕτεροι καὶ ἕτεροι
ἐγένοντο προφήται.

Μωυσῆς μὲν οὖν, πρῶτος τῶν προφητῶν γενόμε
νος, εἶπεν αὐτολεξεῖ οὕτως· Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα
οὐδὲ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπό
κειται· καὶ αὐτὸς ἔσται προσδοκία ἔθνῶν, δεσμεύων πρὸς
ἄμπελον τὸν πῶλον αὐτοῦ, πλύνων ἐν αἵματι σταφυλῆς τὴν
στολὴν αὐτοῦ.

ὑμέτερον οὖν ἐστὶν ἀκριβῶς ἐξετάσαι καὶ
μαθεῖν, μέχρι τίνος ἦν ἄρχων καὶ βασιλεὺς ἐν Ἰουδαίοις ἴδιος
αὐτῶν· μέχρι τῆς φανερώσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἡμετέρου
διδασκάλου καὶ τῶν ἀγνοουμένων προφητειῶν ἐξηγητοῦ, ὡς
προερρέθη ὑπὸ τοῦ θείου ἀγίου προφητικοῦ πνεύματος διὰ τοῦ
Μωυσέως μὴ ἐκλείψειν ἄρχοντα ἀπὸ Ἰουδαίων, ἕως ἂν ἔλθῃ
ᾧ ἀπόκειται τὸ βασίλειον.

Ἰούδας γὰρ προπάτωρ Ἰουδαίων,
ἀφ' οὗ καὶ τὸ Ἰουδαῖοι καλεῖσθαι ἐσχήκασιν· καὶ ὑμεῖς μετὰ τὴν

γενομένην αὐτοῦ φανέρωσιν καὶ Ἰουδαίων ἐβασιλεύσατε καὶ τῆς ἐκείνων πάσης γῆς ἐκρατήσατε.

τὸ δὲ Αὐτὸς ἔσται προσδοκία ἐθνῶν μηνυτικὸν ἦν ὅτι ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν προσδοκῆσουσιν αὐτὸν πάλιν παραγεννησόμενον, ὅπερ ὄψει ὑμῖν πάρεστιν ἰδεῖν καὶ ἔργω πεισθῆναι· ἐκ πάντων γὰρ γενῶν ἀνθρώπων προσδοκῶσι τὸν ἐν Ἰουδαίᾳ σταυρωθέντα, μεθ' ὃν εὐθύς δοριάλωτος ὑμῖν ἡ γῆ Ἰουδαίων παρεδόθη.

τὸ δὲ Δεσμεύων πρὸς ἄμπελον τὸν πῶλον αὐτοῦ καὶ πλύνων τὴν στολὴν αὐτοῦ ἐν αἵματι σταφυλῆς σύμβολον δηλωτικὸν ἦν τῶν γενησομένων τῷ Χριστῷ καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ πραχθησομένων. πῶλος γὰρ τις ὄνου εἰστίηκε ἕν τινα εἰσόδω κώμης πρὸς ἄμπελον δεδεμένος, ὃν ἐκέλευσεν ἀγαγεῖν αὐτῷ τότε τοὺς γνωρίμους αὐτοῦ, καὶ ἀχθέντος ἐπιβάς ἐκάθισε καὶ εἰσελήλυθεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἔνθα τὸ μέγιστον ἱερὸν ἦν Ἰουδαίων, ὃ ὑφ' ὑμῶν ὕστερον κατεστράφη καὶ μετὰ ταῦτα ἐσταυρώθη, ὅπως τὸ λεῖπον τῆς προφητείας συντελεσθῆ.

τὸ γὰρ Πλύνων τὴν στολὴν αὐτοῦ ἐν αἵματι σταφυλῆς προαγγελτικὸν ἦν τοῦ πάθους οὗ πάσχειν ἔμελλε, δι' αἵματος καθαίρων τοὺς πιστεύοντας αὐτῷ.

ἡ γὰρ κεκλημένη ὑπὸ τοῦ θεοῦ πνεύματος διὰ τοῦ προφήτου στολή οἱ πιστεύοντες αὐτῷ εἰσιν ἄνθρωποι, ἐν οἷς οἰκεῖ τὸ παρὰ τοῦ θεοῦ σπέρμα, ὁ λόγος.

τὸ δὲ εἰρημένον Αἷμα τῆς σταφυλῆς σημαντικὸν τοῦ ἔχειν μὲν αἷμα τὸν φανησόμενον, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἀνθρωπείου σπέρματος ἀλλ' ἐκ θείας δυνάμεως.

ἡ δὲ πρώτη δύναμις μετὰ τὸν πατέρα πάντων καὶ δεσπότην θεὸν καὶ υἱὸς ὁ λόγος ἐστίν· ὃς τίνα τρόπον σαρκοποιηθεὶς ἄνθρωπος γέγονεν, ἐν τοῖς ἐξῆς ἐροῦμεν. ὃν τρόπον γὰρ τὸ τῆς ἀμπέλου αἷμα οὐκ ἄνθρωπος πεποίηκεν ἀλλ' ὁ θεός, οὕτως καὶ τοῦτο ἐμηνύετο οὐκ ἐξ ἀνθρωπείου σπέρματος γενήσεσθαι τὸ αἷμα ἀλλ' ἐκ δυνάμεως θεοῦ, ὡς προέφημεν.

καὶ Ἡσαίας δέ, ἄλλος προφήτης, τὰ αὐτὰ δι' ἄλλων ἡρώων προφητεύων οὕτως εἶπεν· Ἀνατελεῖ ἄστρον ἐξ Ἰακώβ, καὶ ἄνθος ἀναβήσεται ἀπὸ τῆς ἰζῆς Ἰεσσαί· καὶ ἐπὶ τὸν βραχίονα αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιούσιν.

ἄστρον δὲ φωτεινὸν ἀνέτειλε, καὶ ἄνθος ἀνέβη ἀπὸ τῆς ἰζῆς Ἰεσσαί, οὗτος ὁ Χριστός.

διὰ γὰρ παρθένου τῆς ἀπὸ τοῦ σπέρματος Ἰακώβ, τοῦ γενομένου πατρὸς Ἰούδα, τοῦ δεδηλωμένου Ἰουδαίων πατρός, διὰ δυνάμεως θεοῦ ἀπεκυήθη· καὶ Ἰεσσαί προπάτωρ μὲν κατὰ τὸ λόγιον γεγένηται, τοῦ δὲ Ἰακώβ καὶ τοῦ Ἰούδα κατὰ γένους διαδοχὴν υἱὸς ὑπῆρχεν.

Καὶ πάλιν ὡς αὐτολεξεὶ διὰ παρθένου μὲν τεχ

θησόμενος διὰ τοῦ Ἡσαίου προεφητεύθη, ἀκούσατε. Ἐλέχθη δὲ οὕτως· Ἴδου ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ ἐροῦσιν ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ Μεθ' ἡμῶν ὁ θεός.

ἃ γὰρ

ἦν ἄπιστα καὶ ἀδύνατα νομιζόμενα παρὰ τοῖς ἀνθρώποις γενήσονται, ταῦτα ὁ θεὸς προεμήνυσε διὰ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος μέλλειν γίνεσθαι, ἴν' ὅταν γένηται μὴ ἀπιστηθῆ, ἀλλ' ἐκ τοῦ προειρηθῆσαι πιστευθῆ.

ὅπως δέ τινες μὴ

νοήσαντες τὴν δεδηλωμένην προφητείαν, ἐγκαλέσωσιν ἡμῖν ἄπερ ἐνεκαλέσαμεν τοῖς ποιηταῖς, εἰποῦσιν ἀφροδισίων χάριν ἐληλυθέναι ἐπὶ γυναικας τὸν Δία, διασαφῆσαι τοὺς λόγους πειρασόμεθα.

τὸ οὖν Ἴδου ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει σημαίνει οὐ συνουσιασθεῖσαν τὴν παρθένον συλλαβεῖν· εἰ γὰρ ἐσυνουσιάσθη ὑπὸ ὄτουοῦν, οὐκ ἔτι ἦν παρθένος· ἀλλὰ δύναμις θεοῦ ἐπέλυθη τῇ παρθένῳ ἐπεσκίασεν αὐτήν, καὶ κυφορήσασθαι παρθένον οὕσαν πεποίηκε.

καὶ ὁ ἀποσταλεὶς δὲ πρὸς αὐτὴν τὴν παρθένον κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ ἄγγελος θεοῦ εὐηγγελίσατο αὐτὴν εἰπὼν· Ἴδου συλλήψῃ ἐν γαστρὶ ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν, αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν, ὡς οἱ ἀπομνημονεύσαντες πάντα τὰ περὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐδίδαξαν, οἷς ἐπιστεύσαμεν, ἐπειδὴ καὶ διὰ Ἡσαίου τοῦ προδεδηλωμένου τὸ προφητικὸν πνεῦμα τοῦτον γεννησόμενον, ὡς προεμηνύομεν, ἔφη.

τὸ πνεῦμα

οὖν καὶ τὴν δύναμιν τὴν παρὰ τοῦ θεοῦ οὐδὲν ἄλλο νοῆσαι θέμις ἢ τὸν λόγον, ὃς καὶ πρωτότοκος τῷ θεῷ ἐστὶ Μωυσῆς ὁ προδεδηλωμένος προφήτης ἐμήνυσε· καὶ τοῦτο ἐλθὼν ἐπὶ τὴν παρθένον καὶ ἐπισκίασεν οὐ διὰ συνουσίας ἀλλὰ διὰ δυνάμεως ἐγκύμονα κατέστησε.

τὸ δὲ Ἰησοῦς, ὄνομα τῇ Ἑβραϊδὶ φωνῇ, σωτὴρ τῇ Ἑλληνίδι διαλέκτῳ δηλοῖ.

ὅθεν

καὶ ὁ ἄγγελος πρὸς τὴν παρθένον εἶπε· Καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν.

ὅτι δὲ οὐδενὶ ἄλλῳ θεοφοροῦνται οἱ προφητεύοντες εἰ μὴ λόγῳ θείῳ, καὶ ὑμεῖς, ὡς ὑπολαμβάνω, φήσετε.

Ὅπου δὲ καὶ τῆς γῆς γεννᾶσθαι ἔμελλεν, ὡς προεἶπεν ἕτερος προφήτης ὁ Μιχαίας, ἀκούσατε. ἔφη δὲ οὕτως· Καὶ σὺ Βηθλεέμ, γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου.

κώμη δὲ τίς ἐστὶν ἐν τῇ χώρᾳ Ἰουδαίων,

δαίων, ἀπέχουσα σταδίου τριάκοντα πέντε Ἱεροσολύμων, ἐν ἧ ἔγεννήθη Ἰησοῦς Χριστός, ὡς καὶ μαθεῖν δύνασθε ἐκ τῶν ἀπο

γραφῶν τῶν γενομένων ἐπὶ Κυρηνίου, τοῦ ὑμετέρου ἐν Ἰουδαίᾳ
πρώτου γενομένου ἐπιτρόπου.

Ὡς δὲ καὶ λήσειν ἔμελλε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους
γεννηθεῖς ὁ Χριστὸς ἄχρις ἀνδρωθῆ, ὅπερ καὶ γέγονεν, ἀκού
σατε τῶν προειρημένων εἰς τοῦτο.

ἔστι δὲ ταῦτα· Παι

δίον ἐγεννήθη ἡμῖν, καὶ νεανίσκος ἡμῖν ἀπεδόθη, οὗ ἡ ἀρχὴ
ἐπὶ τῶν ὥμων· μηνυτικὸν τῆς δυνάμεως τοῦ σταυροῦ, ᾧ προ
σέθηκε τοὺς ὥμους σταυρωθεῖς, ὡς προϊόντος τοῦ λόγου σα
φέστερον δειχθήσεται.

καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς προφήτης Ἡσαίας

θεοφορούμενος τῷ πνεύματι τῷ προφητικῷ ἔφη· Ἐγὼ ἐξεπέ
τασα τὰς χεῖράς μου ἐπὶ λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα, ἐπὶ
τοὺς πορευομένους ἐν ὁδῷ οὐ καλῇ.

αἰτοῦσί με νῦν κρίσιν

καὶ ἐγγίζειν θεῷ τολμῶσιν.

καὶ πάλιν ἐν ἄλλοις

λόγοις δι' ἑτέρου προφήτου λέγει· Αὐτοὶ ὠρυζάν μου πόδας
καὶ χεῖρας, καὶ ἔβαλον κλῆρον ἐπὶ τὸν ἱματισμὸν μου.

καὶ

ὁ μὲν Δαυεὶδ ὁ βασιλεὺς καὶ προφήτης, ὁ εἰπὼν ταῦτα, οὐδὲν
τούτων ἔπαθεν· Ἰησοῦς δὲ Χριστὸς ἐξετάθη τὰς χεῖρας, σταυ
ρωθεῖς ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἀντιλεγόντων αὐτῷ καὶ φασκόντων
μὴ εἶναι αὐτὸν Χριστόν· καὶ γάρ, ὡς εἶπεν ὁ προφήτης, δια
σύροντες αὐτὸν ἐκάθισαν ἐπὶ βήματος καὶ εἶπον· Κρίνον ἡμῖν.
τὸ δὲ ὠρυζάν μου χεῖρας καὶ πόδας ἐξήγησις τῶν ἐν τῷ
σταυρῷ παγέντων ἐν ταῖς χερσὶ καὶ τοῖς ποσὶν αὐτοῦ ἡλῶν ἦν.
καὶ μετὰ τὸ σταυρῶσαι αὐτὸν ἔβαλον κλῆρον ἐπὶ τὸν ἱμα
τισμὸν αὐτοῦ, καὶ ἐμερίσαντο ἑαυτοῖς οἱ σταυρώσαντες αὐτόν.
καὶ ταῦτα ὅτι γέγονε, δύνασθε μαθεῖν ἐκ τῶν ἐπὶ Ποντίου
Πιλάτου γενομένων ἄκτων.

καὶ ὅτι ἠτῶς καθεσθισόμενος

ἐπὶ πῶλον ὄνου καὶ εἰσελευσόμενος εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα προε
φητεύετο, ἑτέρου προφήτου τοῦ Σοφονίου τὰς τῆς προφητείας
λέξεις ἐροῦμεν.

εἰσὶ δὲ αὗται· Χαῖρε σφόδρα, θύγατερ

Σιών, κήρυσσε, θύγατερ Ἱερουσαλήμ· ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου
ἔρχεται σοι πρᾶος, ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ πῶλον ὄνον υἱὸν ὑπο
ζυγίου.

Ὅταν δὲ τὰς λέξεις τῶν προφητῶν λεγομένας ὡς
ἀπὸ προσώπου ἀκούητε, μὴ ἀπ' αὐτῶν τῶν ἐμπεπνευσμένων
λέγεσθαι νομίσητε, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ κινουῦντος αὐτοὺς θεοῦ
λόγου.

ποτὲ μὲν γὰρ ὡς προαγγελτικὸς τὰ μέλλοντα γενή
σεται λέγει, ποτὲ δ' ὡς ἀπὸ προσώπου τοῦ δεσπό
του πάντων καὶ πατρὸς θεοῦ φθέγγεται, ποτὲ δὲ ὡς ἀπὸ προσ
ώπου τοῦ Χριστοῦ, ποτὲ δὲ ὡς ἀπὸ προσώπου λαῶν ἀποκρι
νομένων τῷ κυρίῳ ἢ τῷ πατρὶ αὐτοῦ· ὅποιον καὶ ἐπὶ τῶν παρ'
ὑμῖν συγγραφέων ἰδεῖν ἔστιν, ἓνα μὲν τὸν τὰ πάντα συγγρά

φοντα ὄντα, πρόσωπα δὲ τὰ διαλεγόμενα παραφέροντα.
ὅπερ
μὴ νοήσαντες οἱ ἔχοντες τὰς βίβλους τῶν προφητῶν Ἰουδαῖοι
οὐκ ἐγνώρισαν οὐδὲ παραγενόμενον τὸν Χριστόν, ἀλλὰ καὶ
ἡμᾶς τοὺς λέγοντας παραγεγενῆσθαι αὐτὸν καί, ὡς προεκεκή
ρυκτο, ἀποδεικνύοντας ἐσταυρωῖσθαι ὑπ' αὐτῶν μισοῦσιν.
Ἵνα δὲ καὶ τοῦτο ὑμῖν φανερὸν γένηται, ἀπὸ προσ
ώπου τοῦ πατρὸς ἐλέχθησαν διὰ Ἡσαίου τοῦ προειρημένου
προφήτου οἶδε οἱ λόγοι· Ἔγνω βοῦς τὸν κτησάμενον καὶ ὄνος
τὴν φάτνην τοῦ κυρίου αὐτοῦ, Ἰσραὴλ δέ με οὐκ ἔγνω καὶ ὁ
λαός μου οὐ συνήκεν.
οὐαὶ ἔθνος ἀμαρτωλόν, λαὸς πλήρης
ἀμαρτιῶν, σπέρμα πονηρόν, υἱοὶ ἄνομοι· ἐγκατελίπατε τὸν
κύριον.
καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ, ὅταν λέγη ὁ αὐτὸς προφήτης
ὁμοίως ἀπὸ τοῦ πατρὸς· Ποῖόν μοι οἶκον οἰκοδομήσετε; λέγει
κύριος.
ὁ οὐρανός μοι θρόνος, καὶ ἡ γῆ ὑποπόδιον τῶν
ποδῶν μου.
καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ· Τὰς νουμηνίας ὑμῶν καὶ
τὰ σάββατα μισεῖ ἡ ψυχὴ μου, καὶ μεγάλην ἡμέραν νηστείας
καὶ ἀργίαν οὐκ ἀνέχομαι· οὐδ', ἂν ἔρχησθε ὀφθῆναί μοι, εἰσα
κούσομαι ὑμῶν.
πλήρεις αἵματος αἱ χεῖρες ὑμῶν.
κἂν
φέρητε σεμίδαλιν, θυμίαμα, βδέλυγμά μοι ἐστὶ· στέαρ
ἀρνῶν καὶ αἶμα ταύρων οὐ βούλομαι.
τίς γὰρ ἐξεζήτησε
ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν; ἀλλὰ διάλυε πάντα σύνδεσμον
ἀδικίας, διάσπα στραγγαλιὰς βιαίων συναλλαγμάτων, ἄστεγον
καὶ γυμνὸν σκέπε, διάθρυπτε πεινῶντι τὸν ἄρτον σου.
ὅποια
μὲν οὖν ἐστὶ καὶ τὰ διδασκόμενα διὰ τῶν προφητῶν ἀπὸ τοῦ
θεοῦ, νοεῖν δύνασθε.
Ὅταν δὲ ἀπὸ προσώπου τοῦ Χριστοῦ λέγη τὸ προ
φητικὸν πνεῦμα, οὕτως φθέγγεται· Ἐγὼ ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς
μου ἐπὶ λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα, ἐπὶ τοὺς πορευομέ
νους ἐν ὁδῷ οὐ καλῇ.
καὶ πάλιν· Τὸν νῶτόν μου τέθεικα
εἰς μάστιγας καὶ τὰς σιαγόνας μου εἰς ἀπίσματα, τὸ δὲ πρό
σωπόν μου οὐκ ἀπέστρεψα ἀπὸ αἰσχύνης ἐμπτυσμάτων.
καὶ
ὁ κύριος βοηθός μου ἐγένετο· διὰ τοῦτο οὐκ ἐνετράπην, ἀλλ'
ἔθηκα τὸ πρόσωπόν μου ὡς στερεὰν πέτραν, καὶ ἔγνω ὅτι οὐ
μὴ αἰσχυρθῶ, ὅτι ἐγγίζει ὁ δικαίωσας με.
καὶ πάλιν ὅταν
λέγη· Αὐτοὶ ἔβαλον κληρὸν ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου, καὶ ὠρυξάν
μου πόδας καὶ χεῖρας.
ἐγὼ δὲ ἐκοιμήθην καὶ ὑπνώσα, καὶ

ἀνέστην, ὅτι κύριος ἀντελάβετό μου.
καὶ πάλιν ὅταν λέγη·
Ἐλάλησαν ἐν χεῖλεσιν, ἐκίνησαν κεφαλὴν λέγοντες· Ῥυσάσθω
ἑαυτόν.
ἄτινα πάντα ὅτι γέγονεν ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων τῷ
Χριστῷ, μαθεῖν δύνασθε.
σταυρωθέντος γὰρ αὐτοῦ ἐξέστρε
φον τὰ χεῖλη καὶ ἐκίνουν τὰς κεφαλὰς λέγοντες· Ὁ νεκροὺς
ἀνεγείρας· υσάσθω ἑαυτόν.
Ὅταν δὲ ὡς προφητεῦον τὰ μέλλοντα
γίνεσθαι λαλῆ τὸ προφητικὸν πνεῦμα, οὕτως λέγει· Ἐκ γὰρ
Σιῶν ἐξελεύσεται νόμος καὶ λόγος κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ, καὶ
κρινεῖ ἀνὰ μέσον ἐθνῶν καὶ ἐλέγξει λαὸν πολύν· καὶ συγκό
ψουσι τὰς μαχαίρας αὐτῶν εἰς ἄροτρα καὶ τὰς ζιβύνας αὐτῶν
εἰς δρέπανα, καὶ οὐ μὴ λήψονται ἔθνος ἐπὶ ἔθνος μάχαιραν
καὶ οὐ μὴ μάθωσιν ἔτι πολεμεῖν.
καὶ ὅτι οὕτως γέγονε,
πεισθῆναι δύνασθε.
ἀπὸ γὰρ Ἱερουσαλήμ ἄνδρες δεκαδύο
τὸν ἀριθμὸν ἐξῆλθον εἰς τὸν κόσμον, καὶ οὗτοι ἰδιῶται, λαλεῖν
μὴ δυνάμενοι, διὰ δὲ θεοῦ δυνάμεως ἐμήνυσαν παντὶ γένει
ἀνθρώπων ὡς ἀπεστάλησαν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ διδάξαι πάντας
τὸν τοῦ θεοῦ λόγον· καὶ οἱ πάλαι ἀλληλοφόντοι οὐ μόνον οὐ
πολεμοῦμεν τοὺς ἐχθρούς, ἀλλ', ὑπὲρ τοῦ μηδὲ ψεύδεσθαι μηδ'
ἐξαπατῆσαι τοὺς ἐξετάζοντας, ἡδέως ὁμολογοῦντες τὸν Χριστὸν
ἀποθνήσκομεν.
δυνατὸν γὰρ ἦν τὸ λεγόμενον
Ἥ γλῶσσ' ὁμώμοκεν, ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος
ποιεῖν ἡμᾶς εἰς τοῦτο.
γελοῖον ἤδη πρᾶγμα, ὑμῖν μὲν τοὺς
συντιθεμένους καὶ καταλεγόμενους στρατιώτας καὶ πρὸ τῆς
ἑαυτῶν ζωῆς καὶ γονέων καὶ πατρίδος καὶ πάντων τῶν οἰκείων
τὴν ὑμετέραν ἀσπάζεσθαι ὁμολογίαν, μηδὲν ἄφθαρτον δυνα
μένων ὑμῶν αὐτοῖς παρασχεῖν, ἡμᾶς δέ, ἀφθαρσίας ἐρῶντας,
μὴ πάνθ' ὑπομεῖναι ὑπὲρ τοῦ τὰ ποθούμενα παρὰ τοῦ δυναμένου
δοῦναι λαβεῖν.
Ἀκούσατε δὲ πῶς καὶ περὶ τῶν κηρυζάντων τὴν
διδασκίαν αὐτοῦ καὶ μηνυσάντων τὴν ἐπιφάνειαν προερέθη,
τοῦ προειρημένου προφήτου καὶ βασιλέως οὕτως εἰ
πόντος διὰ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος· Ἡμέρα τῆ ἡμέρα ἐρεῦ
γεται ῥῆμα, καὶ νύξ τῆ νυκτὶ ἀναγγέλλει γινῶσιν,
οὐκ εἰσὶ λα
λιαὶ οὐδὲ λόγοι, ὧν οὐχὶ ἀκούονται αἱ φωναὶ αὐτῶν.
εἰς
πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν καὶ εἰς τὰ πέρατα
τῆς οἰκουμένης τὰ ἤματα αὐτῶν.
ἐν τῷ ἡλίῳ ἔθετο τὸ σκῆ
νωμα αὐτοῦ, καὶ αὐτός, ὡς νυμφίος ἐκπορευόμενος ἐκ παστοῦ
αὐτοῦ, ἀγαλλιάσεται ὡς γίγας δραμεῖν ὁδόν.

πρὸς τούτοις
 δὲ καὶ λόγων ἐτέρων τῶν προφητευθέντων δι' αὐτοῦ τοῦ Δαυεὶδ
 καλῶς ἔχον καὶ οἰκείως ἐπιμνησθῆναι λελογίσμεθα, ἐξ ὧν μαθεῖν
 ὑμῖν πάρεστι πῶς προτρέπεται ζῆν τοὺς ἀνθρώπους τὸ προφη
 τικὸν πνεῦμα,
 καὶ πῶς μὴνύει τὴν γεγεννημένην Ἡρώδου τοῦ
 βασιλέως Ἰουδαίων καὶ αὐτῶν Ἰουδαίων καὶ Πιλάτου τοῦ ὑμε
 τέρου παρ' αὐτοῖς γενομένου ἐπιτρόπου σὺν τοῖς αὐτοῦ στρα
 τιώταις κατὰ τοῦ Χριστοῦ συνέλευσιν,
 καὶ ὅτι πιστεύεσθαι
 ἔμελλεν ὑπὸ τῶν ἐκ παντὸς γένους ἀνθρώπων, καὶ ὅτι αὐτὸν υἱὸν
 καλεῖ ὁ θεὸς καὶ ὑποτάσσειν αὐτῷ πάντας τοὺς ἐχθροὺς ἐπήγγελται,
 καὶ πῶς οἱ δαίμονες, ὅσον ἐπ' αὐτοῖς, τὴν τε τοῦ πατρὸς πάν
 των καὶ δεσπότης θεοῦ καὶ τὴν αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ ἐξουσίαν
 φυγεῖν πειρῶνται, καὶ ὡς εἰς μετάνοιαν καλεῖ πάντας ὁ θεὸς
 πρὶν ἔλθειν τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως.
 εἴρηται δὲ οὕτως·
 Μακάριος ἀνὴρ ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλή ἀσεβῶν καὶ ἐν ὁδῷ
 ἁμαρτωλῶν οὐκ ἔστη καὶ ἐπὶ καθέδραν λοιμῶν οὐκ
 ἐκάθισεν, ἀλλ' ἦ ἐν τῷ νόμῳ κυρίου τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἐν
 τῷ νόμῳ αὐτοῦ μελετήσῃ ἡμέρας καὶ νυκτός.
 καὶ ἔσται ὡς
 τὸ ξύλον τὸ πεφυτευμένον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων, ὃ
 τὸν καρπὸν αὐτοῦ δώσει ἐν καιρῷ αὐτοῦ, καὶ τὸ φύλλον αὐτοῦ
 οὐκ ἀπορρηθήσεται, καὶ πάντα ὅσα ἂν ποιῇ κατευοδωθήσεται.
 οὐχ οὕτως οἱ ἀσεβεῖς, οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἦ ὡσεὶ χνοῦς, ὃν
 ἐκρίπτει ὁ ἄνεμος ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς διὰ τοῦτο οὐκ ἀνα
 στήσονται ἀσεβεῖς ἐν κρίσει οὐδὲ ἁμαρτωλοὶ ἐν βουλή δικαίων,
 ὅτι γινώσκει κύριος ὁδὸν δικαίων, καὶ ὁδὸς ἀσεβῶν ἀπολεῖται.
 Ἴνα τί ἐφρῦαξαν ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν καινά; παρέ
 στησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ
 αὐτὸ κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ, λέγοντες·
 Διαρρήξωμεν τοὺς δεσμοὺς αὐτῶν καὶ ἀπορρήψωμεν ἀφ' ἡμῶν
 τὸν ζυγὸν αὐτῶν.
 ὁ κατοικῶν ἐν οὐρανοῖς ἐκγελάσεται αὐ
 τοὺς, καὶ ὁ κύριος ἐκμυκτηριεῖ αὐτούς· τότε λαλήσει πρὸς αὐ
 τοὺς ἐν ὀργῇ αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ ταράξει αὐτούς.
 ἐγὼ δὲ κατεστάθην βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ Σιών ὄρος τὸ
 ἅγιον αὐτοῦ, διαγγέλλων τὸ πρόσταγμα κυρίου.
 κύριος εἶπε
 πρὸς με· Υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε.
 αἶ
 τησαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου,
 καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς· ποιμανεῖς αὐτούς
 ἐν ἄβδω σιδηρᾷ, ὡς σκεύη κεραμέως συντρίψεις αὐτούς.
 καὶ
 νῦν βασιλεῖς σύνετε, παιδεύθητε πάντες οἱ κρίνοντες
 τὴν γῆν.
 δουλεύσατε τῷ κυρίῳ ἐν φόβῳ, καὶ ἀγαλλιᾶσθε

αὐτῷ ἐν τρόμῳ.

δράξασθε παιδείας, μή ποτε ὀργισθῆ κύριος,
καὶ ἀπολεῖσθε ἐξ ὁδοῦ δικαίας, ὅταν ἐκκαυθῆ ἐν τάχει ὁ θυμὸς
αὐτοῦ.

μακάριοι πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτόν.

Καὶ πάλιν δι' ἄλλης προφητείας μηνύον τὸ προ
φητικὸν πνεῦμα δι' αὐτοῦ τοῦ Δαυεῖδ, ὅτι μετὰ τὸ σταυρω
θῆναι βασιλεύσει ὁ Χριστός, οὕτως εἶπεν· Ἄισατε τῷ κυρίῳ
πᾶσα ἡ γῆ, καὶ ἀναγγεῖλατε ἡμέραν ἐξ ἡμέρας τὸ σωτήριον
αὐτοῦ· ὅτι μέγας κύριος καὶ αἰνετὸς σφόδρα, φοβερὸς ὑπὲρ
πάντας τοὺς θεούς· ὅτι πάντες οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν εἶδωλα δαι
μονίων εἰσίν, ὁ δὲ θεὸς τοὺς οὐρανούς ἐποίησε.

δόξα καὶ

αἶνος κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ἰσχὺς καὶ καύχημα ἐν τόπῳ
ἀγιάσματος αὐτοῦ· δότε τῷ κυρίῳ, τῷ πατρὶ τῶν αἰώνων, δόξαν.
λάβετε χάριν καὶ εἰσέλθετε κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ προσκυ
νήσατε ἐν ἀύλαις ἀγίαις αὐτοῦ· φοβηθήτω ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ
πᾶσα ἡ γῆ καὶ κατορθωθήτω καὶ μὴ σαλευθήτω.

εὐφραν

θήτωσαν ἐν τοῖς ἔθνεσιν· ὁ κύριος ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ ξύλου.

Ὅταν δὲ τὸ προφητικὸν πνεῦμα τὰ μέλλοντα γίνεσ
θαι ὡς ἤδη γενόμενα λέγη, ὡς καὶ ἐν τοῖς προειρημένοις δοξάσαι
ἐστίν, ὅπως ἀπολογίαν μὴ παράσχη τοῖς ἐντυγχάνουσιν, καὶ
τοῦτο διασαφήσομεν.

τὰ πάντως ἐγνωσμένα γενησόμενα προ
λέγει ὡς ἤδη γενόμενα· ὅτι δὲ οὕτως δεῖ ἐκδέχεσθαι, ἐνατενί
σατε τῷ νοῦ τοῖς λεγομένοις.

Δαυεῖδ ἔτεσι χιλίοις

καὶ πεντακοσίοις πρὶν ἢ Χριστὸν ἄνθρωπον γενόμενον σταυ
ρωθῆναι τὰ προειρημένα ἔφη, καὶ οὐδεὶς τῶν πρὸ ἐκείνου γενο
μένων σταυρωθεὶς εὐφροσύνην παρέσχε τοῖς ἔθνεσιν, ἀλλ' οὐδὲ
τῶν μετ' ἐκείνων.

ὁ καθ' ἡμᾶς δὲ Ἰησοῦς Χριστὸς σταυρω
θεὶς καὶ ἀποθανὼν ἀνέστη, καὶ ἐβασίλευσεν ἀνεθῶν εἰς οὐ
ρανόν, καὶ ἐπὶ τοῖς παρ' αὐτοῦ διὰ τῶν ἀποστόλων ἐν τοῖς
πᾶσιν ἔθνεσι κηρυχθεῖσιν εὐφροσύνη ἐστὶ προσδοκῶντων τὴν
κατηγγελεμένην ὑπ' αὐτοῦ ἀφθαρσίαν.

Ὅπως δὲ μή τινες ἐκ τῶν προλελεγμένων ὑφ' ἡμῶν
δοξάσωσι καθ' εἰμαρμένης ἀνάγκην φάσκειν ἡμᾶς τὰ γινόμενα
γίνεσθαι, ἐκ τοῦ προειπεῖν προεγνωσμένα, καὶ τοῦτο διαλύ
ομεν.

τὰς τιμωρίας καὶ τὰς κολάσεις καὶ τὰς ἀγαθὰς ἀμοι
βὰς κατ' ἀξίαν τῶν πράξεων ἐκάστου ἀποδίδοσθαι διὰ τῶν προ
φητῶν μαθόντες καὶ ἀληθῆς ἀποφαινόμεθα· ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτό
ἐστίν, ἀλλὰ καθ' εἰμαρμένην πάντα γίνεται, οὔτε τὸ ἐφ' ἡμῖν
ἐστίν ὅλως· εἰ γὰρ εἴμαρται τόνδε τινὰ ἀγαθὸν εἶναι καὶ τόνδε
φαῦλον, οὔθ' οὗτος ἀπόδεκτος οὐδὲ ἐκεῖνος μεμπτέος.

καὶ

αὐτὸ εἰ μὴ προαιρέσει ἐλευθέρα πρὸς τὸ φεύγειν τὰ αἰσχροὰ καὶ

αίρεισθαι τὰ καλὰ δύναμιν ἔχει τὸ ἀνθρώπειον γένος, ἀναίτιόν
ἔστι τῶν ὀπωσδήποτε πραττομένων.

ἀλλ' ὅτι ἐλευθέρα προαι
ρέσει καὶ κατορθοῖ καὶ σφάλλεται, οὕτως ἀποδείκνυμεν.
τὸν

αὐτὸν ἀνθρωπον τῶν ἐναντίων τὴν μετέλευσιν ποιού
μενον ὀρώμεν.

εἰ δὲ εἵμαρτο ἢ φαῦλον ἢ σπουδαῖον εἶναι,
οὐκ ἂν ποτε τῶν ἐναντίων δεκτικὸς ἦν καὶ πλειστάκις μετετί
θετο· ἀλλ' οὐδ' οἱ μὲν ἦσαν σπουδαῖοι, οἱ δὲ φαῦλοι, ἐπεὶ τὴν
εἵμαρμένην αἰτίαν φαύλων καὶ ἐναντία ἑαυτῇ πράττουσαν
ἀποφαινοίμεθα, ἢ ἐκεῖνο τὸ προειρημένον δόξαι ἀληθὲς εἶναι,
ὅτι οὐδὲν ἔστιν ἀρετὴ οὐδὲ κακία, ἀλλὰ δόξη μόνον ἢ ἀγαθὰ
ἢ κακὰ νομίζεται· ἢπερ, ὡς δείκνυσιν ὁ ἀληθὴς λόγος, μεγίστη
ἀσέβεια καὶ ἀδικία ἔστιν.

ἀλλ' εἵμαρμένην φαμὲν ἀπαρά
βατον ταύτην εἶναι, τοῖς τὰ καλὰ ἐκλεγομένοις τὰ ἄξια ἐπιτίμια,
καὶ τοῖς ὁμοίως τὰ ἐναντία τὰ ἄξια ἐπίχειρα.

οὐ γὰρ ὡσπερ

τὰ ἄλλα, οἷον δένδρα καὶ τετράποδα μηδὲν δυνάμενα προαι
ρέσει πράττειν, ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἀνθρωπον· οὐδὲ γὰρ ἦν
ἄξιος ἀμοιβῆς ἢ ἐπαίνου, οὐκ ἄφ' ἑαυτοῦ ἐλόμενος τὸ ἀγαθόν,
ἀλλὰ τοῦτο γενόμενος οὐδ', εἰ κακὸς ὑπῆρχε, δικαίως κολά
σεως ἐτύγχανεν, οὐκ ἄφ' ἑαυτοῦ τοιοῦτος ὢν, ἀλλ' οὐδὲν δυ
νάμενος εἶναι ἕτερον παρ' ὃ ἐγεγόνει.

Ἐδίδαξε δὲ ἡμᾶς ταῦτα τὸ ἅγιον προφητικὸν πνεῦμα,
διὰ Μωυσέως φῆσαν τῷ πρώτῳ πλασθέντι ἀνθρώπῳ εἰρήσθαι
ὑπὸ τοῦ θεοῦ οὕτως· Ἴδου πρὸ προσώπου σου τὸ ἀγαθὸν καὶ
τὸ κακόν, ἔκλεξαι τὸ ἀγαθόν.

καὶ πάλιν διὰ Ἡσαίου, τοῦ

ἑτέρου προφήτου, ὡς ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν ὄλων καὶ δεσπότη
θεοῦ εἰς τοῦτο λεχθῆναι οὕτως·

Λούσασθε, καθαροὶ

γένεσθε, ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, μάθετε
καλὸν ποιεῖν, κρίνατε ὀρφανῶ καὶ δικαιώσατε χήραν, καὶ δεῦτε
καὶ διαλεχθῶμεν, λέγει κύριος· καὶ ἔὰν ὣσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν
ὡς φοινικιοῦν, ὡσεὶ ἔριον λευκανῶ, καὶ ἔὰν ὣσιν ὡς κόκκινον,
ὡς χιόνα λευκανῶ.

καὶ ἔὰν θέλητε καὶ εἰσακούσητέ μου,

τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε, ἔὰν δὲ μὴ εἰσακούσητέ μου, μά
χαιρα ὑμᾶς κατέδεται· τὸ γὰρ στόμα κυρίου ἐλάλησε ταῦτα.

τὸ δὲ προειρημένον Μάχαιρα ὑμᾶς κατέδεται οὐ λέγει διὰ
μαχαιρῶν φονευθῆσθαι τοὺς παρακούσαντας, ἀλλ' ἢ μάχαιρα
τοῦ θεοῦ ἔστι τὸ πῦρ, οὗ βορὰ γίνονται οἱ τὰ φαῦλα πράττειν
αἰρούμενοι.

διὰ τοῦτο λέγει· Μάχαιρα ὑμᾶς κατέδεται· τὸ

γὰρ στόμα κυρίου ἐλάλησεν.

εἰ δὲ καὶ περὶ τεμνοῦσης καὶ

αὐτίκα ἀπαλλασσοῦσης μαχαίρας ἔλεγεν, οὐκ ἂν εἶπε Κατέδεται.

ὥστε καὶ Πλάτων εἰπὼν· Αἰτία ἐλομένου, θεὸς δ' ἀναίτιος, παρὰ Μωυσέως τοῦ προφήτου λαβὼν εἶπε· πρεσβύτερος γὰρ Μωυσῆς καὶ πάντων τῶν ἐν Ἑλλησι συγγραφέων.

καὶ πάντα,
ὅσα περὶ ἀθανασίας ψυχῆς ἢ τιμωριῶν τῶν μετὰ θάνατον ἢ θεωρίας οὐρανίων ἢ τῶν ὁμοίων δογμάτων καὶ φιλόσοφοι καὶ ποιηταὶ ἔφασαν, παρὰ τῶν προφητῶν τὰς ἀφορμὰς λαβόντες καὶ νοῆσαι δεδύνηται καὶ ἐξηγήσαντο.

ὅθεν παρὰ πᾶσι σπέρματα ἀληθείας δοκεῖ εἶναι· ἐλέγχονται δὲ μὴ ἀκριβῶς νοήσαντες, ὅταν ἐναντία αὐτοῖς ἑαυτοῖς λέγωσιν.

ὥστε ὁ
φαινομεν, πεπροφητεῦσθαι τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, οὐ διὰ τὸ εἶμαρ μένης ἀνάγκη πράττεσθαι λέγομεν· ἀλλὰ προγνώστου τοῦ θεοῦ ὄντος τῶν μελλόντων ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων πραχθήσεσθαι, καὶ δόγματος ὄντος παρ' αὐτόν, κατ' ἀξίαν τῶν πράξεων ἕκαστον ἀμείψεσθαι μέλλοντα τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ κατ' ἀξίαν τῶν πραττομένων ἀπαντήσεσθαι, διὰ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος προλέγει, εἰς ἐπίστασιν καὶ ἀνάμνησιν ἀεὶ ἄγων τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, δεικνὺς ὅτι καὶ μέλον ἐστὶν αὐτῷ καὶ προνοεῖται αὐτῶν.

κατ' ἐνέργειαν δὲ τῶν φαύλων δαιμόνων θάνατος ὠρίσθη κατὰ τῶν τὰς Ὑστάσπου ἢ Σιβύλλης ἢ τῶν προφητῶν βίβλους ἀναγινωσκόντων, ὅπως διὰ τοῦ φόβου ἀποστρέψωσιν ἐντυγχάνοντας τοὺς ἀνθρώπους τῶν καλῶν γνῶσιν λαβεῖν, αὐτοῖς δὲ δουλεύοντας κατέχωσιν· ὅπερ εἰς τέλος οὐκ ἴσχυσαν πράξαι.

ἀφόβως μὲν γὰρ οὐ μόνον ἐντυγχάνομεν αὐταῖς, ἀλλὰ καὶ ὑμῖν, ὡς ὄρατε, εἰς ἐπίσκεψιν φέρομεν, ἐπιστάμενοι πᾶσιν εὐάρεστα φανήσεσθαι· κἂν ὀλίγους δὲ πείσωμεν, τὰ μέγιστα κερδήσαντες ἐσόμεθα· ὡς γεωργοὶ γὰρ ἀγαθοὶ παρὰ τοῦ δεσπόζοντος τὴν ἀμοιβὴν ἔξομεν.

Ὅτι δὲ ἀγαγεῖν τὸν Χριστὸν εἰς τὸν οὐρανὸν ὁ πατὴρ τῶν πάντων θεὸς μετὰ τὸ ἀναστῆσαι ἐκ νεκρῶν αὐτὸν ἔμελλε, καὶ κατέχειν ἕως ἂν πατάξῃ τοὺς ἐχθραίνοντας αὐτῷ δαίμονας, καὶ συντελεσθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν προεγνωσμένων αὐτῷ ἀγαθῶν γινομένων καὶ ἐναρέτων, δι' οὓς καὶ μηδέπω τὴν ἐπικύρωσιν πεποιήται, ἐπακούσατε τῶν εἰρημένων διὰ Δαυεὶδ τοῦ προφήτου.

ἔστι δὲ ταῦτα· Εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου· Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.

Ἄβδον δυνάμεως ἐξαποστελεῖ σοι κύριος ἐξ Ἱερουσαλήμ· καὶ κατακυρίευσεν ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν σου.

μετὰ σοῦ ἡ ἀρχὴ ἐν ἡμέρᾳ τῆς δυνάμεώς σου ἐν ταῖς λαμπρότησι τῶν ἀγίων σου· ἐκ γαστροῦ πρὸ ἐωσφόρου ἐγέννησά σε.

τὸ οὖν εἰρημένον Ἄβδον δυνάμεως ἐξαποστελεῖ σοι ἐξ

Ἱερουσαλήμ προαγγελτικὸν τοῦ λόγου τοῦ ἰσχυροῦ, ὃν ἀπὸ Ἱε
ρουσαλήμ οἱ ἀπόστολοι αὐτοῦ ἐξεληθόντες πανταχοῦ ἐκήρυξαν,
καί, καίπερ θανάτου ὀρισθέντος κατὰ τῶν διδασκόντων ἢ ὅλως
ὁμολογούντων τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἡμεῖς πανταχοῦ καὶ ἀσπα
ζόμεθα καὶ διδάσκομεν.

εἰ δὲ καὶ ὑμεῖς ὡς ἐχθροὶ ἐντεῦ

ξεσθε τοῖσδε τοῖς λόγοις, οὐ πλέον τι δύνασθε, ὡς προέφημεν,
τοῦ φονεῦν· ὅπερ ἡμῖν μὲν οὐδεμίαν βλάβην φέρει, ὑμῖν δὲ
καὶ πᾶσι τοῖς ἀδίκως ἐχθραίνουσι καὶ μὴ μετατιθεμένοις κό
λασιν διὰ πυρὸς αἰωνίαν ἐργάζεται.

Ἵνα δὲ μὴ τινες ἀλογισταίνοντες εἰς ἀποτροπὴν

τῶν δεδιδαγμένων ὑφ' ἡμῶν εἴπωσι πρὸ ἐτῶν ἑκατὸν πεντή
κοντα γεγεννησθαι τὸν Χριστὸν λέγειν ἡμᾶς ἐπὶ Κυρηναίου,

δεδιδαχέναι δὲ ἅ φαμεν διδάξαι αὐτὸν ὕστερον χρόνοις

ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, καὶ ἐπικαλῶσιν ὡς ἀνευθύνων ὄντων

τῶν προγεγενημένων πάντων ἀνθρώπων, φθάσαντες τὴν ἀπορίαν
λυσόμεθα.

τὸν Χριστὸν πρωτότοκον τοῦ θεοῦ εἶναι ἔδι

δάχθημεν καὶ προεμηνύσαμεν λόγον ὄντα, οὗ πᾶν γένος ἀν
θρώπων μετέσχε.

καὶ οἱ μετὰ λόγου βιώσαντες Χριστιανοί

εἰσι, κἂν ἄθεοι ἐνομίσθησαν, οἷον ἐν Ἑλλησι μὲν Σωκράτης

καὶ Ἡράκλειτος καὶ οἱ ὅμοιοι αὐτοῖς, ἐν βαρβάροις δὲ Ἀβραάμ

καὶ Ἀνανίας καὶ Ἀζαρίας καὶ Μισαήλ καὶ Ἡλίας καὶ ἄλλοι

πολλοί, ὧν τὰς πράξεις ἢ τὰ ὀνόματα καταλέγειν μακρὸν εἶναι

ἐπιστάμενοι τανῦν παραιτούμεθα.

ὥστε καὶ οἱ προγενόμενοι

ἄνευ λόγου βιώσαντες, ἄχρηστοι καὶ ἐχθροὶ τῷ Χριστῷ ἦσαν

καὶ φονεῖς τῶν μετὰ λόγου βιούντων· οἱ δὲ μετὰ λόγου βιώ
σαντες καὶ βιούντες Χριστιανοὶ καὶ ἄφοβοι καὶ ἀτάραχοι ὑπάρ
χουσι.

δι' ἣν δ' αἰτίαν διὰ δυνάμεως τοῦ λόγου κατὰ τὴν

τοῦ πατρὸς πάντων καὶ δεσπότη τοῦ θεοῦ βουλήν διὰ παρθένου

ἄνθρωπος ἀπεκλήθη καὶ Ἰησοῦς ἐπωνομάσθη, καὶ σταυρωθεὶς

ἀποθανὼν ἀνέστη καὶ ἀνελήλυθεν εἰς οὐρανόν, ἐκ τῶν διὰ

τοσοῦτων εἰρημένων ὁ νουνεχῆς καταλαβεῖν δυνήσεται.

ἡμεῖς

δέ, οὐκ ἀναγκαίου ὄντος τανῦν τοῦ περὶ τῆς ἀποδείξεως τοῦ

τοῦ λόγου, ἐπὶ τὰς ἐπειγούσας ἀποδείξεις πρὸς τὸ παρὸν χωρὴ
σωμεν.

Ὅτι οὖν καὶ ἐκπορθηθήσεσθαι ἡ γῆ Ἰουδαίων

ἔμελλεν, ἀκούσατε τῶν εἰρημένων ὑπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύ

ματος· εἴρηνται δὲ οἱ λόγοι ὡς ἀπὸ προσώπου λαῶν

θαυμαζόντων τὰ γεγενημένα.

εἰσὶ δὲ οἶδε· Ἐγενήθη ἔρημος

Σιών, ὡς ἔρημος ἐγενήθη Ἱερουσαλήμ, εἰς κατάραν ὁ οἶκος, τὸ

ἅγιον ἡμῶν καὶ ἡ δόξα, ἣν εὐλόγησαν οἱ πατέρες ἡμῶν, ἐγενήθη

πυρρίκαυστος, καὶ πάντα τὰ ἔνδοξα αὐτῆς συνέπεσε.

καὶ ἐπὶ

τούτοις ἀνέσχου καὶ ἐσιώπησας καὶ ἐταπείνωσας ἡμᾶς σφόδρα.
καὶ ὅτι ἠρήμωτο Ἱερουσαλήμ, ὡς προεῖρητο γεγενῆσθαι, πε
πεισμένοι ἐστέ.

εἴρηται δὲ καὶ περὶ τῆς ἐρημώσεως αὐτῆς,
καὶ περὶ τοῦ μὴ ἐπιτραπήσεσθαι μηδένα αὐτῶν οἰκεῖν, διὰ
Ἡσαίου τοῦ προφήτου οὕτως· Ἡ γῆ αὐτῶν ἔρημος, ἔμπροσθεν
αὐτῶν οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν αὐτὴν φάγονται, καὶ οὐκ ἔσται ἐξ αὐ
τῶν ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ.

ὅτι δὲ φυλάσσειται ὑφ' ὑμῶν ὅπως
μηδεὶς ἐν αὐτῇ γένηται, καὶ θάνατος κατὰ τοῦ καταλαμβανο
μένου Ἰουδαίου εἰσιόντος ὠρίσται, ἀκριβῶς ἐπίστασθε.

Ὅτι δὲ καὶ θεραπεύσειν πάσας νόσους καὶ νεκροὺς
ἀνεγερεῖν ὁ ἡμέτερος Χριστὸς προεφητεύθη, ἀκούσατε τῶν
λελεγμένων.

ἔστι δὲ ταῦτα· Τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ ἀλειῖται
χωλὸς ὡς ἔλαφος, καὶ τρανὴ ἔσται γλῶσσα μογιλάλων· τυφλοὶ
ἀναβλέψουσι καὶ λεπροὶ καθαρισθήσονται καὶ νεκροὶ ἀναστή
σονται καὶ περιπατήσουσιν.

ὅτι τε ταῦτα ἐποίησεν, ἐκ τῶν
ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου γενομένων ἄκτων μαθεῖν δύνασθε.

πῶς
τε προμεμῖνυται ὑπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος ἀναιρεθησό
μενος ἅμα τοῖς ἐπ' αὐτὸν ἐλπίζουσιν ἀνθρώποις,
ἀκούσατε τῶν λεχθέντων διὰ Ἡσαίου.

ἔστι δὲ ταῦτα· Ἴδε
ὡς ὁ δίκαιος ἀπώλετο, καὶ οὐδεὶς ἐκδέχεται τῇ καρδίᾳ· καὶ
ἄνδρες δίκαιοι αἴρονται, καὶ οὐδεὶς κατανοεῖ.

Ἀπὸ προσώ
που ἀδικίας ἦρται ὁ δίκαιος καὶ ἔσται ἐν εἰρήνῃ ἢ ταφῇ αὐτοῦ·
ἦρται ἐκ τοῦ μέσου.

Καὶ πάλιν πῶς δι' αὐτοῦ Ἡσαίου λέλεκται ὅτι οἱ
οὐ προσδοκήσαντες αὐτὸν λαοὶ τῶν ἐθνῶν προσκυνήσουσιν
αὐτόν, οἱ δὲ αἰεὶ προσδοκῶντες Ἰουδαῖοι ἀγνοήσουσι παραγε
νόμενον αὐτόν· ἐλέχθησαν δὲ οἱ λόγοι ὡς ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ
τοῦ Χριστοῦ.

εἰσὶ δὲ οὗτοι· Ἐμφανῆς ἐγενήθη τῶν ἐμῶν
μὴ ἐπερωτῶσιν, εὐρέθη τῶν ἐμῶν μὴ ζητοῦσι· εἶπον· Ἰδοὺ
εἰμι, ἔθνη, οἱ οὐκ ἐκάλεσαν τὸ ὄνομά μου.

ἔξεπέτασα τὰς
χεῖράς μου ἐπὶ λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα, ἐπὶ τοὺς
πορευομένους ἐν ὁδῷ οὐ καλῇ, ἀλλ' ὀπίσω τῶν ἀμαρτιῶν αὐ
τῶν.

ὁ λαὸς ὁ παροξύνων ἐναντίον μου.

Ἰουδαῖοι γὰρ
ἔχοντες τὰς προφητείας καὶ αἰεὶ προσδοκήσαντες τὸν Χριστὸν
παραγεννησόμενον, ἠγνόησαν, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ παρεχρή
σαντο· οἱ δὲ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν μηδέποτε μηδὲν ἀκούσαντες περὶ
τοῦ Χριστοῦ, μέχρις οὗ οἱ ἀπὸ Ἱερουσαλήμ ἐξεληθόντες ἀπόστο
λοι αὐτοῦ ἐμήνυσαν τὰ περὶ αὐτοῦ καὶ τὰς προφητείας παρέ

δωκαν, πληρωθέντες χαρᾶς καὶ πίστεως τοῖς εἰδώλοις ἀπετά-
ξαντο καὶ τῷ ἀγεννήτῳ θεῷ διὰ τοῦ Χριστοῦ ἑαυτοὺς ἀνέθηκαν.
ὅτι δὲ προεγινώσκετο τὰ δύσφημα ταῦτα λεχθησό-
μενα κατὰ τῶν τὸν Χριστὸν ὁμολογούντων, καὶ ὡς εἶεν τάλανες
οἱ δυσφημοῦντες αὐτὸν καὶ τὰ παλαιὰ ἔθη καλὸν εἶναι τηρεῖν
λέγοντες, ἀκούσατε τῶν βραχυεπῶς εἰρημένων διὰ Ἑσαίου.

ἔστι

δὲ ταῦτα· Οὐαὶ τοῖς λέγουσι τὸ γλυκὺ πικρὸν καὶ τὸ πικρὸν
γλυκὺ.

Ὅτι δὲ καὶ ὑπὲρ ἡμῶν γενόμενος ἄνθρωπος πα-
θεῖν καὶ ἀτιμασθῆναι ὑπέμεινε, καὶ πάλιν μετὰ δόξης παρα-
γενήσεται, ἀκούσατε τῶν εἰρημένων εἰς τοῦτο προφητειῶν.
ἔστι δὲ ταῦτα· Ἄνθ' ὧν παρέδωκαν εἰς θάνατον τὴν ψυχὴν
αὐτοῦ, καὶ μετὰ τῶν ἀνόμων ἐλογίσθη, αὐτὸς ἀμαρτίας πολλῶν
εἴληφε καὶ τοῖς ἀνόμοις ἐξιλάσεται.

ἴδε γὰρ συνήσει ὁ παῖς

μου, καὶ ὑψωθήσεται καὶ δοξασθήσεται σφόδρα.

ὄν τρόπον

ἐκστήσονται πολλοὶ ἐπὶ σέ, οὕτως ἀδοξήσει ἀπὸ ἀνθρώπων τὸ
εἶδος σου καὶ ἡ δόξα σου ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, οὕτως θαυμά-
σονται ἔθνη πολλά, καὶ συνέξουσι βασιλεῖς τὸ στόμα αὐτῶν·
ὅτι οἷς οὐκ ἀνηγγέλη περὶ αὐτοῦ, καὶ οἱ οὐκ ἀκηκόασι συνή-
σουσι.

κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; καὶ ὁ βραχίων
κυρίου τίνοι ἀπεκαλύφθη; ἀνηγγείλαμεν ἐνώπιον αὐτοῦ ὡς παι-
δίον, ὡς ἴζα ἐν γῆ διψώση.

οὐκ ἔστιν εἶδος αὐτῷ οὐδὲ

δόξα· καὶ εἶδομεν αὐτόν, καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος οὐδὲ κάλλος, ἀλλὰ
τὸ εἶδος αὐτοῦ ἄτιμον καὶ ἐκλείπον παρὰ τοὺς ἀνθρώπους.
ἄνθρωπος ἐν πληγῇ ὧν καὶ εἰδὼς φέρειν μαλακίαν, ὅτι
ἀπέστραπται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ἠτιμάσθη καὶ οὐκ
ἐλογίσθη.

οὗτος τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν φέρει καὶ περὶ ἡμῶν
ὀδυνᾶται, καὶ ἡμεῖς ἐλογισάμεθα αὐτὸν εἶναι ἐν πόνῳ καὶ ἐν
πληγῇ καὶ ἐν κακώσει.

αὐτὸς δὲ ἐτραυματίσθη διὰ τὰς ἀνο-

μίας ἡμῶν καὶ μεμαλάκισται διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν· παιδεία
εἰρήνης ἐπ' αὐτόν, τῷ μῶλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν.

πάντες

ὡς πρόβατα ἐπλανήθημεν, ἄνθρωπος τῇ ὁδῷ αὐτοῦ ἐπλανήθη·
καὶ παρέδωκεν αὐτὸν ταῖς ἀμαρτίαις ἡμῶν, καὶ αὐτὸς διὰ τὸ
κεκακῶσθαι οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ· ὡς πρόβατον ἐπὶ
σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτόν
ἄφωτος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ.

ἐν τῇ ταπει-

νώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἦρθη.

μετὰ οὗν τὸ σταυρω

θῆναι αὐτόν καὶ οἱ γνώριμοι αὐτοῦ πάντες ἀπέστησαν, ἀρνη-
σάμενοι αὐτόν· ὕστερον δέ, ἐκ νεκρῶν ἀναστάντος καὶ ὀφ

θέντος αὐτοῖς καὶ ταῖς προφητείαις ἐντυχεῖν, ἐν αἷς πάντα ταῦτα προεῖρητο γενησόμενα, διδάξαντος, καὶ εἰς οὐρανὸν ἀνερχόμενον ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες καὶ δύναμιν ἐκεῖθεν αὐτοῖς πεμφθεῖσαν παρ' αὐτοῦ λαβόντες καὶ εἰς πᾶν γένος ἀνθρώπων ἔλθόντες, ταῦτα ἐδίδαξαν καὶ ἀπόστολοι προσηγορεύθησαν.

Ἴνα δὲ μηνύσῃ ἡμῖν τὸ προφητικὸν πνεῦμα ὅτι ὁ ταῦτα πάσων ἀνεκδιήγητον ἔχει τὸ γένος καὶ βασιλεύει τῶν ἐχθρῶν, ἔφη οὕτως· Τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγῆσεται; ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ, ἀπὸ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν ἢκει εἰς θάνατον.

καὶ δώσω τοὺς πονηροὺς ἀντὶ τῆς ταφῆς αὐτοῦ καὶ τοὺς πλουσίους ἀντὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ὅτι ἀνομίαν οὐκ ἐποίησεν οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ· καὶ κύριος βούλεται καθαρῖσαι αὐτὸν τῆς πληγῆς.

ἐὰν δῶτε

περὶ ἁμαρτίας, ἡ ψυχὴ ὑμῶν ὄψεται σπέρμα μακρόβιον.

καὶ

βούλεται κύριος ἀφελεῖν ἀπὸ πόνου τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, δεῖξαι αὐτῷ φῶς καὶ πλάσαι τῇ συνέσει, δικαιῶσαι δίκαιον εὐδουλεύοντα πολλοῖς, καὶ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνοίσει.

διὰ

τοῦτο αὐτὸς κληρονομήσει πολλοὺς καὶ τῶν ἰσχυρῶν μεριεῖ σκύλα, ἀνθ' ὧν παρεδόθη εἰς θάνατον ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς ἀνόμοις ἐλογίσθη, καὶ αὐτὸς ἁμαρτίας πολλῶν ἀνήνεγκε καὶ διὰ τὰς ἀνομίας αὐτῶν αὐτὸς παρεδόθη.

ὥς δὲ καὶ εἰς

τὸν οὐρανὸν ἔμελλεν ἀνιέναι, καθὼς προεφητεύθη, ἀκούσατε. ἔλέχθη δὲ οὕτως· Ἄρατε πύλας οὐρανῶν, ἀνοίχθητε, ἵνα εἰς ἔλθῃ ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. τίς ἐστὶν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης; Κύριος κραταιὸς καὶ κύριος δυνατός.

ὥς δὲ καὶ ἐξ

οὐρανῶν παραγίνεσθαι μετὰ δόξης μέλλει, ἀκούσατε καὶ τῶν εἰρημένων εἰς τοῦτο διὰ Ἰερεμίου τοῦ προφήτου.

ἔστι δὲ

ταῦτα· Ἴδου ὡς υἱὸς ἀνθρώπου ἔρχεται ἐπάνω τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ σὺν αὐτῷ.

Ἐπειδὴ τοίνυν τὰ γενόμενα ἤδη πάντα ἀποδεί

κνυμεν πρὶν ἢ γενέσθαι προκεκηρύχθαι διὰ τῶν προ

φητῶν, ἀνάγκη καὶ περὶ τῶν ὁμοίως προφητευθέντων, μελλόντων δὲ γίνεσθαι, πίστιν ἔχειν ὡς πάντως γενησομένων.

ὄν γὰρ

τρόπον τὰ ἤδη γενόμενα προκεκηρυγμένα καὶ ἀγνοούμενα ἀπέβη, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὰ λείποντα, κἂν ἀγνοῖται καὶ ἀπιστῆται, ἀποβήσονται.

δύο γὰρ αὐτοῦ παρουσίας προεκήρυξαν οἱ προ

φηται· μίαν μὲν, τὴν ἤδη γενομένην, ὡς ἀτίμου καὶ παθητοῦ

ἀνθρώπου, τὴν δὲ δευτέραν, ὅταν μετὰ δόξης ἐξ οὐρανῶν μετὰ

τῆς ἀγγελικῆς αὐτοῦ στρατιᾶς παραγενήσεσθαι κεκήρυκται, ὅτε

καὶ τὰ σώματα ἀνεγερῆ πάντων τῶν γενομένων ἀνθρώπων, καὶ

τῶν μὲν ἀξίων ἐνδύσει ἀφθαρσίαν, τῶν δ' ἀδίκων ἐν αἰσθήσει αἰωνία μετὰ τῶν φαύλων δαιμόνων εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ πέμψει.

ὡς δὲ καὶ ταῦτα προεῖρηται γενησόμενα, δηλώσομεν. ἔρρεθη δὲ διὰ Ἰεζεκιήλ τοῦ προφήτου οὕτως· Συναχθήσεται ἀρμονία πρὸς ἀρμονίαν καὶ ὁστέον πρὸς ὁστέον, καὶ σάρκες ἀναφυήσονται.

καὶ πᾶν γόνυ κάμψει τῷ κυρίῳ, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται αὐτῷ. ἐν οἷα δὲ αἰσθήσει καὶ κολάσει γενέσθαι μέλλουσιν οἱ ἄδικοι, ἀκούσατε τῶν ὁμοίως εἰς τοῦτο εἰρημένων.

ἔστι δὲ ταῦτα· Ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ παυθήσεται, καὶ τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται.

καὶ τότε μετανοήσουσιν, ὅτε οὐδὲν ὠφελήσουσι.

ποῖα δὲ μέλλουσιν οἱ λαοὶ τῶν Ἰουδαίων λέγειν καὶ ποιεῖν, ὅταν ἴδωσιν αὐτὸν ἐν δόξῃ παραγενόμενον, διὰ Ζαχαρίου τοῦ προφήτου προφητευθέντα ἐλέχθη οὕτως· Ἐντελοῦμαι τοῖς τέσσαρσιν ἀνέμοις συνάξαι τὰ ἐσκορπισμένα τέκνα, ἐντελοῦμαι τῷ βορρᾶ φέρειν, καὶ τῷ νότῳ μὴ προσκόπτειν.

καὶ τότε ἐν Ἱερουσαλήμ κοπετὸς μέγας, οὐ κοπετὸς στομάτων ἢ χειλέων, ἀλλὰ κοπετὸς καρδίας, καὶ οὐ μὴ σχίσωσιν αὐτῶν τὰ ἱμάτια, ἀλλὰ τὰς διανοίας.

κόψονται

φυλὴ πρὸς φυλὴν, καὶ τότε ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν, καὶ ἐροῦσι· Τί, κύριε, ἐπλάνησας ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὁδοῦ σου; ἡ δόξα, ἦν εὐλόγησαν οἱ πατέρες ἡμῶν, ἐγενήθη ἡμῖν εἰς ὄνειδος.

Πολλὰς μὲν οὖν καὶ ἑτέρας προφητείας ἔχοντες εἰπεῖν ἐπαυσάμεθα, αὐτάρκεις καὶ ταύτας εἰς πεισμονὴν τοῖς τὰ ἀκουστικά καὶ νοερὰ ὦτα ἔχουσιν εἶναι λογισάμενοι, καὶ νοεῖν δύνασθαι αὐτοὺς ἡγούμενοι ὅτι οὐχ ὁμοίως τοῖς μυθοποιηθεῖσι περὶ τῶν νομισθέντων υἱῶν τοῦ Διὸς καὶ ἡμεῖς μόνον λέγομεν, ἀλλ' οὐκ ἀποδείξαι ἔχομεν.

τίνι γὰρ ἂν λόγῳ ἂν

θρώπῳ σταυρωθέντι ἐπειθόμεθα, ὅτι πρωτότοκος τῷ ἀγεννήτῳ θεῷ ἐστὶ καὶ αὐτὸς τὴν κρίσιν τοῦ παντὸς ἀνθρωπείου γένους ποιήσεται, εἰ μὴ μαρτύρια πρὶν ἢ ἐλθεῖν αὐτὸν ἄνθρωπον γε νόμενον κεκηρυγμένα περὶ αὐτοῦ εὔρομεν καὶ οὕτως γενόμενα ἐωρῶμεν,

γῆς μὲν Ἰουδαίων ἐρήμωσιν, καὶ τοὺς ἀπὸ παντὸς ἔθνους ἀνθρώπων διὰ τῆς παρὰ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ διδαχῆς πεισθέντας καὶ παραιτησαμένους τὰ παλαιά, ἐν οἷς πλανώμενοι ἀνεστράφησαν, ἔθη, ἑαυτοὺς ἡμᾶς ὀρώντες, πλείονάς τε καὶ ἀληθεστέρους τοὺς ἐξ ἔθνων τῶν ἀπὸ Ἰουδαίων καὶ Σαμαρέων Χριστιανούς εἰδότες;

τὰ μὲν γὰρ ἄλλα πάντα γένη ἂν

θρόπεια ὑπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος καλεῖται ἔθνη, τὸ δὲ

Ἰουδαϊκὸν καὶ Σαμαρειτικὸν φύλον Ἰσραὴλ καὶ οἶκος Ἰακώβ κέ κληνται.

ὡς δὲ προεφητεύθη ὅτι πλείονες οἱ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν πιστεύοντες τῶν ἀπὸ Ἰουδαίων καὶ Σαμαρέων, τὰ προφητεὺ θέντα ἀπαγγελοῦμεν. ἔλέχθη δὲ οὕτως· Εὐφράνθητι στεῖρα ἢ οὐ τίκτουςα, ἤξον καὶ βόησον ἢ οὐκ ὠδίνουσα, ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα.

ἔρημα

γὰρ ἦν πάντα τὰ ἔθνη ἀληθινοῦ θεοῦ, χειρῶν ἔργοις λατρεύοντα· Ἰουδαῖοι δὲ καὶ Σαμαρεῖς, ἔχοντες τὸν παρά τοῦ θεοῦ λόγον διὰ τῶν προφητῶν παραδοθέντα αὐτοῖς καὶ αἰεὶ προσδοκῆσαντες τὸν Χριστόν, παραγενόμενον ἠγνόησαν, πλὴν ὀλίγων τινῶν οὓς προεῖπε τὸ ἅγιον προφητικὸν πνεῦμα διὰ Ἡσαίου σωθήσεσθαι.

εἶπε δὲ ὡς ἀπὸ προσώπου αὐτῶν· Εἰ μὴ κύριος ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα, ὡς Σόδομα καὶ Γόμορρα ἂν ἐγενήθημεν.

Σόδομα γὰρ καὶ Γόμορρα πόλεις τινὲς ἀσεβῶν ἀνδρῶν ἱστοροῦνται ὑπὸ Μωυσέως γενόμεναι, ἃς πυρὶ καὶ θείῳ καύσας ὁ θεὸς κατέστρεψε, μηδενὸς τῶν ἐν αὐταῖς σωθέντος πλὴν ἄλλοεθνοῦς τινος Χαλδαίου τὸ γένος, ᾧ ὄνομα Λώτ· σὺν ᾧ καὶ θυγατέρες διεσώθησαν.

καὶ τὴν πᾶσαν

αὐτῶν χώραν ἔρημον καὶ κεκαυμένην οὖσαν καὶ ἄγονον μένουσαν οἱ βουλόμενοι ὄραν ἔχουσιν.

ὡς δὲ καὶ ἀληθέστεροι

οἱ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν καὶ πιστότεροι προεγινώσκοντο. ἀπαγγελοῦμεν τὰ εἰρημένα διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου.

ἔφη δὲ οὕτως·

Ἰσραὴλ ἀπερίτμητος τὴν καρδίαν, τὰ δὲ ἔθνη τὴν ἀκροβυστίαν. τὰ τοσαῦτα γοῦν ὀρώμενα πειθῶ καὶ πίστιν τοῖς τάληθές ἀσπαζομένοις καὶ μὴ φιλοδοξοῦσι μηδὲ ὑπὸ παθῶν ἀρχομένοις μετὰ λόγου ἐμφορῆσαι δύναται.

Οἱ δὲ παραδιδόντες τὰ μυθοποιηθέντα ὑπὸ τῶν ποιητῶν οὐδεμίαν ἀπόδειξιν φέρουσι τοῖς ἐκμανθάνουσι νέοις, καὶ ἐπὶ ἀπάτη καὶ ἀπαγωγῇ τοῦ ἀνθρωπείου γένους εἰρῆσθαι ἀποδείκνυμεν κατ' ἐνέργειαν τῶν φαύλων δαιμόνων.

ἀκού

σαντες γὰρ διὰ τῶν προφητῶν κηρυσσόμενον παραγεννησόμενον τὸν Χριστόν, καὶ κολασθησομένους διὰ πυρὸς τοὺς ἀσεβεῖς τῶν ἀνθρώπων, προεβάλλοντο πολλοὺς λεχθῆναι λεγομένους υἱοὺς τῷ Δεῖ, νομίζοντες δυνήσεσθαι ἐνεργῆσαι τερατολογίαν ἠγήσασθαι τοὺς ἀνθρώπους τὰ περὶ τὸν Χριστόν καὶ ὅμοια τοῖς ὑπὸ τῶν ποιητῶν λεχθεῖσι.

καὶ ταῦτα δ' ἔλέχθη καὶ

ἐν Ἑλλησιν καὶ ἐν ἔθνεσι πᾶσιν, ὅπου μᾶλλον ἐπήκουον τῶν προφητῶν πιστευθήσεσθαι τὸν Χριστόν προκηρυσσόντων.

ὅτι

δὲ καὶ ἀκούοντες τὰ διὰ τῶν προφητῶν λεγόμενα οὐκ ἐνόουν

ἀκριβῶς, ἀλλ' ὡς πλανώμενοι ἐμιμήσαντο τὰ περι
τὸν ἡμέτερον Χριστόν, διασαφήσομεν.
Μωυσῆς οὖν ὁ προ
φήτης, ὡς προέφημεν, πρεσβύτερος ἦν πάντων συγγραφέων,
καὶ δι' αὐτοῦ, ὡς προεμηνύσαμεν, προεφητεύθη οὕτως· Οὐκ
ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ,
ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται· καὶ αὐτὸς ἔσται προσδοκία ἐθνῶν,
δεσμεύων πρὸς ἄμπελον τὸν πῶλον αὐτοῦ, πλύνων τὴν στολὴν
αὐτοῦ ἐν αἵματι σταφυλῆς.
τούτων οὖν τῶν προφητικῶν
λόγων ἀκούσαντες οἱ δαίμονες Διόνυσον μὲν ἔφασαν γεγονέναι
υἴον τοῦ Διός, εὐρετὴν δὲ γενέσθαι ἀμπέλου παρέδωκαν, καὶ
οἶνον ἐν τοῖς μυστηρίοις αὐτοῦ ἀναγράφουσι, καὶ διασπαρχ
θέντα αὐτὸν ἀνεληλυθέναι εἰς οὐρανὸν ἐδίδαξαν.
καὶ ἐπειδὴ
διὰ τῆς Μωυσέως προφητείας οὐ ἠτῶς ἐσημαίνετο, εἴτε υἱὸς
τοῦ θεοῦ ὁ παραγεννησόμενός ἐστι, καὶ εἰ ὀχοῦμενος ἐπὶ πώλου
ἐπὶ γῆς μενεῖ ἢ εἰς οὐρανὸν ἀνελεύσεται, καὶ τὸ τοῦ πώλου
ὄνομα καὶ ὄνου πῶλον καὶ ἵππου σημαίνειν ἐδύνατο, μὴ ἐπιστά
μενοι εἴτε ὄνου πῶλον ἄγων ἔσται σύμβολον τῆς παρουσίας
αὐτοῦ εἴτε ἵππου ὁ προκηρυσσόμενος, καὶ υἱὸς θεοῦ ἐστίν, ὡς
προέφημεν, ἢ ἀνθρώπου, τὸν Βελλεροφόντην καὶ αὐτὸν ἐφ'
ἵππου Πηγάσου, ἀνθρωπον ἐξ ἀνθρώπου γενόμενον, εἰς οὐ
ρανὸν ἔφασαν ἀνεληλυθέναι.
ὅτε δὲ ἤκουσαν διὰ τοῦ ἄλλου
προφήτου Ἡσαίου λεχθέν, ὅτι διὰ παρθένου τεχθήσεται καὶ δι'
ἑαυτοῦ ἀνελεύσεται εἰς τὸν οὐρανόν, τὸν Περσέα λεχ
θῆναι προεβάλλοντο.
καὶ ὅτε ἔγνωσαν εἰρημένον, ὡς προλέ
λεκται ἐν ταῖς προγεγραμμέναις προφητείαις, Ἴσχυρὸς ὡς γίγας
δραμεῖν ὁδόν, τὸν Ἡρακλέα ἰσχυρὸν καὶ ἐκπερινοστήσαντα τὴν
πᾶσαν γῆν ἔφασαν.
ὅτε δὲ πάλιν ἔμαθον προφητευθέντα
θεραπεύσειν αὐτὸν πᾶσαν νόσον καὶ νεκροὺς ἀνεγερεῖν τὸν
Ἄσκληπιὸν παρήνεγκαν.
Ἄλλ' οὐδαμοῦ οὐδ' ἐπὶ τινος τῶν λεγομένων υἱῶν
τοῦ Διὸς τὸ σταυρωθῆναι ἐμιμήσαντο· οὐ γὰρ ἐνοεῖτο αὐτοῖς,
συμβολικῶς, ὡς προδεδήλωται, τῶν εἰς τοῦτο εἰρημένων πάν
των λελεγμένων.
ὅπερ, ὡς προεῖπεν ὁ προφήτης, τὸ μέγιστον
σύμβολον τῆς ἰσχύος καὶ ἀρχῆς αὐτοῦ ὑπάρχει, ὡς καὶ ἐκ τῶν
ὑπ' ὄψιν πιπτόντων δείκνυται· κατανοήσατε γὰρ πάντα τὰ ἐν
τῷ κόσμῳ, εἰ ἄνευ τοῦ σχήματος τούτου διοικεῖται ἢ κοινωνίαν
ἔχειν δύναται.
θάλασσα μὲν γὰρ οὐ τέμνεται, ἦν μὴ τοῦτο
τὸ τρόπαιον, ὃ καλεῖται ἰστίον, ἐν τῇ νηϊ σῶον μείνη· γῆ δὲ
οὐκ ἀροῦται ἄνευ αὐτοῦ· σκαπανεῖς δὲ τὴν ἐργασίαν οὐ ποι
οῦνται οὐδὲ βαναυσουργοὶ ὁμοίως εἰ μὴ διὰ τῶν τὸ σχῆμα τοῦτο
ἐχόντων ἐργαλείων.

τὸ δὲ ἀνθρώπειον σχῆμα οὐδενὶ ἄλλῳ
τῶν ἀλόγων ζῶων διαφέρει, ἢ τῷ ὀρθόν τε εἶναι καὶ ἕκτασιν
χειρῶν ἔχειν καὶ ἐν τῷ προσώπῳ ἀπὸ τοῦ μετωπίου τεταμένον
τὸν λεγόμενον μυξωτῆρα φέρειν, δι' οὗ ἢ τε ἀναπνοή ἐστι τῷ
ζώῳ, καὶ οὐδὲν ἄλλο δείκνυσιν ἢ τὸ σχῆμα τοῦ σταυροῦ.

καὶ

διὰ τοῦ προφήτου δὲ ἐλέχθη οὕτως· Πνεῦμα πρὸ
προσώπου ἡμῶν χριστὸς κύριος.

καὶ τὰ παρ' ὑμῖν δὲ σύμ

βολα τὴν τοῦ σχήματος τούτου δύναμιν δηλοῖ, ἵνα ἄμε λῶμεν
καὶ τῶν τροπαίων, δι' ὧν αἱ τε πρόοδοι ὑμῶν πανταχοῦ γίνονται,
τῆς ἀρχῆς καὶ δυνάμεως τὰ σημεῖα ἐν τούτοις δεικνύντες, εἰ
καὶ μὴ νοοῦντες τοῦτο πράττετε.

καὶ τῶν παρ' ὑμῖν ἀποθνη

σκόντων αὐτοκρατόρων τὰς εἰκόνας ἐπὶ τούτῳ τῷ σχήματι ἀνα
τίθετε, καὶ θεοὺς διὰ γραμμάτων ἐπονομάζετε.

καὶ διὰ λόγου

οὖν καὶ σχήματος τοῦ φαινομένου, ὅση δύναμις, προτρεψάμενοι
ὑμᾶς ἀνεύθυνοι οἶδαμεν λοιπὸν ὄντες, κὰν ὑμεῖς ἀπιστεῖτε· τὸ
γὰρ ἡμέτερον γέγονε καὶ πεπέρανται.

Οὐκ ἠρκέσθησαν δὲ οἱ φαῦλοι δαίμονες πρὸ τῆς

φανερῶσεως τοῦ Χριστοῦ εἰπεῖν τοὺς λεχθέντας υἱοὺς τῷ Διῖ
γεγονέναι, ἀλλ' ἐπειδὴ, φανερωθέντος αὐτοῦ καὶ γενομένου ἐν
ἀνθρώποις, καὶ ὅπως διὰ τῶν προφητῶν προεκεκήρυκτο ἔμαθον
καὶ ἐν παντὶ γένει πιστευόμενον καὶ προσδοκώμενον ἔγνωσαν,
πάλιν, ὡς προεδηλώσαμεν, προεβάλλοντο ἄλλους, Σίμωνα μὲν
καὶ Μένανδρον ἀπὸ Σαμαρείας, οἳ καὶ μαγικὰς δυνάμεις ποιή
σαντες πολλοὺς ἐξηπάτησαν καὶ ἔτι ἀπατωμένους ἔχουσι.

καὶ

γὰρ παρ' ὑμῖν, ὡς προέφημεν, ἐν τῇ βασιλίδι Ῥώμῃ ἐπὶ Κλαυ
δίου Καίσαρος γενόμενος ὁ Σίμων καὶ τὴν ἱερὰν σύγκλητον καὶ
τὸν δῆμον Ῥωμαίων εἰς τοσοῦτο κατεπλήξατο, ὡς θεὸς νομισ
θῆναι καὶ ἀνδριάντι, ὡς τοὺς ἄλλους παρ' ὑμῖν τιμω
μένους θεοὺς, τιμηθῆναι.

ὅθεν τὴν τε ἱερὰν σύγκλητον καὶ

τὸν δῆμον τὸν ὑμέτερον συνεπιγνώμονας ταύτης ἡμῶν τῆς ἀξιώ
σεως παραλαβεῖν αἰτοῦμεν, ἵν', εἴ τις εἴη τοῖς ἀπ' ἐκεῖνου
διδάγμασι κατεχόμενος, τάληθές μαθὼν τὴν πλάνην φυγεῖν δυ
νηθῆ.

καὶ τὸν ἀνδριάντα, εἰ βούλεσθε, καθαιρήσατε.

Οὐ γὰρ μὴ γενέσθαι τὴν ἐκπύρωσιν ἐπὶ κολάσει

τῶν ἀσεβῶν οἱ φαῦλοι δαίμονες πεῖσαι δύνανται, ὄνπερ τρό
πον οὐδὲ λαθεῖν τὸν Χριστὸν παραγενόμενον ἴσχυσαν πράξαι,
ἀλλ' ἐκεῖνο μόνον, τοὺς ἀλόγως βιοῦντας καὶ ἐμπαθῶς ἐν ἔθεσι
φαύλοις τεθραμμένους καὶ φιλοδοξοῦντας ἀναιρεῖν ἡμᾶς καὶ
μισεῖν, δύνανται ποιῆσαι· οὐς οὐ μόνον οὐ μισοῦμεν, ἀλλ',
ὡς δείκνυται, ἐλεοῦντες μεταθέσθαι πεῖσαι βουλόμεθα.

οὐ

γὰρ δεδοίκαμεν θάνατον, τοῦ πάντως ἀποθανεῖν ὁμολογουμένου,

καὶ μηδενὸς ἄλλου καινοῦ ἀλλ' ἢ τῶν αὐτῶν ἐν τῇδε τῇ διοι
κήσει ὄντων· ὧν εἰ μὲν κόρος τοὺς μετασχόντας κἂν ἐνιαυτοῦ
ἔχη, ἵνα αἰεὶ ὧσι καὶ ἀπαθείς καὶ ἀνενδεεῖς, τοῖς ἡμετέροις δι
δάγμασι προσέχειν δεῖ.

εἰ δ' ἀπιστοῦσι μηδὲν εἶναι μετὰ

θάνατον, ἀλλ' εἰς ἀναισθησίαν χωρεῖν τοὺς ἀποθνήσκοντας ἀπο
φαίνονται, παθῶν τῶν ἐνταῦθα καὶ χρεῶν ἡμᾶς ὑόμενοι εὐερ
γετοῦσιν, ἑαυτοὺς δὲ φαύλους καὶ μισανθρώπους καὶ φιλοδόξους
δεικνύουσιν· οὐ γὰρ ὡς ἀπαλλάζοντες ἡμᾶς ἀναιροῦσιν,
ἀλλ' ὡς ἀποστεροῦντες ζωῆς καὶ ἡδονῆς φονεύουσι.

Καὶ Μαρκίωνα δὲ τὸν ἀπὸ Πόντου, ὡς προέφημεν,
προεβάλλοντο οἱ φαῦλοι δαίμονες, ὃς ἀρνεῖσθαι μὲν τὸν ποιητὴν
τῶν οὐρανίων καὶ γηίνων ἀπάντων θεὸν καὶ τὸν προκηρυχθέντα
διὰ τῶν προφητῶν Χριστὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ νῦν διδάσκει, ἄλλον
δέ τινα καταγγέλλει παρὰ τὸν δημιουργὸν τὸν πάντων θεὸν καὶ
ὁμοίως ἕτερον υἱόν·

ὧ πολλοὶ πεισθέντες ὡς μόνῳ τάληθῇ

ἐπισταμένῳ, ἡμῶν καταγελῶσιν, ἀπόδειξιν μηδεμίαν περὶ ὧν
λέγουσιν ἔχοντες, ἀλλὰ ἀλόγως ὡς ὑπὸ λύκου ἄρνες συνηρπασ
μένοι βορὰ τῶν ἀθέων δογμάτων καὶ δαιμόνων γίνονται.

οὐ

γὰρ ἄλλο τι ἀγωνίζονται οἱ λεγόμενοι δαίμονες, ἢ ἀπάγειν τοὺς
ἀνθρώπους ἀπὸ τοῦ ποιήσαντος θεοῦ καὶ τοῦ πρωτογόνου αὐτοῦ
Χριστοῦ· καὶ τοὺς μὲν τῆς γῆς μὴ ἐπαίρεσθαι δυναμένους τοῖς
γηίνοις καὶ χειροποιήτοις προσήλωσαν καὶ προσηλοῦσι, τοὺς δὲ
ἐπὶ θεωρίαν θείων ὁρμῶντας ὑπεκκρούοντες, ἢ μὴ λογισμὸν
σώφρονα καὶ καθαρὸν καὶ ἀπαθῆ βίον ἔχωσιν, εἰς ἀσέβειαν
ἐμβάλλουσιν.

Ἵνα δὲ καὶ παρὰ τῶν ἡμετέρων διδασκάλων, λέγο

μεν δὲ τοῦ λόγου τοῦ διὰ τῶν προφητῶν, λαβόντα τὸν Πλά
τωνα μάθητε τὸ εἰπεῖν, ὕλην ἄμορφον οὕσαν στρέψαντα τὸν
θεὸν κόσμον ποιῆσαι, ἀκούσατε τῶν αὐτολεξεῖ εἰρημένων διὰ
Μωυσέως, τοῦ προδεδηλωμένου πρώτου προφήτου καὶ
πρεσβυτέρου τῶν ἐν Ἑλληνισι συγγραφέων, δι' οὗ μηνύον τὸ
προφητικὸν πνεῦμα, πῶς τὴν ἀρχὴν καὶ ἐκ τίνων ἐδημιούργησεν
ὁ θεὸς τὸν κόσμον, ἔφη οὕτως·

Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς

τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

ἢ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκα

τασκεύαστος, καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου· καὶ πνεῦμα θεοῦ
ἐπεφέρετο ἐπάνω τῶν υδάτων.

καὶ εἶπεν ὁ θεός· Γενηθήτω

φῶς. καὶ ἐγένετο οὕτως.

ὥστε λόγῳ θεοῦ ἐκ τῶν ὑποκει

μένων καὶ προδηλωθέντων διὰ Μωυσέως γεγενῆσθαι τὸν πάντα
κόσμον, καὶ Πλάτων καὶ οἱ ταῦτὰ λέγοντες καὶ ἡμεῖς ἐμάθομεν,
καὶ ὑμεῖς πεισθῆναι δύνασθε.

καὶ τὸ καλούμενον Ἑρεβος

παρὰ τοῖς ποιηταῖς εἰρησθαι πρότερον ὑπὸ Μωυσέως οἶδαμεν.

Καὶ τὸ ἐν τῷ παρὰ Πλάτωνι Τιμαίῳ φυσιολογού-
μενον περὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ὅτε λέγει· Ἐχίασεν αὐτὸν ἐν
τῷ παντί, παρὰ Μωυσέως λαβῶν ὁμοίως εἶπεν.

ἐν γὰρ ταῖς

Μωυσέως γραφαῖς ἀναγράφεται, ὡς κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ,
ὅτε ἐξῆλθον ἀπὸ Αἰγύπτου οἱ Ἰσραηλίται καὶ γεγόνασιν ἐν τῇ
ἐρήμῳ, ἀπήντησαν αὐτοῖς ἰοβόλα θηρία, ἔχιδναί τε καὶ ἀσπίδες
καὶ ὄφειων πᾶν γένος, ὃ ἐθανάτου τὸν λαόν·

καὶ κατ' ἐπί

πνοίαν καὶ ἐνέργειαν τὴν παρὰ τοῦ θεοῦ λεγομένην λαβεῖν τὸν
Μωυσέα χαλκὸν καὶ ποιῆσαι τύπον σταυροῦ καὶ τοῦτον στήσαι
ἐπὶ τῇ ἀγία σκηνῇ καὶ εἰπεῖν τῷ λαῷ· Ἐὰν προσβλέπητε τῷ
τύπῳ τούτῳ καὶ πιστεύητε, ἐν αὐτῷ σωθήσεσθε.

καὶ

γενομένου τούτου τοὺς μὲν ὄφεις ἀποθανεῖν ἀνέγραψε, τὸν δὲ
λαὸν ἐκφυγεῖν τὸν θάνατον οὕτως παρέδωκεν.

ἂ ἀναγνοὺς

Πλάτων καὶ μὴ ἀκριβῶς ἐπιστάμενος, μηδὲ νοήσας τύπον εἶναι
σταυροῦ ἀλλὰ χίασμα νοήσας, τὴν μετὰ τὸν πρῶτον θεὸν δύ-
ναμιν κεχιάσθαι ἐν τῷ παντί εἶπε.

καὶ τὸ εἰπεῖν αὐτὸν τρίτον,

ἐπειδὴ, ὡς προείπομεν, ἐπάνω τῶν ὑδάτων ἀνέγνω ὑπὸ Μωυ-
σέως εἰρημένον ἐπιφέρεσθαι τὸ τοῦ θεοῦ πνεῦμα.

δευτέραν

μὲν γὰρ χώραν τῷ παρὰ θεοῦ λόγῳ, ὃν κεχιάσθαι ἐν τῷ παντί
ἔφη, δίδωσι, τὴν δὲ τρίτην τῷ λεχθέντι ἐπιφέρεσθαι τῷ ὕδατι
πνεύματι, εἰπών· Τὰ δὲ τρίτα περὶ τὸν τρίτον.

καὶ ὡς ἐκπύ

ρωσιν γενήσεσθαι διὰ Μωυσέως προεμήνυσε τὸ προφητικὸν
πνεῦμα, ἀκούσατε.

ἔφη δὲ οὕτως· Καταβήσεται ἀείζων πῦρ

καὶ καταφάγεται μέχρι τῆς ἀβύσσου κάτω.

οὐ τὰ αὐτὰ οὖν

ἡμεῖς ἄλλοις δοξάζομεν, ἀλλ' οἱ πάντες τὰ ἡμέτερα μιμούμενοι
λέγουσι.

παρ' ἡμῖν οὖν ἔστι ταῦτα ἀκοῦσαι καὶ μαθεῖν παρὰ

τῶν οὐδὲ τοὺς χαρακτῆρας τῶν στοιχείων ἐπισταμένων, ἰδιωτῶν
μὲν καὶ βαρβάρων τὸ φθέγμα, σοφῶν δὲ καὶ πιστῶν τὸν νοῦν
ὄντων, καὶ πηρῶν καὶ χήρων τινῶν τὰς ὄψεις· ὡς συνεῖναι οὐ
σοφία ἀνθρωπεῖα ταῦτα γεγονέναι, ἀλλὰ δυνάμει θεοῦ λέ-
γεσθαι.

Ὅν τρόπον δὲ καὶ ἀνεθήκαμεν ἑαυτοὺς τῷ θεῷ

καινοποιηθέντες διὰ τοῦ Χριστοῦ, ἐξηγησόμεθα, ὅπως μὴ τοῦτο
παραλιπόντες δόξωμεν πονηρεῦν τι ἐν τῇ ἐξηγήσει.

ὅσοι ἂν πεισθῶσι καὶ πιστεύωσιν ἀληθῆ ταῦτα τὰ ὑφ' ἡμῶν
διδασκόμενα καὶ λεγόμενα εἶναι, καὶ βιοῦν οὕτως δύνασθαι
ὑπισχνῶνται, εὔχεσθαί τε καὶ αἰτεῖν νηστεύοντες παρὰ τοῦ θεοῦ
τῶν προημαρτημένων ἄφεσιν διδάσκονται, ἡμῶν συνευχομένων
καὶ συννηστεύοντων αὐτοῖς.

ἔπειτα ἄγονται ὑφ' ἡμῶν ἔνθα
ὔδωρ ἐστί, καὶ τρόπον ἀναγεννήσεως, ὃν καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἀνε-
γεννήθημεν, ἀναγεννῶνται· ἐπ' ὄνοματος γὰρ τοῦ πατρὸς τῶν
ὄλων καὶ δεσπότης θεοῦ καὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
καὶ πνεύματος ἁγίου τὸ ἐν τῷ ὕδατι τότε λουτρὸν ποιοῦνται.
καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς εἶπεν· –Αν μὴ ἀναγεννηθῆτε, οὐ μὴ εἰσελ-
θητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.
ὅτι δὲ καὶ ἀδύνατον
εἰς τὰς μήτρας τῶν τεκουσῶν τοὺς ἅπαξ γενομένους ἐμβῆναι,
φανερὸν πᾶσιν ἐστί.
καὶ διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου, ὡς
προεγράψαμεν, εἴρηται, τίνα τρόπον φεύζονται τὰς ἀμαρτίας οἱ
ἀμαρτήσαντες καὶ μετανοοῦντες.
ἐλέχθη δὲ οὕτως· Λούσασθε,
καθαροὶ γένεσθε, ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν,
μάθετε καλὸν ποιεῖν, κρίνατε ὀρφανῶ καὶ δικαιοῦσατε χήραν,
καὶ δεῦτε καὶ διαλεχθῶμεν, λέγει κύριος· καὶ ἐὰν ὣσιν αἱ ἀμαρ-
τίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡσεὶ ἔριον λευκανῶ, καὶ ἐὰν ὣσιν ὡς
κόκκινον, ὡς χιόνα λευκανῶ.
ἐὰν δὲ μὴ εἰσακούσητέ μου,
μάχαιρα ὑμᾶς κατέδεται· τὸ γὰρ στόμα κυρίου ἐλάλησε
ταῦτα.
καὶ λόγον δὲ εἰς τοῦτο παρὰ τῶν ἀποστόλων ἐμά-
θομεν τοῦτον.
ἐπειδὴ τὴν πρώτην γένεσιν ἡμῶν ἀγνοοῦντες
κατ' ἀνάγκην γεγεννήμεθα ἐξ ὑγρᾶς σπορᾶς κατὰ μῆξιν τὴν τῶν
γονέων πρὸς ἀλλήλους καὶ ἐν ἔθεσι φαύλοις καὶ πονηραῖς ἀνα-
τροφαις γεγόναμεν, ὅπως μὴ ἀνάγκης τέκνα μηδὲ ἀγνοίας μέ-
νωμεν ἀλλὰ προαιρέσεως καὶ ἐπιστήμης, ἀφέσεώς τε ἀμαρτιῶν
ὑπὲρ ὧν προημάρτομεν τύχωμεν, ἐν τῷ ὕδατι ἐπονομάζεται τῷ
ἐλομένῳ ἀναγεννηθῆναι καὶ μετανοήσαντι ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημέ-
νοισι τὸ τοῦ πατρὸς τῶν ὄλων καὶ δεσπότης θεοῦ ὄνομα, αὐτὸ
τοῦτο μόνον ἐπιλέγοντος τοῦ τὸν λουσόμενον ἄγοντος ἐπὶ
τὸ λουτρὸν.
ὄνομα γὰρ τῷ ἀρρήτῳ θεῷ οὐδεὶς ἔχει εἰπεῖν·
εἰ δὲ τις τολμήσειεν εἶναι λέγειν, μέμνητε τὴν ἄσωτον μανίαν.
καλεῖται δὲ τοῦτο τὸ λουτρὸν φωτισμός, ὡς φωτιζομένων
τὴν διάνοιαν τῶν ταῦτα μανθανόντων.
καὶ ἐπ' ὄνοματος
δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ σταυρωθέντος ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, καὶ
ἐπ' ὄνοματος πνεύματος ἁγίου, ὃ διὰ τῶν προφητῶν προεκή-
ρυξε τὰ κατὰ τὸν Ἰησοῦν πάντα, ὁ φωτιζόμενος λούεται.
Καὶ τὸ λουτρὸν δὴ τοῦτο ἀκούσαντες οἱ δαίμονες
διὰ τοῦ προφήτου κεκηρυγμένον ἐνήργησαν καὶ ἀντίζειν ἑαυ-
τοὺς τοὺς εἰς τὰ ἱερά αὐτῶν ἐπιβαίνοντας καὶ προσιέναι αὐτοῖς
μέλλοντας, λοιβὰς καὶ κνίσας ἀποτελοῦντας· τέλεον δὲ
καὶ λούεσθαι ἀπιόντας πρὶν ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ἱερά, ἔνθα ἴδρυνται,
ἐνεργοῦσι.
καὶ γὰρ τὸ ὑπολύεσθαι ἐπιβαίνοντας τοῖς ἱεροῖς

καὶ τοῖς αὐτοῖς τοὺς θρησκευόντας κελεύεσθαι ὑπὸ τῶν ἱερα-
τευόντων ἐκ τῶν συμβάντων Μωυσεῖ τῷ εἰρημένῳ προφήτῃ
μαθόντες οἱ δαίμονες ἐμιμήσαντο.

κατ' ἐκεῖνο γὰρ τοῦ καιροῦ
ὅτε Μωυσῆς ἐκελεύσθη κατελθὼν εἰς Αἴγυπτον ἐξαγαγεῖν τὸν
ἐκεῖ λαὸν τῶν Ἰσραηλιτῶν, ποιμαίνοντος αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀραβικῇ
γῆ πρόβατα τοῦ πρὸς μητρὸς θεοῦ, ἐν ἰδέᾳ πυρὸς ἐκ βάλτου
προσωμίλησεν αὐτῷ ὁ ἡμέτερος Χριστός, καὶ εἶπεν· Ὑπόλυσαι
τὰ ὑποδήματά σου καὶ προσελθὼν ἄκουσον.

ὁ δὲ ὑπολυσά-
μενος καὶ προσελθὼν ἀκήκοε κατελθεῖν εἰς Αἴγυπτον καὶ ἐξα-
γαγεῖν τὸν ἐκεῖ λαὸν τῶν Ἰσραηλιτῶν, καὶ δύναμιν ἰσχυρὰν
ἔλαβε παρὰ τοῦ λαλήσαντος αὐτῷ ἐν ἰδέᾳ πυρὸς Χριστοῦ, καὶ
κατελθὼν ἐξήγαγε τὸν λαὸν ποιήσας μεγάλα καὶ θαυμάσια, ἃ εἰ-
βούλεσθε μαθεῖν, ἐκ τῶν συγγραμμάτων ἐκείνου ἀκριβῶς μαθή-
σεσθε.

Ἰουδαῖοι δὲ πάντες καὶ νῦν διδάσκουσι τὸν ἄνω
νόμαστον θεὸν λελαληκέναι τῷ Μωυσεῖ.

ὅθεν τὸ προφητι-
κὸν πνεῦμα διὰ Ἡσαίου τοῦ προμεμνημένου προφήτου ἐλέγ-
χον αὐτούς, ὡς προεγράψαμεν, εἶπεν· Ἔγνω βοῦς τὸν κτησά-
μενον καὶ ὄνος τὴν φάτνην τοῦ κυρίου αὐτοῦ, Ἰσραὴλ δέ με
οὐκ ἔγνω καὶ ὁ λαός με οὐ συνῆκε.

καὶ Ἰησοῦς δὲ
ὁ Χριστός, ὅτι οὐκ ἔγνωσαν Ἰουδαῖοι τί πατὴρ καὶ τί υἱός,
ὁμοίως ἐλέγχων αὐτούς καὶ αὐτὸς εἶπεν· Οὐδεὶς ἔγνω τὸν πα-
τέρα εἰ μὴ ὁ υἱός, οὐδὲ τὸν υἱὸν εἰ μὴ ὁ πατὴρ καὶ οἷς ἂν
ἀποκαλύψῃ ὁ υἱός.

ὁ λόγος δὲ τοῦ θεοῦ ἐστὶν ὁ υἱὸς αὐτοῦ,
ὡς προέφημεν.

καὶ ἄγγελος δὲ καλεῖται καὶ ἀπόστολος αὐτὸς
γὰρ ἀπαγγέλλει ὅσα δεῖ γνωσθῆναι, καὶ ἀποστέλλεται, μηνύ-
σων ὅσα ἀγγέλλεται, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ κύριος ἡμῶν εἶπεν· Ὁ ἐμοῦ
ἀκούων ἀκούει τοῦ ἀποστείλαντός με.

καὶ ἐκ τῶν τοῦ Μωυ-
σέως δὲ συγγραμμάτων φανερόν τοῦτο γενήσεται.

λέλεκται
δὲ ἐν αὐτοῖς οὕτως· Καὶ ἐλάλησε Μωυσεῖ ἄγγελος θεοῦ ἐν
φλογὶ πυρὸς ἐκ τῆς βάλτου καὶ εἶπεν· Ἐγὼ εἰμι ὁ ὢν, θεὸς
Ἀβραάμ, θεὸς Ἰσαάκ, θεὸς Ἰακώβ, ὁ θεὸς τῶν πατέρων σου.
κάτελθε εἰς Αἴγυπτον καὶ ἐξάγαγε τὸν λαόν μου.

τὰ δ'
ἐπόμενα ἐξ ἐκείνων βουλόμενοι μαθεῖν δύνασθε· οὐ γὰρ δυ-
νατὸν ἐν τούτοις ἀναγράψαι πάντα.

ἀλλ' εἰς ἀπόδειξιν γε
γόνασιν οἶδε οἱ λόγοι ὅτι υἱὸς θεοῦ καὶ ἀπόστολος Ἰησοῦς ὁ
Χριστός ἐστι, πρότερον λόγος ὢν, καὶ ἐν ἰδέᾳ πυρὸς ποτὲ φα-
νεῖς, ποτὲ δὲ καὶ ἐν εἰκόνι ἀσωμάτων· νῦν δὲ διὰ θελήματος
θεοῦ ὑπὲρ τοῦ ἀνθρωπέου γένους ἄνθρωπος γενόμενος ὑπέ-

μινε καὶ παθεῖν ὅσα αὐτὸν ἐνήργησαν οἱ δαίμονες διατεθῆναι
 ὑπὸ τῶν ἀνοήτων Ἰουδαίων.
 οἵτινες ἔχοντες ἠτῶς εἰρημέ
 νον ἐν τοῖς Μωυσέως συντάγμασι· Καὶ ἐλάλησεν ἄγγελος τοῦ
 θεοῦ τῷ Μωυσεῖ ἐν πυρὶ φλογὸς ἐν βάτῳ καὶ εἶπεν·
 Ἐγὼ εἶμι ὁ ὢν, ὁ θεὸς Ἀβραάμ καὶ ὁ θεὸς Ἰσαάκ καὶ ὁ θεὸς
 Ἰακώβ, τὸν τῶν ὄλων πατέρα καὶ δημιουργὸν τὸν ταῦτα εἰπόντα
 λέγουσιν εἶναι.
 ὅθεν καὶ τὸ προφητικὸν πνεῦμα ἐλέγχον
 αὐτοὺς εἶπεν· Ἰσραὴλ δέ με οὐκ ἔγνω, καὶ ὁ λαὸς με οὐ συνῆκε.
 καὶ πάλιν ὁ Ἰησοῦς, ὡς ἐδηλώσαμεν, παρ' αὐτοῖς ὢν εἶπεν·
 Οὐδεὶς ἔγνω τὸν πατέρα εἰ μὴ ὁ υἱός, οὐδὲ τὸν υἱὸν εἰ μὴ ὁ
 πατὴρ καὶ οἷς ἂν ὁ υἱὸς ἀποκαλύψῃ.
 Ἰουδαῖοι οὖν ἠγῆσά
 μενοι αἰεὶ τὸν πατέρα τῶν ὄλων λελαληκέναι τῷ Μωυσεῖ, τοῦ
 λαλήσαντος αὐτῷ ὄντος υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ὃς καὶ ἄγγελος καὶ ἀπό
 στολος κέκληται, δικαίως ἐλέγχονται καὶ διὰ τοῦ προφητικοῦ
 πνεύματος καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, ὡς οὔτε τὸν πατέρα οὔτε
 τὸν υἱὸν ἔγνωσαν.
 οἱ γὰρ τὸν υἱὸν πατέρα φάσκοντες εἶναι
 ἐλέγχονται μήτε τὸν πατέρα ἐπιστάμενοι, μηθ' ὅτι ἐστὶν υἱὸς
 τῷ πατρὶ τῶν ὄλων γινώσκοντες· ὃς καὶ λόγος πρωτότοκος ὢν
 τοῦ θεοῦ καὶ θεὸς ὑπάρχει.
 καὶ πρότερον διὰ τῆς τοῦ πυρὸς
 μορφῆς καὶ εἰκόνος ἀσωμάτου τῷ Μωυσεῖ καὶ τοῖς ἑτέροις προ
 φήταις ἐφάνη· νῦν δ' ἐν χρόνοις τῆς ὑμετέρας ἀρχῆς, ὡς προεί
 πομεν, διὰ παρθένου ἄνθρωπος γενόμενος κατὰ τὴν τοῦ πατρὸς
 βουλήν ὑπὲρ σωτηρίας τῶν πιστευόντων αὐτῷ καὶ ἐξουθενή
 θῆναι καὶ παθεῖν ὑπέμεινεν, ἵνα ἀποθανῶν καὶ ἀναστὰς νικήσῃ
 τὸν θάνατον.
 τὸ δὲ εἰρημένον ἐκ βάτου τῷ Μωυσεῖ· Ἐγὼ
 εἶμι ὁ ὢν, ὁ θεὸς Ἀβραάμ καὶ ὁ θεὸς Ἰσαάκ καὶ ὁ
 θεὸς Ἰακώβ καὶ ὁ θεὸς τῶν πατέρων σου, σημαντικὸν τοῦ καὶ
 ἀποθανόντος ἐκείνους μένειν καὶ εἶναι αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ ἄν
 θρώπους· καὶ γὰρ πρῶτοι τῶν πάντων ἀνθρώπων ἐκεῖνοι περὶ
 θεοῦ ζήτησιν ἠσχολήθησαν, Ἀβραάμ μὲν πατὴρ ὢν τοῦ Ἰσαάκ,
 Ἰσαάκ δὲ τοῦ Ἰακώβ, ὡς καὶ Μωυσῆς ἀνέγραψε.
 Καὶ τὸ ἀνεγείρειν δὲ τὸ εἶδωλον τῆς λεγομένης
 Κόρης ἐπὶ ταῖς τῶν ὑδάτων πηγαῖς ἐνεργῆσαι τοὺς δαίμονας,
 λέγοντας θυγατέρα αὐτὴν εἶναι τοῦ Διὸς, μιμησαμένους τὸ διὰ
 Μωυσέως εἰρημένον, ἐκ τῶν προειρημένων νοῆσαι δύνασθε.
 ἔφη γὰρ ὁ Μωυσῆς, ὡς προεγράψαμεν· Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ
 θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.
 ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκα
 τασκεύαστος, καὶ πνεῦμα θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τῶν ὑδάτων.
 εἰς μίμησιν οὖν τοῦ λεχθέντος ἐπιφερομένου τῷ ὕδατι πνεύ
 ματος θεοῦ τὴν Κόρην θυγατέρα τοῦ Διὸς ἔφασαν.
 καὶ τὴν
 Ἀθηνᾶν δὲ ὁμοίως πονηρευόμενοι θυγατέρα τοῦ Διὸς ἔφασαν,

οὐκ ἀπὸ μίξεως, ἀλλ', ἐπειδὴ ἐννοηθέντα τὸν θεὸν διὰ λόγου
τὸν κόσμον ποιῆσαι ἔγνωσαν, ὡς τὴν πρώτην ἐννοίαν ἔφασαν
τὴν Ἀθηνᾶν ὅπερ γελοιότατον ἠγοῦμεθα εἶναι, τῆς ἐννοίας
εἰκόνα παραφέρειν θηλειῶν μορφήν.

καὶ ὁμοίως τοὺς ἄλλους
λεγομένους υἱοὺς τοῦ Διὸς αἱ πράξεις ἐλέγχουσιν.

Ἡμεῖς δὲ μετὰ τὸ οὕτως λοῦσαι τὸν πεπεισμένον
καὶ συγκατατεθειμένον ἐπὶ τοὺς λεγομένους ἀδελφοὺς
ἄγομεν, ἔνθα συνηγμένοι εἰσὶ, κοινὰς εὐχὰς ποιησόμενοι ὑπὲρ
τε ἑαυτῶν καὶ τοῦ φωτισθέντος καὶ ἄλλων πανταχοῦ πάντων
εὐτόνως, ὅπως καταξιωθῶμεν τὰ ἀληθῆ μαθόντες καὶ δι' ἔργων
ἀγαθοὶ πολιτευταὶ καὶ φύλακες τῶν ἐντεταλμένων εὐρεθῆναι,
ὅπως τὴν αἰώνιον σωτηρίαν σωθῶμεν.

ἀλλήλους φιλήματι ἄσπα
ζόμεθα παυσάμενοι τῶν εὐχῶν.

ἔπειτα προσφέρεται τῷ προεστῶτι
τῶν ἀδελφῶν ἄρτος καὶ ποτήριον ὕδατος καὶ κράματος, καὶ
οὕτως λαβὼν αἶνον καὶ δόξαν τῷ πατρὶ τῶν ὄλων διὰ τοῦ ὀνό
ματος τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου ἀναπέμπει καὶ
εὐχαριστίαν ὑπὲρ τοῦ κατηξιῶσθαι τούτων παρ' αὐτοῦ ἐπὶ πολὺ
ποιεῖται· οὗ συντελέσαντος τὰς εὐχὰς καὶ τὴν εὐχαριστίαν πᾶς
ὁ παρῶν λαὸς ἐπευφημεῖ λέγων· Ἀμήν.

τὸ δὲ Ἀμήν τῇ

Ἐβραΐδι φωνῇ τὸ Γένοιτο σημαίνει.

εὐχαριστήσαντος δὲ τοῦ
προεστῶτος καὶ ἐπευφημήσαντος παντὸς τοῦ λαοῦ οἱ καλούμενοι
παρ' ἡμῖν διάκονοι διδόνασιν ἐκάστῳ τῶν παρόντων μεταλαβεῖν
ἀπὸ τοῦ εὐχαριστηθέντος ἄρτου καὶ οἴνου καὶ ὕδατος καὶ τοῖς
οὐ παροῦσιν ἀποφέρουσι.

Καὶ ἡ τροφή αὕτη καλεῖται παρ' ἡμῖν εὐχαριστία,
ἧς οὐδενὶ ἄλλῳ μετασχεῖν ἔξόν ἐστιν ἢ τῷ πιστεύοντι ἀληθῆ
εἶναι τὰ δεδιδαγμένα ὑφ' ἡμῶν, καὶ λουσαμένῳ τὸ ὑπὲρ ἀφέ
σεως ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ἀναγέννησιν λουτρόν, καὶ οὕτως
βιοῦντι ὡς ὁ Χριστὸς παρέδωκεν.

οὐ γὰρ ὡς κοινὸν ἄρτον

οὐδὲ κοινὸν πόμα ταῦτα λαμβάνομεν· ἀλλ' ὄν τρόπον διὰ λόγου
θεοῦ σαρκοποιηθεὶς Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν καὶ σάρκα
καὶ αἷμα ὑπὲρ σωτηρίας ἡμῶν ἔσχεν, οὕτως καὶ τὴν δι' εὐχῆς
λόγου τοῦ παρ' αὐτοῦ εὐχαριστηθεῖσαν τροφήν, ἐξ ἧς αἷμα καὶ
σάρκες κατὰ μεταβολὴν τρέφονται ἡμῶν, ἐκείνου τοῦ σαρκοποιη
θέντος Ἰησοῦ καὶ σάρκα καὶ αἷμα ἐδιδάχθημεν εἶναι.

οἱ γὰρ

ἀπόστολοι ἐν τοῖς γενομένοις ὑπ' αὐτῶν ἀπομνημονεύμασιν, ἃ
καλεῖται εὐαγγέλια, οὕτως παρέδωκαν ἐντετάλθαι αὐτοῖς τὸν
Ἰησοῦν λαβόντα ἄρτον εὐχαριστήσαντα εἰπεῖν· Τοῦτο ποιεῖτε
εἰς τὴν ἀνάμνησίν μου, τοῦτ' ἐστὶ τὸ σῶμά μου· καὶ τὸ ποτή
ριον ὁμοίως λαβόντα καὶ εὐχαριστήσαντα εἰπεῖν· Τοῦτό ἐστι
τὸ αἷμά μου· καὶ μόνοις αὐτοῖς μεταδοῦναι.

ὅπερ καὶ ἐν

τοῖς τοῦ Μίθρα μυστηρίοις παρέδωκαν γίνεσθαι μιμησάμενοι οἱ πονηροὶ δαίμονες· ὅτι γὰρ ἄρτος καὶ ποτήριον ὕδατος τίθεται ἐν ταῖς τοῦ μυσουμένου τελεταῖς μετ' ἐπιλόγων τινῶν, ἢ ἐπίστασθε ἢ μαθεῖν δύνασθε.

Ἡμεῖς δὲ μετὰ ταῦτα λοιπὸν ἀεὶ τούτων ἀλλήλους ἀναμιμνήσκομεν· καὶ οἱ ἔχοντες τοῖς λειπομένοις πᾶσιν ἐπικουροῦμεν, καὶ σύνεσμεν ἀλλήλοις ἀεὶ.

ἐπὶ πᾶσί τε οἷς προσφερόμεθα εὐλογοῦμεν τὸν ποιητὴν τῶν πάντων διὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ πνεύματος τοῦ ἁγίου.

καὶ τῇ τοῦ ἡλίου λεγομένη ἡμέρᾳ πάντων κατὰ πόλεις ἢ ἀγροὺς μενόντων ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέλευσις γίνεται, καὶ τὰ ἀπομνημονεύματα τῶν ἀποστόλων ἢ τὰ συγγράμματα τῶν προφητῶν ἀναγινώσκεται, μέχρις ἐγχωρεῖ.

εἶτα παυσαμένου τοῦ ἀναγινώσκοντος ὁ προεστὼς διὰ λόγου τὴν νουθεσίαν καὶ πρόκλησιν τῆς τῶν καλῶν τούτων μιμήσεως ποιεῖται.

ἔπειτα ἀνιστάμεθα κοινῇ πάντες καὶ εὐχὰς πέμπομεν· καί, ὡς προέφημεν, παυσαμένων ἡμῶν τῆς εὐχῆς ἄρτος προσφέρεται καὶ οἶνος καὶ ὕδωρ, καὶ ὁ προεστὼς εὐχὰς ὁμοίως καὶ εὐχαριστίας, ὅση δύναμις αὐτῷ, ἀναπέμπει, καὶ ὁ λαὸς ἐπευφημεῖ λέγων τὸ Ἄμην, καὶ ἡ διάδοσις καὶ ἡ μετάληψις ἀπὸ τῶν εὐχαριστηθέντων ἐκάστῳ γίνεται, καὶ τοῖς οὐ παροῦσι διὰ τῶν διακόνων πέμπεται.

οἱ εὐποροῦντες δὲ καὶ βουλόμενοι κατὰ προαίρεσιν ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ ὁ βούλεται δίδωσι, καὶ τὸ συλλεγόμενον παρὰ τῷ προεστῶτι ἀποτίθεται, καὶ αὐτὸς ἐπικουρεῖ ὀρφανοῖς τε καὶ χήραις, καὶ τοῖς διὰ νόσον ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν λειπομένοις, καὶ τοῖς ἐν δεσμοῖς οὔσι, καὶ τοῖς παρεπιδήμοις οὔσι ξένοις, καὶ ἀπλῶς πᾶσι τοῖς ἐν χρεῖᾳ οὔσι κηδεμῶν γίνεται.

τὴν δὲ τοῦ ἡλίου ἡμέραν κοινῇ πάντες τὴν συνέλευσιν ποιούμεθα, ἐπειδὴ πρώτη ἐστὶν ἡμέρα, ἐν ἧ ὁ θεὸς τὸ σκότος καὶ τὴν ὕλην τρέψας κόσμον ἐποίησε, καὶ Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ ἡμέτερος σωτὴρ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐκ νεκρῶν ἀνέστη· τῇ γὰρ πρὸ τῆς κρονικῆς ἐσταύρωσαν αὐτόν, καὶ τῇ μετὰ τὴν κρονικὴν, ἣτις ἐστὶν ἡλίου ἡμέρα, φανεῖς τοῖς ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ μαθηταῖς ἐδίδαξε ταῦτα, ἅπερ εἰς ἐπίσκεψιν καὶ ὑμῖν ἀνεδώκαμεν.

Καὶ εἰ μὲν δοκεῖ ὑμῖν λόγου καὶ ἀληθείας ἔχεσθαι, τιμήσατε αὐτά· εἰ δὲ λῆρος ὑμῖν δοκεῖ, ὡς ληρωδῶν πραγμάτων καταφρονήσατε, καὶ μὴ ὡς κατ' ἐχθρῶν κατὰ τῶν μηδὲν ἀδικούντων θάνατον ὀρίζετε.

προλέγομεν γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐκ ἐκφεύξεσθε τὴν ἐσομένην τοῦ θεοῦ κρίσιν, ἐὰν ἐπιμένητε τῇ ἀδικίᾳ· καὶ ἡμεῖς ἐπιβοήσομεν· Ὁ φίλον τῷ θεῷ τοῦτο γένεσθω.

Καὶ ἐξ ἐπιστολῆς δὲ τοῦ μεγίστου καὶ ἐπιφανεστάτου

Καίσαρος Ἀδριανοῦ, τοῦ πατρὸς ὑμῶν, ἔχοντες ἀπαιτεῖν ὑμᾶς
καθὰ ἠξιώσαμεν κελεῦσαι τὰς κρίσεις γενέσθαι, οὐκ ἔκ τοῦ
κεκρίσθαι τοῦτο ὑπὸ Ἀδριανοῦ μᾶλλον ἠξιώσαμεν, ἀλλ' ἐκ τοῦ
ἐπίστασθαι δίκαια ἀξιοῦν τὴν προσφώνησιν καὶ ἐξήγησιν πε
ποιήμεθα.

ὑπετάξαμεν δὲ καὶ τῆς ἐπιστολῆς Ἀδριανοῦ τὸ
ἀντίγραφον, ἵνα καὶ κατὰ τοῦτο ἀληθεύειν ἡμᾶς γνωρίζητε.
καὶ ἔστι τὸ ἀντίγραφον τοῦτο·

Ἀδριανοῦ ὑπὲρ Χριστιανῶν ἐπιστολή.

Μινουκίῳ Φουνδανῶ.

Ἐπιστολὴν ἐδεξάμην γραφεῖσάν μοι ἀπὸ Σερηνίου Γρα
νιανοῦ, λαμπροτάτου ἀνδρός, ὄντινα σὺ διεδέξω.

οὐ δοκεῖ

οὖν μοι τὸ πρᾶγμα ἀζήτητον καταλιπεῖν, ἵνα μήτε
οἱ ἄνθρωποι ταραττωνται καὶ τοῖς συκοφάνταις χορηγία κακουρ
γίας παρασχεθῆ.

ἂν οὖν σαφῶς εἰς ταύτην τὴν ἀξίωσιν οἱ
ἐπαρχιωταὶ δύνωνται διῖσχυρίζεσθαι κατὰ τῶν Χριστιανῶν,
ὡς καὶ πρὸ βήματος ἀποκρίνεσθαι, ἐπὶ τοῦτο μόνον τρα
πῶσιν, ἀλλ' οὐκ ἀξιώσεσιν οὐδὲ μόναις βοαῖς.

πολλῶ γὰρ

μᾶλλον προσῆκεν, εἴ τις κατηγορεῖν βούλοιτο, τοῦτό σε διαγι
νώσκειν.

εἴ τις οὖν κατηγορεῖ καὶ δείκνυσί τι παρὰ τοὺς
νόμους πράττοντας, οὕτως διόριζε κατὰ τὴν δύναμιν τοῦ ἁμαρ
τήματος· ὡς μὰ τὸν Ἡρακλέα, εἴ τις συκοφαντίας χάριν τοῦτο
προτείνουσι, διαλάμβανε ὑπὲρ τῆς δεινότητος, καὶ φρόντιζε ὅπως
ἂν ἐκδικήσῃ.